

บทที่ 2

นโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในระยะแรกและลักษณะการผลิต
และการค้ายางพารา ระหว่าง พ.ศ. 2444-2476

การประกอบอาชีพ เกษตรกรรมแต่ละสาขาของคนไทยจะ เจริญรุ่งเรืองมาจนน้อย เพียงใด มิได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของลักษณะดินฟ้าอากาศหรือความขยันขันแข็งของ เกษตรกร เท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ ปัจจัยที่พิจารณาได้ว่ามีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล ว่าได้กำหนดเกี่ยวกับอาชีพดังกล่าวไว้อย่างไรบ้าง การทำสวนยางพาราเป็นอาชีพสาขาเกษตรกรรมที่เพิ่ง เริ่ม เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ดังนั้นประเด็นสำคัญที่มุ่งศึกษาต่อจากประวัติความเป็นมาของยางพาราในประเทศไทยก็คือ นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกิจการสวนยางพารา นอกจากนี้ยังมุ่งศึกษาประเด็นที่สำคัญอีก 3 ประการ คือ ศึกษาถึงลักษณะการผลิตและการค้ายางพาราระหว่างปี พ.ศ. 2444-2476 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการผลิตและการค้ายางพารา และศึกษาปัญหาในการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ระหว่างปี พ.ศ. 2444-2476

ประวัติความเป็นมาของยางพาราในประเทศไทย

ยางพาราเป็นพันธุ์ไม้ยืนต้น มีถิ่นกำเนิดในแถบลุ่มแม่น้ำอเมซอน ประเทศบราซิล¹ ชาวยุโรปได้เริ่มรู้จักต้นยางมาตั้งแต่ครั้ง คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส เดินทางไปสำรวจทวีปอเมริกาครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2036 ต่อมานักประดิษฐ์ชาวยุโรปและชาวอเมริกันได้พยายามคิดค้นตลอดระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ศตวรรษ² จนสามารถทำให้ยางมีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชนอย่างมากมาย

¹Douglas W. Downey et al., New Standard Encyclopedia, Vol.11 (Chicago: Standard Educational Corporation, 1969), p. 381.

²รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา (พระนคร: โรงพิมพ์มณฑลการพิมพ์, 2514), หน้า 10-17; บุญชู คิษยวณิช "การพัฒนาการทำสวนยางในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญา-มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507), หน้า 10-15.

ต่อจากนั้นจึงได้มีผู้นำพันธุ์ยางจากเมืองพาราในประเทศบราซิล ไปทดลองปลูกในประเทศต่าง ๆ เช่น ชาวอังกฤษได้นำไปทดลองปลูกในสวนพฤกษชาติคิว ไกล์กรุงลอนดอน เมื่อ พ.ศ. 2416 และในปีเดียวกันนี้ ได้นำไปปลูกที่สวนพฤกษชาติที่เมืองกัลกัตตา ประเทศอินเดีย และต่อมา ใน พ.ศ. 2419 ได้นำไปปลูกที่เกาะลังกา สิงคโปร์ และรัฐเปรักในมลายู¹ ผลของการทดลองปลูกทั้งในเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์ ปรากฏว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ดังนั้น ใน พ.ศ. 2425 ได้มีการนำกล้วยมาปลูกเพิ่มเติมที่เกาะลังกา กัลกัตตาและสิงคโปร์ ทั้งนี้ เพราะอังกฤษต้องการยางพาราไปป้อนโรงงานอุตสาหกรรมของตน ต่อจากนั้นฮอลันดาได้นำไปปลูกที่สุราบายาทางตะวันออกของเกาะชวา ต้นยางที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ได้กลายเป็นแม่พันธุ์ยางพาราในตะวันออกไกล² ซึ่งได้มีการนำไปปลูกในพม่า บอร์เนียวเหนือ ซาราวัก อินโดจีนของฝรั่งเศส ฟิลิปปินส์ และประเทศไทย³

การปลูกยางพาราเป็นอาชีพในมลายูและในชวาได้เริ่มต้นในระยะเวลาใกล้เคียงกัน⁴ ในมลายูเกษตรกรชาวจีนชื่อ ตัน เซ ยัน (Tan Chay Yan) เป็นผู้เริ่มต้นทำสวนยางพาราที่รัฐมะละกา ใน พ.ศ. 2438 โดยเริ่มปลูกครั้งแรกเป็นเนื้อที่ 43 เอเคอร์⁵ และในเวลา

---

¹ รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 21; Joanna Moore, The Land and People of Malaya and Singapore (London: Adam and Charles Black, 1960), p. 74; John Drabble, Rubber in Malaya: 1876-1922 (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1973), pp.3-5.

² รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 22.

³ Andrew McFadyean, The History of Rubber Regulation 1934-1943, for the International Rubber Regulation Committee (London: George Allen & Unwin, Ltd., 1944), p.11.

⁴ Ibid., p.10.

⁵ บางแห่งกล่าวว่า ตัน เซ ยัน เริ่มปลูกเป็นเนื้อที่ 350 เอเคอร์ (875 ไร่): ข้อมูลจาก รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 22.

ใกล้เคียงกันนี้ พี่น้องตระกูลกินเตอร์สเลย์ ได้ปลูกที่รัฐเซลังงอ 5 เอเคอร์¹ ต่อจากนั้น เกษตรกรในมลายูก็ปลูกยางพารากันแพร่หลายทั้งชาวจีนและชาวยุโรป ซึ่งปลูก เป็นสวนขนาดใหญ่แทบทั้งสิ้น ในเวลาต่อมา สุลต่านรัฐยะโฮร์ ก็ทรงทำสวนยางพาราด้วย²

สำหรับการทำสวนยางในชวานั้น สวนขนาดใหญ่ส่วนมากเป็นของรัฐบาล โดย รัฐบาล เกณฑ์แรงงานราษฎรมาปลูก ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมี พระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต่อราชานุภาพ เกี่ยวกับการทำสวนยางในชวาว่า " . . . เช่นชวาเขามีอยู่ ฉันได้เอาใจใส่เข้าไปมาแล้วเหมือนกัน เป็นการที่จะต้องคิดดูอีกสักหน่อยหนึ่ง เรื่องของทุนเรื่องที่ เรื่องแรงเป็นการสำคัญ เราเกณฑ์ไม่ได้ส่นัดเหมือนอย่าง เช่นที่ชวาเขาเกณฑ์กัน . . . " ³

สวนยางพาราในชวา นอกจากเป็นของรัฐบาลแล้ว เอกชนชาวต่างชาติก็ได้ลงทุนทำกันมาก ทั้งที่เกาะชวาและเกาะสุมาตรา

ยางพาราที่ประเทศต่าง ๆ ในตะวันออกไกลปลูกกันจนถึงปี พ.ศ. 2443 ประมาณว่ามีเนื้อที่ถึง 5,000 เอเคอร์ แต่ยังผลิตยางส่งเป็นสินค้าออกได้น้อยมาก⁴

¹John Drabble, Rubber in Malaya: 1876-1922, p. 19.

²พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน (พระนคร: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2508), 1: 25.

³กจช., ร.5 กษ. 10.2/1 "รายงานมิสเตอร์กูเปร์าดตรวจการปลูกต้นยางอินเดีย" 28 กันยายน ร.ศ. 120.

⁴Andrew McFadyean, The History of Rubber Regulation 1934-1943, p. 9.

การนำพันธุ์ยางพาราเข้ามาปลูกในประเทศไทย

ได้มีบุคคลหลายฝ่ายซึ่งมีหลักฐานยืนยันว่า เป็นผู้นำเมล็ดพันธุ์ยางพาราเข้ามาปลูกในประเทศไทย ซึ่งจะยกมาพิจารณาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ในปี พ.ศ. 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระพาสชาว ได้มีขุนนางผู้ใหญ่โดยเสด็จด้วยหลายท่าน รวมทั้งพระยารัชฎา ผู้ว่าราชการเมืองศรีนคร¹ ด้วย พระยารัชฎา ได้เห็นการทำสวนยางพาราเป็นครั้งแรก ต่อมาท่านได้เดินทางไปชวาอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. 2443 เพื่อศึกษาวิธีการสร้างทางหลวงบนภูเขาแบบของพวกดัตช์ การไปครั้งนี้ท่านมีความสนใจในอาชีพการปลูกยางพาราเป็นอันมาก² ต่อมายางพาราได้แพร่หลายจากมลายูเข้าสู่ป็นัง ชาวจีนในป็นังที่เคยปลูกพริกไทยได้หันมาปลูกยางพาราแทนทั้งสิ้น พระยารัชฎาได้เดินทางไปมาระหว่างเมืองศรีนครกับป็นังเป็นประจำ เพราะมีธุรกิจการค้าอยู่ในป็นังด้วย³ ท่านจึงพยายามจะนำเมล็ดพันธุ์จากป็นังเข้ามา แต่ไม่สามารถจะนำเข้ามาได้ในระยะนั้น

---

¹ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ระยะทางเที่ยวชวากว่าสองเดือนเมื่อรัตนโกสินทรศก 115 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเทวดี ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2516), หน้า 9.

² "จุดกำเนิดของการปลูกสวนยางในภาคใต้," แลใต้ 5,1 (พฤศจิกายน 2523-มกราคม 2524): 19.

³ บริษัทการค้าของตระกูล ณ ระนอง ที่ป็นังชื่อ บริษัทโกหงวน นอกจากทำการค้าแล้วยังมีเรือเดินทะเลรับส่งคนโดยสาร และบรรทุกสินค้าระหว่างหัวเมืองฝั่งตะวันตกของไทยกับป็นังและหัวเมืองมลายู: ข้อมูลจาก ขุนเสนานุวงศ์ภักดี (พิตร ณ นคร), ประวัติและงานของพระยารัชฎาประดิษฐ์, หน้า 91.

ทั้งนี้ เพราะทั้ง เอกชน เจ้าของสวนยางและรัฐบาลต่างก็หวง เมล็ดพันธุ์อย่างมาก รัฐบาลอังกฤษ ในมลายูและสิงคโปร์ถึงกับออกกฎหมายควบคุม ห้ามมิให้นำส่วนหนึ่งส่วนใดของต้นยางพาราที่สามารถใช้ทำพันธุ์ได้ออกนอกประเทศโดยเด็ดขาด¹ ผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องโทษจำคุก 6 เดือน²

ข่าว เกี่ยวกับคุณค่าของยางพาราในฐานะ เป็นสินค้าออกซึ่งกำลัง เป็นที่ต้องการของ ตลาดโลก ได้กระจายจากคนจีนในมลายูและปีนังมาสู่คนจีนในภาคใต้ของไทย โดยเฉพาะที่ เมืองตรัง เพราะ เป็น เมืองท่าที่มี เรือสินค้าแล่นติดต่อไปมาระหว่างท่า เรือกันดั่งกับปีนัง เป็น ประจำ ดังนั้นจึงมีบุคคลกลุ่มหนึ่งพยายามหาหนทางนำ เมล็ดพันธุ์จากปีนัง เข้ามาปลูกที่ เมืองตรัง เช่นเดียวกัน บุคคลกลุ่มนี้ นำโดยหลวงโสภณผลารักษ์ (อ่องเตียวหุย)³ นายภาษีอากรท่าเรือ

---

¹ กฎหมายควบคุมการนำพันธุ์ยางพาราออกนอกประเทศของอังกฤษนี้ ต่อมาได้กลาย มาเป็นส่วนหนึ่งของความตกลงจำกัดยางของ "คณะกรรมการข้อมึงคัมบียงระหว่างประเทศ" ในปี พ.ศ. 2477.

² นายหมวดตรี เทือน แสงดำ, ยางพาราเมืองตรัง (22 พฤษภาคม 2527) (พิมพ์ดีด) โปรดดู ภาคผนวก ก.

นายหมวดตรี เทือน แสงดำ เขียนเรื่องนี้ให้เป็นข้อมูลสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยเฉพาะ.

³ อ่องเตียวหุย เป็นคนสนิทของพระยารัชฎา และพระยารัชฎา ได้ตั้งให้เป็น นายภาษีอากรท่าเรือกันดั่งในสมัยที่ท่าน เป็นผู้ว่าราชการเมืองตรัง ต่อมาอ่องเตียวหุยได้รับ บรรดาศักดิ์เป็นที่ หลวงโสภณผลารักษ์ ต้นสกุลอุสาหะ และได้ตั้งบริษัทเดินเรือชื่อ บริษัท บันเซ่งหิ้น รับส่งสินค้าระหว่างกันดั่งและปีนัง และดำเนินกิจการค้ายางพาราด้วย: ข้อมูลจาก นายหมวดตรี เทือน แสงดำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก ; สัมภาษณ์ นายไชย (ตันเส้ง) สากุล อายุ 73 ปี (บุตรคนที่ 2 ของนายฉ้วน ตันเส้ง) บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันดั่ง จังหวัดตรัง, 24 ตุลาคม 2527.

กันดังและเป็นเจ้าของบริษัทเดินเรือรับส่งสินค้าระหว่างกันดังกับบีนิ่ง หลวงโสภณา ได้มอบหมายให้นายเรือแข่ง กับตันเรือกลไฟ ซึ่งเป็นลูกน้องคนสนิทที่ไว้วางใจของท่าน เป็นผู้หาวิธีนำเมล็ดพันธุ์อย่างพารามาจากบีนิ่งให้ได้ นายเรือแข่งได้ใช้ความสามารถจนนำเมล็ดพันธุ์อย่างออกมาได้หลายครั้ง ๆ ละหลายเมล็ด แต่มีอยู่คราวหนึ่งเกิดพลาด " . . . นายเรือแข่ง . . . ถูกเจ้าหน้าที่ทางเกาะบีนิ่งจับกุมในข้อหาลักลอบนำเมล็ดพันธุ์อย่างออกจากเกาะ ได้ถูกจำคุกอยู่ที่เกาะบีนิ่งถึง 6 เดือน . . . " ¹

เมล็ดพันธุ์อย่างที่นายเรือแข่งนำมาได้ หลวงโสภณา ได้มอบหมายให้ นายฉ้วนตันแสง ² เป็นผู้ทำการเพาะปลูกทั้งหมด และสั่งให้ปกปิดเป็นความลับ นายฉ้วนตันนำมาปลูกในสวนที่บ้านของตนที่บ้านหัวหิน ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง นายฉ้วนตันดูแลเอาใจใส่บำรุงรักษาอย่างดี แต่คงเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ของเมล็ดพันธุ์อย่างและลักษณะดินฟ้าอากาศที่แตกต่างไปจากบีนิ่งบ้าง ทำให้ต้นยางตายไปเสียเป็นส่วนมาก คงเหลือเพียง 7 ต้นเท่านั้น ³ เมล็ดพันธุ์อย่างจากต้นแม่ทั้ง 7 ต้นนี้ในระยะแรกแจกจ่ายให้ปลูกกันในวงจำกัด เฉพาะผู้ที่สนิทสนมกันเท่านั้น สำหรับหลวงโสภณา ได้ปลูกที่สวนตำบลบ่อน้ำร้อน ประมาณ 30 ไร่ ⁴ ยางทั้ง 7 ต้นนี้เชื่อว่าเป็นต้นยางชุดแรกที่ปลูกในเมืองตรัง ⁵ และเป็นชุดแรกของประเทศไทยด้วย แต่ในสมัยนั้นรู้จักกันในนามของ "ยางทิ้งอ" ⁶ ยังไม่มีใครเรียกว่า ยางพารา เลย

¹ นายหมวดตรี เทือน แสงดำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก.

² นายฉ้วนตันแสง พ่อตาของ นายหมวดตรี เทือน แสงดำ.

³ นายหมวดตรี เทือน แสงดำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก.

⁴ สัมภาษณ์ นายไชย สากุล.

⁵ ปลูกในปี พ.ศ. 2444: ข้อมูลจาก สัมภาษณ์นายหมวดตรี เทือน แสงดำที่ยืนยันตามคำบอกเล่าของนายฉ้วนตันแสง.

⁶ สัมภาษณ์ นายไชย สากุล; นายหมวดตรี เทือน แสงดำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก.

บุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่งที่เล็งเห็นความสำคัญของยางพารามากคือ พระยาพิพัฒน์โกษา ปลัดทูลฉลองกระทรวงการต่างประเทศ ท่านได้ไปเห็นการปลูกยางพาราที่เกาะลังกา จึงเกิดความคิดอยากให้คนไทยประกอบอาชีพทำสวนยางบ้าง จึงได้นำเมล็ดพันธุ์ยางจากลังกามาทดลองปลูกที่กรุงเทพฯ พร้อมกับก็ได้กราบบังคมทูลให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบ เพื่อให้พระองค์ส่งเสริมและมอบหมายให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงกรมหลวงเทเวศร์วัชรปรีการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2444 ทรงเล่าถึงเรื่องนี้เมื่อคราวที่มิสเตอร์กูเปร็ส ชาวฮอลันดา ขอเข้ามารับราชการเป็นผู้ดำเนินการปลูกยางในสยามว่า " . . . เรื่องนี้พระยาพิพัฒน์โกษาเป็นต้นเหตุ เป็นผู้มาชักจูงเสกก่อน เพราะ เขาได้ไปเห็นที่ลังกา แลได้นำมาลองปลูก แต่คนที่มืองานมากไม่ได้ตั้งหน้าทำแต่ฝ่ายเดียว จะไม่สำเร็จได้เป้นแท้ . . . " ¹

ถึงแม้การทดลองของพระยาพิพัฒน์โกษาจะไม่ประสบความสำเร็จ เพราะท่านมืองานมาก ประกอบกับดินฟ้าอากาศในกรุงเทพฯ แตกต่างไปจากถิ่นกำเนิดของยางพารา จึงเป็นการยากที่จะบำรุงรักษาต้นยางให้รอดได้ อย่างไรก็ตามท่านก็เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการ "ชักจูงเสก" ให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนับสนุนให้มีอาชีพทำสวนยางพาราเกิดขึ้นในภาคใต้ในเวลาต่อมา และจากพระราชหัตถเลขาฉบับนี้ น่าจะพิจารณาได้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงถือว่าพระยาพิพัฒน์โกษาเป็นบุคคลแรกที่ได้นำเมล็ดพันธุ์ยางพาราเข้ามาปลูกในประเทศไทย

สำหรับมิสเตอร์ เอช. ดับลิว. แอล. กูเปร็ส นั้น เป็นผู้เชี่ยวชาญการเพาะปลูกต้นกัตตา เปอซา² ซึ่งมิสเตอร์วานเดลเดน กงสุลฮอลันดา มีหนังสือกราบทูลแนะนำตัวต่อ

¹ กจช., ร.5 กษ. 10.2/1 "รายงานมิสเตอร์กูเปร็สตรวจการปลูกต้นยางอินเดีย" 8 สิงหาคม พ.ศ. 2444.

² กัตตา เปอซา คือ พันธุ์ไม้ที่ให้น้ำยางเช่นเดียวกับยางพารา ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลเดียวกัน: ข้อมูลจาก รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 7.

กรมหลวงเทวะวงษ์วโรประการ เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2444 ขณะนั้นมิสเตอร์-
 ภูเปร็ค เป็นผู้จัดการส่วนเนินเขาแห่งโบแตนิการ์เดน ที่เมืองมิวเดนชอร์ค ในเกาะชวา
 มิสเตอร์ภูเปร็คได้ยืนยันว่า ถ้ารัฐบาลสยามคิดจะปลูกต้นกัตตา เปอซา เขาได้เตรียมพันธุ์
 ไว้แล้วพร้อมจะนำเข้ามาดำเนินการ และได้ชี้แจงปริมาณการผลิตและราคาส่งออกในขณะนั้นว่า
 " . . . คิดถึงราคาสูงของกัตตา เปอซา เวลานี้ประมาณหาบละ 300 เหรียญ ก็คิดได้ง่าย
 ว่าไม่เกินกว่า 1800 หาบ ที่ได้ส่งออกไป แลแม้จำนวนนี้ดูเหมือนจะเปนมากที่สุดก็ยังไม่พอ
 ที่จะใช้การในโลกย์ . . . " ¹

ถึงแม้มิสเตอร์ภูเปร็คจะไม่ได้เข้ามาดำเนินการตามความประสงค์ก็ตาม แต่ได้มี
 ส่วนอย่างสำคัญในการกระตุ้นให้รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เห็น
 ความสำคัญของยางพารามากขึ้น

ต่อมาพระยารัชฎาฯ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑล
 ภูเก็ต ท่านได้พยายามหาหนทางที่จะนำเมล็ดพันธุ์ยางเข้ามาให้ได้ ใน พ.ศ. 2444 ท่านได้
 มอบหมายให้หลวงนครกิจบำรุง (คอยู่เกียด ณ ระนอง) ² ปลัดเมืองตรัง และ

¹ กจช., ร.5 กษ. 10.2/1 "รายงานมิสเตอร์ภูเปร็คตรวจการปลูกต้นยางอิน เตีย."

² หลวงนครกิจบำรุง (คอยู่เกียด ณ ระนอง) บุตรของพระยาดำรงสุจริต (คอซิมก้อง
 ณ ระนอง) พี่ชายของพระยารัชฎาฯ หลวงนครกิจบำรุง ต่อมาได้เลื่อนชั้นเป็น พระสถลสถาน
 พิทักษ์ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองตรัง ระหว่างปี พ.ศ. 2448-2455; ข้อมูลจาก ดร.ณิ
 ม่วงแก้ว, "ฐานะและความสำคัญของเมืองตรัง . . .", หน้า 30; ผู้ว่าราชการจังหวัดและ
 กรมการจังหวัดตรัง, "จังหวัดตรัง," ใน เรื่องจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย (พระนคร:
 คณะกรรมการประชาสัมพันธ์และพิมพ์เอกสารการจัดงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2500,
 ม.ป.ป.), 1: 23.

นายกมล สุธินนท์¹ นำเมล็ดพันธุ์ยางพาราจากปีนังโดยทางเรือเป็นจำนวน 21 กระสอบป่าน เป็นการนำเข้ามาอย่างเปิดเผย² เมล็ดพันธุ์ยางจำนวนนี้ ส่วนหนึ่งพระสถลสถานพิทักษ์ได้ปลูกไว้ที่สวนในบริเวณบ้านของท่านที่ตำบลกันตัง ต่อมาท่านได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกออกไปอีกประมาณ 45 ไร่³ ยางส่วนที่เหลือพระสถล เป็นผู้รับผิดชอบแจกจ่ายให้ประชาชน ส่วนใหญ่แจกให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำไปปลูกเป็นตัวอย่าง ประชาชนเรียกขานกันในขณะนั้นว่า "ยางเทศา" หรือ "ยางห้องของเทศา"⁴ แต่เนื่องจากในระยะเวลาที่คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจถึงคุณค่าของ

---

¹นายกมล สุธินนท์ อักษร เลขเมืองตรัง สมัยที่พระสถลสถานพิทักษ์เป็นผู้ว่าราชการเมืองตรัง ต่อมาได้เป็นที่ขุนสุทธินนท์นรการ ดำรงตำแหน่งนายอำเภอเมืองตรัง: ข้อมูลจาก นายหมวดตรี เทือน แสงคำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก ; ขุนเสนาขุนวงศ์ศักดิ์ (พิตร ๗ นคร), ประวัติและงานของพระยารัษฎานุประดิษฐ์, หน้า 27.

²นายหมวดตรี เทือน แสงคำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก ; สัมภาษณ์ คุณวิลาศ รัตนติลก ๗ กุมภาพันธ์ อายุ 80 ปี (บุตรพระสถลสถานพิทักษ์) บ้านเลขที่ 253 ถนนตรังคภูมิ ตำบลกันตัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง, 24 ตุลาคม 2527.

ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนพันธุ์ยางที่นำเข้ามาอาจจะไม่ตรงกัน บางท่านบอกว่า 47 กระสอบ.

³สัมภาษณ์ คุณวิลาศ รัตนติลก ๗ กุมภาพันธ์; ชิต ดุลยนิมภ์, "การทำสวนยางของประเทศไทย," กสิกร 24, 1 (มกราคม 2494): 39.

⁴นายหมวดตรี เทือน แสงคำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก.

ยางพาราจึงไม่สนใจจะปลูกกัน รัฐบาล เมล็ดพันธุ์ยางไปแล้วก็นำไปต้ม เพราะคิดว่าจะ
รับประทานได้¹ ส่วนผู้ที่นำไปปลูกก็ไม่ได้บำรุงรักษา ปล่อยให้ตายเสียเป็นส่วนมาก² คงมี
สวนของพระสถลฯ เท่านั้นที่เป็นแหล่งขยายพันธุ์ยางต่อมา

การที่ประเทศไทยโดยเฉพาะในภาคใต้ได้มียางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด
ซึ่งทำรายได้ให้แก่ประเทศชาติปีละมาก ๆ และสร้างความสมบูรณ์พูนสุขให้แก่ประชาชนผู้เกี่ยว
ข้องกับกิจการสวนยางพาราตลอดมานั้น ก็เพราะการมีสายตากว้างไกล การเห็นแก่ประโยชน์
ของประเทศชาติและของประชาชน ของท่านทั้งหลายที่ได้กล่าวนามมาแล้วนี้

นโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในระยะแรก

หลังจากที่พระยาพิพัฒน์โกษาได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เรื่องการปลูกยางแล้ว พระองค์ก็ทรงส่งพระหทัยอาลัยพวกรปลูกยางมากขึ้น ครั้นเมื่อทรงได้รับการ
กระตุ้นจากมิสเตอร์กูเปอร์เข้าอีก จึงทรงมีพระราชดำริว่า “. . . เมื่อคิด ๆ ดูก็น่าเล่น โดย
เห็นที่แผ่นดินของเราว่างเปล่ามีอยู่มาก . . . และรู้สึกว่าเป็นกิจวธาอันหนึ่งของรัฐบาล ซึ่งเรียกว่า
ทำนุบำรุงบ้านเมือง ให้เกิดผลประโยชน์แก่อย่างฝรั่งเขา จำจะต้องลงมือทำ . . .”³

ขณะที่ทรงมีพระราชดำริที่จะให้ดำเนินการปลูกยางพาราในประเทศไทยนั้น เข้าใจว่า
พระยารัชฎาฯ อาจจะยังไม่ได้นำเมล็ดพันธุ์เข้ามาปลูกที่เมืองตรังหรือนำเข้ามาแล้ว แต่ยังไม่ได้นำ
รายงานเข้ามาให้รัฐบาลทราบ ทั้งนี้เพราะพระองค์มิได้ทรงกล่าวถึงการปลูกยางพาราในหัวเมือง
ปักข์ได้เลย แต่กลับไปพิจารณาพื้นที่ในดงพระยาไฟ ดังพระราชหัตถเลขาว่า

¹ ภิญโญ ดันพิทยคุปต์, พระยารัชฎาฯ ประดิษฐานที่ศรีภักดี: นักปกครองตัวอย่าง,
หน้า 30.

² นายหมวดตรี เทือน แสงดำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก.

³ กจช., ร.5 กษ. 10.2/1 "รายงานมิสเตอร์กูเปอร์ตรวจการเพาะปลูกต้นยาง
อินเตีย พระราชหัตถเลขาถึงกรมพระยาดำรงราชานุภาพ" 28 กันยายน 2444.

. . . เมื่อฉันไปเที่ยวคราวนี้ ทั้งที่สิงคโปร์แลที่ชวา เพราะติดใจอยู่แล้วจึงได้พยายามไปดูทั้ง 2 แห่ง เมื่อสังเกตเห็นว่า ด่าบลที่เขাপลุกนั้น ไม่ใช่อากาศอย่างเหนือกรุงเก่าขึ้นไป จนกระทั่งถึงสระบุรี ฤาแม่แต่เมืองนครราชสีมาเอง ซึ่งฉันได้ไปเห็น วันแต่ในดงพระยาไฟแปนแต่สักว่า ได้ผ่านไปตามทางรถไฟ . . . จึงว่าแน่ไม่ได้ว่า ในดงพระยาไฟจะเป็นที่ควรฤาไม่ . . . ถ้าจะปลุกจริงต้องให้เขามาดูเลือกที่ แลต้องตั้งเป็นกรมฤารวมในกรมป่าไม้ . . .¹

แต่อย่างไรก็ตามพระองค์ยังมีได้ดำเนินการตามพระราชดำริ ทั้งนี้เพราะการทำสวนยางพาราในสมัยแรก ๆ นั้น ต้องลงทุนสูงมาก เริ่มตั้งแต่ต้องจ้างแรงงานในการเตรียมพื้นที่ ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์เข้ามา ต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการปลูกและบำรุงรักษา จึงทรงเกรงว่า ". . . จะกลับขาดทุนฤาจะไม่ได้กำไร . . ." ² การที่ต้องใช้ทุนมากนี้เอง ทำให้พระองค์ทรงเห็นว่า ผู้ที่ทำได้น่าจะมีแต่รัฐบาลเท่านั้น สำหรับเอกชนเห็นที่จะลำบาก ดังพระราชดำริว่า ". . . การอันนี้ที่จะเกิดขึ้นได้ในเมืองไทย จะต้องเกิดขึ้นด้วยเงินของรัฐบาล ฤาฝรั่งมาของจอบ่าทำ เจ้านาย ขุนนาง พ่อค้าไทยจีน ไม่แลเห็นว่าทำได้ . . . รู้สึกคิดใจมีความใคร่เสียจริง ๆ เพราะได้ไปเห็นมาใหม่ ๆ . . ." ³

ในปีเดียวกันนี้ พระยารัษฎาฯ ได้ส่งเสริมให้ประชาชนเริ่มลงมือปลูกยางพาราเป็นอาชีพ ⁴ แต่ในระยะแรกนี้ไม่ได้ผล เพราะประชาชนยังขาดความรู้ในวิธีการปลูก และยังไม่เข้าใจถึงคุณค่าของยางพารา พระยารัษฎาฯ จึงคิดจะสร้างสวนตัวอย่างขึ้นมา เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนและเป็นแหล่งแพร่พันธุ์อีกด้วย แต่ไม่มีทุนรอนที่จะทำ เสด็จมีเงินงบประมาณส่วนของกองราชโลหกิจเหลืออยู่ ท่านอยากจะได้เงินจำนวนนี้มาดำเนินการ จึงได้มีหนังสือกราบทูลสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2444 เพื่อขออนุญาตใช้เงินส่วนนี้ พร้อมกับก็ได้กราบทูลถึงวิธีการที่จะให้ประชาชนปลูกสร้างสวนยางพารามาให้ทรงทราบด้วย ซึ่งกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงเรื่องนี้เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2444 ว่า

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ ปี พ.ศ. 2444.

. . . พระยารัษฎานุประดิษฐ์ได้สังเกตเห็นว่าที่ดินสำหรับทำเหมืองแร่ดีบุกนั้นน้อยลงทุกปี . . . จึงคิดเห็นว่าควรจะต้องจัดบำรุงการเพาะปลูกให้เจริญขึ้นและได้ไปตรวจดูพื้นดิน เห็นว่าเป็นที่ดีพอจะปลูกต้นยางอินเดียบริบเบอร์ได้ทุกเมือง . . . วิธี . . . บำรุงการปลูกต้นยาง . . . ดังนี้คือ ถ้าผู้ใดจะขออนุญาตขุดป่าทำไร่จะต้องขออนุญาตต่อรัฐบาล ๆ จะกะให้ต่างป่าตามส่วนกว้างยาวติดต่อกันไป เมื่อทำไร่เก็บเกี่ยวเข้าเสร็จแล้วถ้าเป็นผู้ขอปลูกต้นยาง . . . ก็ให้ปลูกเป็นของ ๆ คน ถ้าเจ้าของไร่ไม่ปลูก รัฐบาลจะจัดการปลูกเป็นของรัฐบาล เมื่อต้นยาง . . . งอกงามดีแล้ว รัฐบาลจะได้กะเป็นระหว่าง ๆ ขยายเลหลังให้ราษฎรไปทำหรือผู้ใดที่ไม่ทำอะไรจะขออนุญาต ปลูกต้นยาง . . . รัฐบาลก็จะอนุญาตบั้นให้ปลูกตามกำลังที่จะทำได้ ส่วนเมล็ดยาง . . . นั้น รัฐบาลจะต้องซื้อมาสำรองไว้ ถ้าผู้ใดต้องการก็จะจำหน่ายให้ตามราคาที่ซื้อมา ไม่คิดเอากำไร เพื่อให้เป็นการบำรุงเท่านั้น และรัฐบาลควรจะจ้างคนชาวอินเดียบ้าง ซึ่งเป็นผู้ชำนาญ มาสำหรับออกตรวจชี้แจงวิธีการเพาะปลูกให้ราษฎรเข้าใจ และในการที่คิดจะบำรุงการเพาะปลูกต้นยาง . . . นี้ พระยารัษฎานุประดิษฐ์ จะขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาต ใช้จ่ายเงินที่เหลือจ่ายในกองราชโลหกิจมาบำรุง ในการเพาะปลูกรายนี้ต่อไป . . . ¹

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชหัตถเลขาตอบ เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2444 ว่า " . . . การที่พระยารัษฎานุประดิษฐ์คิดจะทำนั้น ก็เป็นการดีอยู่ . . . ควรให้ลองทำ . . . " ²

จากพระราชหัตถเลขาฉบับนี้ น่าจะถือได้ว่า เป็นนโยบายเกี่ยวกับการผลิตยางพาราที่รัฐบาลกำหนดขึ้น เป็นครั้งแรกในประเทศไทย ถึงแม้จะเป็นเพียงนโยบายให้ทดลองก่อนก็ตาม แต่นับว่าเป็นก้าวแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้รับนโยบาย คือ พระยารัษฎานุ มีความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

1. การเริ่มอาชีพทำสวนยางพาราที่เมืองตรัง

ยางพาราเป็นพืชเมืองร้อนที่ชอบลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ซึ่งมีฝนตกสม่ำเสมอตลอดปี มีปริมาณน้ำฝนระหว่าง 2,700-5,000 มิลลิเมตร และมีอุณหภูมิระหว่าง 70-90

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.

องศาฟาเรนไฮต์¹ เนื่องจากภาคใต้มีลักษณะภูมิอากาศดังกล่าวมานี้จึงสามารถปลูกยางพาราได้ดี แต่พื้นที่ในภาคใต้ก็ไม่สามารถปลูกยางพาราได้ทุกแห่ง² ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับลักษณะของดิน ยางพาราชอบดินเหนียวปนทราย เพราะสามารถเก็บรักษาความชื้นได้ดีและในขณะเดียวกันก็ระบายน้ำได้ดีด้วย ดังนั้นบริเวณพื้นที่ที่เป็นดินเหนียวซึ่งเกิดจากอิทธิพลของแม่น้ำลำคลองและทะเล ได้แก่ ที่ราบทางด้านตะวันออกของแนวสันทรายตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปจนถึงจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงไม่สามารถปลูกยางพาราได้ ทั้งนี้ยกเว้นบริเวณที่ราบเชิงเขาเนินเขาและที่ราบบางแห่งที่เป็นดินเหนียวปนทรายที่น้ำท่วมไม่ถึง จึงเห็นได้ว่าพื้นที่ในเขตอำเภอเดียวกันบางตำบลสามารถปลูกยางได้ แต่บางตำบลก็ปลูกไม่ได้

ขณะนั้นในประเทศไทยยังไม่มีผู้ใดมีความรู้ในวิธีการปลูกและกรรมวิธีในการผลิตยางเป็นสินค้าเลย พระยารัษฎา จึงขออนุญาตต่อรัฐบาลมลายู ขอส่งหลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ์ (นกยูงวิเศษกุล) กับพระอาภาจักร (อิน ๗ ถกลาง) ไปศึกษาดูงานการเกษตรและการปลูกยางพารา³ ส่วนพระยารัษฎา เองก็พยายามศึกษาวิธีการปลูกและการผลิตยางทุกครั้งที่เดินทางไปมลายูและมีนึ่ง ต่อมาท่านได้ให้ขยายพันธุ์ยางไปปลูกเป็นสวนตัวอย่างขึ้นที่ตำบลช่อง อำเภอเมืองตรัง สวนยางแห่งนี้ เป็นเสมือนโรงเรียนสอนวิชาการเกษตรให้แก่นักปกครองในมณฑลภูเก็ต โดยพระยารัษฎา ได้เกณฑ์บรรดาเจ้าเมือง นายอำเภอ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ให้มาศึกษาเพื่อนำความรู้ไปสอนราษฎรอีกต่อหนึ่ง⁴ เสร็จแล้วก็แจกเมล็ดพันธุ์ยางเพื่อนำไปปลูกและแพร่พันธุ์

¹ สวัสดิ์ วีระเดช, เกษตรกรรมประเทศไทย (พระนคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2505), หน้า 545.

² รัตน์ เพชรจันทร์, "บทความรู้การเกษตร เรื่องภาคใต้ปลูกกันแต่ยางพาราเท่านั้นหรือ," ใน บทความรู้การเกษตรบรรยายทางสถานีวิทยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2515, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรและการซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด, 2516), หน้า 110.

³ ขุนเสนาขุนวงศ์ภักดี (พิตร ๗ นคร), ประวัติและงานของพระยารัษฎานุประดิษฐ์, หน้า 10.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

ให้แก่ราษฎรต่อไป การสร้างสวนตัวอย่างนี้ พระยารัษฎาฯ มิได้คิดเพียงเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ราษฎรในมณฑลภูเก็ตเท่านั้น แต่ได้มีน้ำใจเพื่อแผ่ไปถึงราษฎรในมณฑลอื่น ๆ ในภาคใต้ด้วย ดังรายงานที่ท่านส่งถึงเจ้าพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการว่า

" . . . เวลาสมควรจะทดลองการเพาะปลูกในมณฑลภูเก็ตแล้ว เรื่องที่จะทดลองนี้ จะตั้งที่เมืองตรัง ซึ่งติดต่่อมณฑลนครศรีธรรมราช ราษฎรในเมืองมณฑลนครศรีธรรมราชก็จะได้อเอาตัวอย่างไปด้วย . . . " ¹ แต่การปลูกยางพาราในระยะแรกนี้ ต้องใช้ทุนสูงมาก ยิ่งถ้าต้องจ้างแรงงานด้วย ต้นทุนจะยิ่งสูงมากขึ้น ดังที่พระยารัษฎาฯ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงจำนวนเงินที่ต้องใช้ในการปลูกยางแต่ละไร่ ดังนี้²

- 1) ค่าแรงงานถางป่า เผาปรน³ ไร่ละ 4 บาท
- 2) ค่าแรงงานขุดหลุม กว้างศอกคืบ ลึกศอกคืบ 4 เหลี่ยม หลุมละ 5 สตางค์
- 3) ค่าแรงงานปลูกต้นยางระยะห่างกันต้นละ 4 วา ไร่หนึ่งปลูกได้ 25 ต้น

ค่าปลูกต้นละ 2 สตางค์

- 4) ค่าเมล็ดพันธุ์ยาง เมล็ดละ ๕ สตางค์ ไร่หนึ่ง 12 สตางค์

ปลูกยางไร่หนึ่งต้องลงทุนเป็นเงิน 5 บาท 87 สตางค์ ค่าบำรุงรักษาอีกประมาณ ไร่ละ 5 บาท 66 สตางค์ ต่อปี กว่าต้นยางจะโตต้องใช้เวลาราว 5 ปี คิดเป็นเงินถึงไร่ละ 28 บาท 30 สตางค์⁴ การที่ต้องลงทุนสูงอย่างนี้ ทำให้หลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ์ ข้าหลวงเกษตรมณฑลภูเก็ต ชักชวนแต่คนที่มีเงินให้ปลูกยางพารา ดังข้อความที่หลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ์รายงานต่อพระยารัษฎาฯ ว่า

¹ กช., กส. 13/273 "เรื่องพระยารัษฎาฯ ประดิษฐ์ส่งรายงานความเห็นจัดการบำรุงการเพาะปลูกมณฑลภูเก็ต."

² กช., ร.5 กษ. 10.2/5 "รายละเอียดการปลูกต้นยางรับเบอร์ เมืองตรัง."

³ เผาปรน คือ หลังจากถางป่าแล้วก็เผาเพื่อให้เถาถ่านเป็นปุ๋ย.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

. . . ย่างรับ เบอร์ เป็นของที่ต้องลงทุนเงิน ลงความคิดมาก จึงจะได้รับผลอันดี ถ้าทำไม่จริงไม่จึงแล้ว เป็นให้ความฉิบหายมากกว่าความมั่งมีเป็นแน่ . . . พูดอย่างง่าย ๆ ว่าย่างรับ เบอร์ นั้น ต้องเอา เงินต่อ-เงิน . . . จึงได้ชวนให้ . . . คนมั่งมี ปลุกรับ เบอร์ . . . ¹

สำหรับพระยาธิปไตย เองก็ได้ชักชวนให้เจ้านายและข้าราชการที่มีทุนทรัพย์ ทำสวนยางเพื่อ เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร เช่น สมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ ทรงสร้างสวนยางที่ตำบลช่อง² พระองค์เจ้าจรัญศักดิ์ กฤษดากร³ ทรงสร้างที่ตำบลกันตังได้ คือสวนที่เรียกว่า สวนกัปตันฮอล⁴ สวนของขุนนิเทศวารการ (เอี้ยต ช่งพิทักษ์) กำนันตำบลช่อง สวน-

---

¹ กจช., กส. 5/34 "เรื่องพระยาธิปไตยประติษฐานส่งรายงานการตรวจเมืองแร่ และการเพาะปลูกของหลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ์."

² สวนแห่งนี้พระยาธิปไตย ได้ซื้อในพระนามของสมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพ พระองค์ได้บอกว่าพระยาธิปไตย และขอไม่ให้ทำ แต่พระยาธิปไตย ทูลตอบว่า ที่ทำเช่นนั้น เพราะต้องการให้ราษฎร เชื่อว่า การทำสวนยางต้องดีแน่และจะได้ทำตามอย่างบ้าง: ข้อมูลจากองค์การคำครุสภา, ปรากฏเรื่องสมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุภาพและประวัติลูกเล่า (พระนคร: โรงพิมพ์คำครุสภา, 2506), หน้า 216 อ้างถึงใน ภิญญา ดันพิทยคุปต์, พระยาธิปไตยประติษฐาน-มหิศรภักดี: นักปกครองตัวอย่าง, หน้า 32.

³ พระองค์เจ้าจรัญศักดิ์ กฤษดากร เป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมระหว่างปี พ.ศ. 2453-2455.

⁴ ขุนเสนานวงศ์ภักดี (พิตร ๗ นคร), ประวัติและงานของพระยาธิปไตยประติษฐาน, หน้า 42; นายหมวดตรีเทือน แสงคำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก.

กัปตันฮอล เป็นชาวเยอรมัน เป็นกัปตันเรือเดินทะเลระหว่างปีนังกับท่าเรือกันตัง ได้ซื้อสวนยางแห่งนี้จากพระองค์เจ้าจรัญศักดิ์ ปัจจุบันสวนยางแห่งนี้เป็นของ นายเสถียร นิลประดับ สมาชิกสภาจังหวัดตรัง บางที่ชาวบ้านก็ยังเรียกกันว่า สวนพระองค์ เจ้า: ข้อมูลจากสัมภาษณ์ นายหมวดตรีเทือน แสงคำ.

หลวงโสภณผลารักษ์ ที่บ้านหัวหิน ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอทับปด สวนเจ้าแก๋งกู สวนตาแป๊ะ ชิกเฉว สวนตาแป๊ะชิกชะ บนควนบางรัก ตำบลทับเที่ยง นอกจากนี้ ยังมีสวนซึ่งประชาชน เรียกกันว่า "สวนหลวง" หรือสวนทรัพย์สินา หรือสวนพระคลังข้างที่ กับสวนของตาแป๊ะเทียบคู่ย ที่ตำบลบางหมาก อำเภอทับปด¹

สำหรับสวนหลวงที่ตำบลบางหมากนั้น มีความสำคัญที่สุดอีกแห่งหนึ่ง ในการแพร่พันธุ์ ยางพาราไปสู่ประชาชนในเวลาต่อมา สวนแห่งนี้มีเนื้อที่มากกว่า 2,000 ไร่² สร้างโดย พศดี เรือนจำ ต่อมาพศดีถูกจำคุกด้วยคดีเกี่ยวกับการทุจริต สวนยางแห่งนี้จึงถูกยึด เป็นของหลวง แต่เนื่องจากไม่มีผู้ดูแลรักษา จึงกลายเป็นสวนยางสาธารณะที่ใครจะเข้าไปกรีดเอาน้ำยาง หรือ เก็บ เมล็ดพันธุ์ไปปลูกได้ตามใจชอบ³ สวนยางทั้งในจังหวัดตรังและจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ มีจำนวนไม่น้อยที่ได้ เมล็ดพันธุ์ยางไปจากสวนหลวงนี้

สำหรับทางด้านประชาชนในขณะนั้นยังไม่ค่อยสนใจจะปลูกสร้างสวนยางพารากันนัก ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ชาวภาคใต้มีความสนใจในการประกอบอาชีพ คือ ทำแต่พอกิน ไม่ใช่ทำเพื่อเก็บหรือเพื่อสะสมไว้สำหรับวันหน้าแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะชาวภาคใต้มั่นใจ ในความอุดมสมบูรณ์ของพื้นแผ่นดินว่า ลงมือปลูกเมื่อไรก็ได้ผลโดยไม่ต้องบำรุงรักษา อีกทั้ง

¹ นายหมวดตรี เทือน แสงคำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก.

² สัมภาษณ์ นายหมวดตรี เทือน แสงคำ.

³ นายหมวดตรี เทือน แสงคำ, ยางพาราเมืองตรัง, ภาคผนวก ก.

รายงานของ Mr. Consul Frost เมื่อ พ.ศ. 2450 ว่า " . . . เมื่อไม่นานมานี้ได้มีการทดลองปลูกยางในสวนสาธารณะ: ที่เมืองตรัง . . . ": ข้อมูลจาก B.P.P. 3/12 Report on the Trade and Commerce of the Monthons of Saiburi and Puket, for the year 1907, p. 6.

พืชผักผลไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติก็มีมาก พอจะเก็บมาบริโภคได้ไม่ขาดแคลน จึงทำให้ชาวภาคใต้ไม่ค่อยกระตือรือร้นในการทำมาหากิน เพราะถือว่าถึงไม่ทำก็พอมีกิน ดังนั้น เมื่อทางราชการแนะนำให้ปลูกยางพารา จึงไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ประชาชนยังไม่นิยมปลูกยางกันก็คือ ขณะนั้น เมล็ดพันธุ์ยางยังมีราคาสูงอยู่มาก

แต่เนื่องจากพระยารัษฎา มีความตั้งใจที่จะให้ยางพาราเป็นสินค้าออกที่สำคัญทดแทนแร่ดีบุกที่กำลังจะหมดสิ้นไป ท่านจึงพยายามให้ราษฎรในมณฑลภูเก็ตปลูกยางพารากัน โดยได้กำหนดเป็นนโยบายขยายพื้นที่การเพาะปลูก เมื่อราษฎรไม่ค่อยเอาใจใส่ปฏิบัติตาม ท่านจึงใช้วิธีการของระบบไพร่บังคับราษฎรดังที่เคยปฏิบัติได้ผลตลอดมา เพียงแต่ไม่ได้บังคับให้ปลูกยางพาราโดยตรง วิธีการของพระยารัษฎา ในการให้ราษฎรปลูกยางพาราก็คือ ออกประกาศให้แต่ละครัวเรือนทำนาไม่ต่ำกว่า 10 ไร่ หรือทำสวนไม่ต่ำกว่า 20 ไร่ ผู้ใดปฏิบัติตามนี้ จะได้รับตัวยกเว้นการเกณฑ์จ้างแรงงาน¹ ซึ่งปรากฏว่าวิธีนี้ได้ผล ราษฎรในมณฑลภูเก็ตนิยมทำสวนมากกว่าทำนา เพราะผู้ทำนาจะถูกเกณฑ์เข้าช้อนเข้มงวดตามนโยบายของพระยารัษฎา คือ

. . . ราษฎรเรือนหนึ่ง . . . ให้ไปช่วยทำนาผู้ใหญ่บ้าน . . . 2 วัน แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านนำลูกบ้าน . . . ไปช่วยทำนากำนัน . . . 1 วัน ทุก ๆ เทศกาล เมื่อถึงฤดูเก็บก็ให้ไปช่วยเก็บเข้าของผู้ใหญ่บ้านคนละ 2 วัน กำหนด 1 วัน . . . ส่วนราษฎร . . . ให้ผู้ใหญ่บ้านพาไปช่วยทำนาของ . . . เพื่อนบ้าน . . . คนละ 2 วัน . . . ราษฎรครัวเรือนใดคนหนึ่งคนใดขัดขึ้น . . . ให้ผู้ใหญ่บ้านนำตัวไปส่งกรมการอำเภอ . . . ถ้า . . . ยังขัดขึ้น . . . อีก . . . ให้กรมการอำเภอภาตัวส่งไปยังเมือง . . . ²

1 กจช., กส. 13/323 เล่ม 17 "พระยารัษฎานุประดิษฐ์ขอให้จัดการพิมพ์ตัวยกเว้นการเกณฑ์จ้างเพื่อบำรุงการเพาะปลูก" 23 มกราคม ร.ศ. 128.

² กจช., กส. 13/273 "เรื่องพระยารัษฎานุประดิษฐ์ส่งรายงานความเห็นจัดการบำรุงการเพาะปลูกมณฑลภูเก็ต."

วิธีการนี้ดูคล้ายกับการออกปาก¹ ก็จริง แต่เป็นการบังคับอย่างเข้มงวด และผู้ที่เพื่อนบ้านมาช่วยเก็บ เกี่ยวที่หลังสุด ชาวอาจแก่จัด รวงหักยับ เสียหายไปแล้วก็ได้ ราษฎรจึงหันไปทำสวนมากกว่าทำนา พืชที่ปลูกก็คือยางพารา ซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดโลกอยู่ขณะนั้น ทำให้พื้นที่ปลูกยางในมณฑลภูเก็ตเพิ่มขึ้น เป็นลำดับ

2. นโยบายส่งเสริมการปลูกสร้างสวนยางพาราในมณฑลปัตตานี

ดินในมณฑลปัตตานีทั้ง เจ็ดหัว เมืองส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย² ซึ่งเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพาราเป็นอย่างยิ่ง การปลูกสร้างสวนยางพาราในมณฑลนี้ได้เริ่มภายหลังเมืองตรังประมาณ 2-3 ปี โดยชาวมาเลย์ได้นำพันธุ์ยาง เข้ามาปลูก เป็นสวนขนาดเล็กหลายแห่ง³ นอกจากนี้ยังมีสวนยางขนาดใหญ่ของชาวจีนที่เบตงและสวนยางของชาวยุโรปอีก 2-3 แห่ง⁴

จากรายงานเกี่ยวกับการค้าในมณฑลปัตตานีของกงสุลอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2450 ได้กล่าวถึงการปลูกยางพาราในมณฑลปัตตานีว่า ". . . ในมณฑลปัตตานีมีแต่สวนยางพาราของชาวอังกฤษตั้งอยู่ที่ตำบลบางนรา⁵ จากการสอบถามผู้ปลูกยาง ได้รับการคาดคะเนว่า อาจเป็นไปได้ที่ในอนาคตมณฑลปัตตานี จะเป็นแหล่งผลิดยางที่สำคัญ . . ." ⁶ ถึงแม้รายงานฉบับนี้

¹ ออกปาก คือ การลงแขก

² กช., กส. 13/1086 "มณฑลปัตตานี ยื่นรายงานการเพาะปลูก" 12 กันยายน ร.ศ. 129.

³ Laurence D. Stifel, The Growth of the Rubber Economy of Southern Thailand (Bangkok: Thammasat University, n.d.), p. 17.

⁴ Ibid.

⁵ สวนยางแห่งนี้ คือ สวนยางของนายเกรแฮม ไปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ "ลักษณะการปลูกยางพาราในภาคใต้."

⁶ B.P.P. 3/13 Report on the Trade of the Monthons of Nakonsritamarat and Patani, for the Year 1908, p. 10.

จะไม่ตรงตามความเป็นจริงทั้งหมด แต่ก็เป็นการยืนยันถึงการเข้ามาสร้างสวนยางของชาวยุโรปในมณฑลนี้

สำหรับการทำสวนยางพาราของราษฎรก็ได้รับการส่งเสริมจากผู้ปกครองท้องถิ่นเป็นอย่างดี เพราะมณฑลปัตตานีมีพืชที่สำคัญต่อเศรษฐกิจน้อยมาก แม้แต่การทำนาก็ได้ข้าวแต่พอเลี้ยงกันในบ้านเมืองเท่านั้น จะมีเหลือส่งไปจำหน่ายในหัวเมืองมลายูบ้างแต่น้อยมาก¹ ทั้งนี้เพราะดินเป็นดินปนทรายปลูกข้าวไม่ออกงามเหมือนดินเหนียว พระยาศักดิ์เสนี² ข้าหลวงเทศาภิบาล มณฑลปัตตานี จึงมีนโยบายส่งเสริมให้ราษฎรปลูกพืชสำคัญเพื่อเป็นสินค้าออก 2 ชนิดคือ มะพร้าวกับยางพารา ดังที่ท่านได้ส่งรายงานเรื่องการเพาะปลูกถึงพระยาวงษานุประพัทธ์เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ เมื่อวันที่ 12 กันยายน ร.ศ. 129 ว่า

. . . การทำสวนผลไม้ล้มลุกในมณฑลนี้ไม่สู้สำคัญเท่าใดนัก เพราะผลที่เกิดขึ้นเป็นสินค้าซื้อขายกันเองในพื้นที่บ้านเมือง มีสำคัญอยู่ที่แต่มะพร้าว ยาง แลเข้าบ้างเล็กน้อย . . . การทำสวนยางนั้น ราษฎรเวลานี้ทำกันบ้างแห่งละเล็กละน้อย การที่เป็นเช่นนี้คือพรรณที่เพาะ-ปลูก ต้องไปซื้อหามาแต่ไกล เช่น เมืองสิงคโปร์ เป็นต้น คนที่มีทรัพย์ก็ไปซื้อหามาปลูกได้ ส่วนคนจนที่ไม่มีกำลังพอก็เป็นอันทำไม่ได้ แต่ครั้งจะทอดทิ้งที่ดินซึ่งปลูกยางได้มีอยู่มากให้ว่างเปล่าเสียหรือก็ไม่มีประโยชน์ ถึงกระนั้นราษฎรก็ได้ปลูกเพิ่มเติมขึ้นเสมอตั้งแจ้งอยู่ในบัญชีระหว่างศก 126, 127, 128 ดังได้ส่งมานี้ด้วยแล้ว แลการทำสวนยางนี้ก็ เป็นของสำคัญอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าคิดว่าจะได้จัดจัดหาเงินซื้อพืชพรรณมาเพาะเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้ที่มีทุนน้อยไปปลูกสร้าง ผู้ที่ได้รับไปปลูกเช่นนี้ต้องอยู่ในความตรวจตราของนายอำเภอ เมืองออกงามสืบได้ผลเวลาไร จะได้เอาทุนนั้นคืนมาซื้อพรรณอุดหนุนผู้อื่นต่อไป

ในเวลานี้ ข้าพเจ้าได้ประชุมผู้ว่าราชการเมืองแลอำเภอแนะนำราษฎรให้เปนเครื่องห่อน้ำใจ จะได้ปีติต่อการเพาะปลูก

ถ้าราษฎรคนใดปลูกต้นมะพร้าวแลยางได้คนหนึ่งแต่ 500 ต้นขึ้นไป จะยอมยกเว้นการเกณฑ์ในการทำของหลวง

การทำสวนมะพร้าวได้กำหนดให้ 15 ไร่ ต่อ 300 ต้น ยาง 10 ไร่ ต่อ 400 ต้นที่ ๆ จะปลูกต้นมะพร้าวแลยางนั้น อำเภอจะได้เปนธุระตรวจตราแนะนำแลชี้ที่ให้ทำในท้องที่ของคนทั่วไป . . . ³

¹ กจช., กส. 13/1086 "มณฑลปัตตานี ยื่นรายงานการเพาะปลูก."

² พระยาศักดิ์เสนี (ทนา บุนนาค) ต่อมาได้เลื่อนขึ้นเป็น พระยาเดชาานุชิต.

³ กจช., กส. 13/1086 "มณฑลปัตตานี ยื่นรายงานการเพาะปลูก."

เมื่อพิจารณานโยบายส่งเสริมการปลูกสร้างสวนยางพาราในมณฑลปัตตานีแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองท้องถิ่นพยายามหาวิธีจูงใจให้ราษฎรปลูกยางโดยการลงทุน เรื่องพันธุ์ยาง ให้ออกก่อนและกว่าจะได้รับทุนคืนมาก็เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 6-7 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความตั้งใจจริงที่จะให้ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของมณฑลปัตตานี

3. บทบาทของกระทรวงเกษตรธิการในการส่งเสริมอาชีพการทำสวนยางพารา

ข่าวเกี่ยวกับอาชีพการทำสวนยางพาราในระยะแรกที่มณฑลภูเก็ตได้ค่อย ๆ กระจายไปทั่วภาคใต้ ในขณะที่เดียวกันข่าวความสำเร็จของมลายูในการผลิตยางพาราส่ง เป็นสินค้าออก ที่ขายได้ราคาสูง จนได้รับขนานนามว่า one great money-crop¹ ก็ได้สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เริ่มปลูกยางในภาคใต้เป็นอย่างดี กลุ่มที่นิยมปลูกกันมากในระยะแรกนี้ นอกจากชาวจีนแล้ว บรรดาข้าราชการทั้งหลายก็ปลูกกันทั่วไป จนรัฐบาลเกรงว่าข้าราชการเหล่านี้จะทำแต่ประโยชน์ส่วนตัวจนละเลยงานราชการ ดังนั้นในเวลาต่อมาเมื่อมีการแต่งตั้งข้าราชการ โดยเฉพาะ ข้าราชการในกระทรวงเกษตรธิการไปประจำในมณฑลภาคใต้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงพระยาวงศานุประพัทธ์เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2452 ให้กำชับผู้ไปรับตำแหน่งว่า

. . . ข้อสำคัญอันควรจะเตือนมืออยู่อย่างหนึ่ง เจ้าพนักงานในกระทรวงเกษตร ซึ่งไปเป็นผู้รักษาราชการ ต้องทำแต่งานหลวง ถ้าไปเป็นเห็นที่แผ่นดินอุดมดี แลคิดหาทุนรอนได้ ไปทำงานส่วนประโยชน์ของตัวเอง เช่น เป็นข้าหลวงเกษตรก็เป็นด้วยจับจองที่ดินปลูกสร้างสวนยางอินเดียนับเบอ์ เป็นต้นด้วยอย่างนี้ ถึงการที่ทำนั้นจะเป็นทางวิฆาตทดลอง แต่ถ้าเกี่ยวเป็นประโยชน์ของตัวเองก็จงจะดูการข้างฝ่ายประโยชน์ตัวมากกว่าการในประโยชน์ส่วนรัฐบาล . . . ²

¹Rupert Emerson, Malasia (Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 1964), p. 37.

²พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชหัตถเลขาทรงสั่งราชการในรัชกาลที่ 5 และ 6 กับเรื่องประกอบ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส 17 มีนาคม 2507 (พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2507), หน้า 10.

จะเห็นได้ว่าพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในเรื่องนี้แตกต่างไปจากความคิดของพระยารัชฎาฯ ที่พยายามส่งเสริมให้ข้าราชการปลูกสร้างสวนยางกันให้มาก เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างให้ประชาชนทำตาม และปรากฏว่าการปลูกสร้างสวนยางของข้าราชการในภาคใต้มีแต่เพิ่มขึ้น แต่โดยมากจะไม่ทำเอง แต่ใช้วิธีจ้างวานแรงงานจากชาวบ้าน

เมื่อประชาชนในภาคใต้เริ่มเข้าใจถึงคุณค่าของยางพาราและได้เห็นตัวอย่างจากสวนชาวจีนและสวนของข้าราชการจึงพยายามแสวงหาเมล็ดพันธุ์ยางไปปลูกบ้าง ปรากฏว่าส่วนใหญ่มักจะได้เมล็ดพันธุ์ไปจากเมืองตรัง¹ ซึ่งเมล็ดพันธุ์ยางเริ่มเผยแพร่จากเมืองตรังไปสู่เมืองอื่น ๆ ในราว พ.ศ. 2451² แต่ในมณฑลปัตตานีนอกจากจะได้เมล็ดพันธุ์มาจากเมืองตรังแล้วยังได้มาจากมลายูและสิงคโปร์ด้วย โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับมลายูจะได้เมล็ดพันธุ์ยางมาจากมลายูเป็นส่วนใหญ่ เช่น สวนยางของชาวจีนที่อำเภอเบตง ซึ่งติดต่อกับมลายูสะดวกกว่าติดต่อกับเมืองยะลา เพราะยังไม่มีถนนเชื่อมต่อระหว่างกัน³

---

¹ สัมภาษณ์ นางแดง ชุมพล อายุ 85 ปี บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, 16 ตุลาคม 2526 (นางแดง เป็นภรรยา นายทองชุมพล (ถึงแก่กรรม) ผู้ปลูกสร้างสวนยางพารารุ่นแรก ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช); สัมภาษณ์ นายสว่าง เปล่งอรุณ อายุ 67 ปี บ้านเลขที่ 48 หมู่ 6 ตำบลพนมวัง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, 28 พฤศจิกายน 2526; สัมภาษณ์ นายประนอม พุ่มแก้ว อายุ 50 ปี เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เรือนจำจังหวัดปัตตานี, 29 ตุลาคม 2527.

² สุรีย์ เสียงแสงทอง, "การศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจเมืองภูเก็ตระหว่าง พ.ศ. 2396-2475" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 107.

³ กจช., ร.6 กค. 6.1/24 "นายเอลวอมันขอให้ตัดถนนแต่อำเภอเบตงถึงยะลา" 1 มีนาคม 2465 - พฤษภาคม 2468.

หลังจากการปลูกลูกยางพาราได้ขยายตัวจากมณฑลภูเก็ตไปสู่เมืองอื่น ๆ จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปแล้ว พระยาวงศานุประพัทธ์ เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ พิจารณาเห็นว่ายางพาราจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญเช่นเดียวกับมะพร้าวซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของต่างประเทศอยู่ในขณะนั้น ดังนั้นในการประชุมข้าหลวงเทศาภิบาล ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2453 ท่านจึงได้เสนอให้มณฑลต่าง ๆ ในภาคได้พยายามส่งเสริมให้ราษฎรปลูกลูกยางพาราและยางพาราให้มากขึ้น¹

เมื่อรัฐบาลได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับอาชีพการทำสวนยางพาราออกมาอย่างนี้ มณฑลอื่น ๆ อีกสองมณฑล คือ มณฑลนครศรีธรรมราช และมณฑลสุราษฎร์ จึงได้ให้การส่งเสริมด้วย ทำให้ราษฎรในบึงขังได้ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ขอจับจองที่ดินเพื่อทำสวนยางพาราเป็นจำนวนมาก²

แต่ในระยะแรกนี้ประชาชนชาวภาคใต้ก็มีให้เห็นด้วยกับอาชีพการปลูกลูกยางพาราทั้งหมด ผู้ที่ต่อต้านก็มีอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน นอกจากตนเองไม่ปลูกแล้วยังห้ามไม่ให้ลูกหลานปลูกด้วย โดยให้เหตุผลว่า "ปลูกลูกไม้ถึงชายไม้ได้เด็ก ๆ ยังได้กิน ปลูกลูกถ้าชายไม้ได้ก็ไม้รู้จะเอาไปทำอะไร"³ การที่ผู้ต่อต้านให้เหตุผลเช่นนี้ เพราะยึดถือประโยชน์ของการบริโภคโดยตรงตามระบบเศรษฐกิจแบบการผลิตเพื่อยังชีพเป็นหลัก ต่อมาเมื่อได้เห็นคุณค่าของยางพาราที่ทำรายได้ให้แก่ผู้ปลูกเหนือกว่าพืชชนิดอื่น ผู้ต่อต้านก็ได้หันมาปลูกสร้างสวนยางพาราด้วยเช่นเดียวกัน⁴

¹ กจช., ร.6 กษ. 1/5 "รายงานประชุมข้าหลวงพแนกกระทรวงเกษตรธิการ" 9-11 ธันวาคม 2453; วีรบุษ วาณวาทวีร์รัตน์, "การปลูกแทนกับการพัฒนาสวนยางของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), หน้า 4-5; ถนอม วิทยานนทการ, "การบริหารงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507), หน้า 28.

² นพรัตน์ นุสธรรม, "การปฏิรูปกฎหมายที่ดินในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว," หน้า 211.

³ สัมภาษณ์ นางแดงนุ้ย สุจรต อายุ 68 ปี บ้านเลขที่ 88 หมู่ที่ 1 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, 16 ตุลาคม 2526.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

ในปีเดียวกันนี้กระทรวงเกษตรราธิการ ได้ออกประกาศกำหนดเขตที่เหมาะสมในการปลูกพืชในแต่ละภูมิภาคว่า " . . . ท้องที่ที่จะเหมาะสมกับการปลูกต้นพาราเรียเบอร์และต้นมะพร้าวนั้น ควรให้อยู่ในมณฑลต่าง ๆ อันอยู่ในแหลมมลายู ตลอดขึ้นมาถึงปราณบุรี . . . " ¹ แต่นโยบายนี้คงจะไม่เคร่งครัดจริงจังนัก ดังนั้นใน พ.ศ. 2454 หลวงราชโมตรี (ปุม ปุณศรี) จึงได้นำพันธุ์ยางพาราไปปลูกที่หัวเมืองชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก โดยเริ่มที่จังหวัดจันทบุรี เป็นแห่งแรก ² ต่อจากนั้นก็ขยายไปสู่จังหวัด ระยอง ตราด และชลบุรี แต่ยางพาราในภูมิภาคนี้ไม่ออกงามและให้ผลไม่มากเท่าจังหวัดในภาคใต้ ทั้งนี้คงเนื่องมาจากมีปริมาณน้ำฝนน้อยกว่านั่นเอง ³

ต่อมาใน พ.ศ. 2454 กระทรวงเกษตรราธิการได้จัดพิมพ์หนังสือรายเดือน ชื่อหนังสือ "ประกอบกิจการกรม" ซึ่งเสนาบดีกระทรวงเกษตร ได้แถลงถึงวัตถุประสงค์ในการจัดพิมพ์ว่า " . . . สำหรับแนะนำในการกิจการกรม . . . ในแผนกต่าง ๆ โดยเฉพาะ . . . เช่น . . . เรื่องการทำสวนยางพารา . . . " ⁴ ถึงแม้หนังสือเล่มนี้จะเผยแพร่อยู่ในวงข้าราชการมากกว่าจะถึงมือประชาชน แต่ก็นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราที่จะส่งผลถึงประชาชนด้วย

วิธีส่งเสริมการปลูกยางพาราอีกประการหนึ่งที่รัฐบาลเตรียมการมาตั้งแต่ตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ การจัดงานแสดงกิจการกรมแลพานิชกรรม

¹ ท่านอง สิงคาลวณิช, "บทบาทในการพัฒนาการผลิตยางของกรมส่งเสริมการเกษตร," ใน ยางพารา 2517, (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภา, 2519), หน้า 47.

² รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 24.

³ สวัสดิ์ วีระเดชะ, เกษตรกรรมประเทศไทย, หน้า 545.

⁴ กช., ร.6 กษ.1/8 "ออกหนังสือพิมพ์รายเดือนบอกข่าวการกิจการกรม หัตถกรรมแลพานิชกรรม ให้ชื่อว่า การประกอบกิจการกรม," 19 พฤษภาคม - 5 มิถุนายน 2454.

ที่ตำบลสระปทุมวัน 2 ครั้ง คือใน พ.ศ. 2453 และ พ.ศ. 2454¹ โดยเฉพาะในครั้งที่ 2 ได้มีการพิมพ์หนังสือ เรื่องการทำไร่อย่างพาราธิบดี แจกแก่ผู้เข้าขงงานด้วย² ถ้าพิจารณาถึงประโยชน์ที่ประชาชนผู้ประกอบอาชีพทำสวนยางจะได้รับจากการจัดงานนี้ คงจะมีไม่มากนัก เพราะวัตถุประสงค์ในการจัดงานรัฐบาลได้แถลงว่า " . . . เพื่อเป็นการโฆษณาให้มหาชนทั่วไปทราบรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทำนุบำรุงการเพาะปลูกและการค้าขายอย่างที่น่ามาประเทศนิยมนกัน . . . "³ เป็นสำคัญ

ความพยายามของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราดังกล่าวมานี้ ถึงแม้จะเป็นการวางนโยบายอย่างกว้าง ๆ ที่เน้นการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ข้าราชการมากกว่าราษฎร แต่ก็นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการเติบโตของอาชีพการทำสวนยางพาราในภาคใต้

การที่รัฐบาลพยายามส่งเสริมให้ราษฎรในภาคใต้ปลูกยางพาราให้มากที่สุดนั้น นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ให้ราษฎรเกิดความสุขสมบูรณ์พูนสุข อยู่ดีกินดี อันเป็นผลให้บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อยแล้ว ยังมีเหตุผลอื่นอีกคือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงดำ เนินการพัฒนาประเทศแทบทุกด้าน ในการนี้ต้องทรงใช้เงินเป็นจำนวนมาก จนงบประมาณแผ่นดินไม่เพียงพอต้องกู้เงินมาจากต่างประเทศเข้ามาถึง 3 ครั้ง รวมเป็นเงินถึง 8 ล้านปอนด์⁴ เป็นผลให้เกิดความยุ่งยากต่อภาวะการเงินของประเทศติดต่อกันมาจนถึง

¹ กจช., ร.6 กษ. 1/3 "แสดงกสิกรรมแลพานิชกรรมในประเทศสยาม"

31 ตุลาคม 2453 - ตุลาคม 2454.

² ร้อยโทพิชัย สิงห์ทอง, "นโยบายส่งเสริมการเกษตรกรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว," หน้า 3, 76.

³ กจช., ร.6 กษ. 1/3 "แสดงกสิกรรมแลพานิชกรรมในประเทศสยาม."

⁴ พรเพ็ญ อันตระกูล, "การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-68)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 40-41.

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังที่พระองค์ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึง เจ้าพระยาวางฆานุประพัทธ์ เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2454 ว่า ". . . ด้วยเวลานี้รายรับเงินแผ่นดินหาใครจะพอกับรายจ่ายไม่ ต้องคิดตัดรายจ่ายเข้าหารายรับทุก ๆ ปีมา . . ." ¹ เมื่อฐานะการคลังของประเทศอยู่ในภาวะที่ไม่มั่นคงเช่นนี้ รัฐบาลได้พยายามหาหนทางแก้ไข โดยการส่งเสริมให้ประชาชนทั่วประเทศผลิตสินค้าเพื่อส่งออกให้มากขึ้น ประกอบกับระยะเวลาดังกล่าว ยางพาราเป็นสินค้าที่กำลังเป็นที่ต้องการของตลาดโลก เป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงอาศัยยางพาราเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาการคลังได้อีกทางหนึ่ง

ลักษณะการปลูกยางพาราในภาคใต้

การปลูกยางพาราในภาคใต้ มีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปเป็น 2 ลักษณะตามประเภทของผู้ปลูก เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพปลูกยางพาราในภาคใต้มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก

ได้แก่ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีนซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่มีมากที่สุดในภาคใต้ ชาวจีนนอกจากจะเป็นผู้มีความรู้ในวิธีการปลูกยางเป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นผู้ที่มีทุนรอนมาก กล่าวเสีย กล่าวลงทุน ส่วนของชาวจีนจึงเป็นส่วนขนาดใหญ่ ² เกือบทั้งสิ้น แต่ละสวนมีเนื้อที่มากกว่า 50 ไร่ขึ้นไป ³ จนถึง 2,000-3,000 ไร่ ลักษณะการปลูกยางของชาวจีนได้

¹ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชหัตถเลขาทรงสั่งราชการในรัชกาลที่ 5 และ 6 กับเรื่องประกอบ, หน้า 30.

² James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850-1970, p. 103.

³ มัลลิกา เรื่องระพี, "บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจสังคมและศิลปกรรมไทย สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 65.

ทำตามแบบแผนของสวนยางใหม่หลายทุกประการ ทั้งนี้เพราะในระยะแรกได้มีการจ้างชาวจีน
ผู้ชำนาญจากมลายูเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการ ลักษณะการปลูกแบบสวนยางใหม่หลาย คือ ปลูกเป็น
แถวเป็นแนว เว้นระยะห่างระหว่างแถวและระหว่างต้นอย่างสวยงาม เพื่อไม่ให้ต้นยางแย่ง
อาหารแย่งอากาศกัน มีการตายหมักกำจัดวัชพืชจนพื้นสวน เตียนไม่รกรุงรัง ทำให้ต้นยางโตเร็ว

การปลูกยางตามลักษณะดังกล่าวนี้ ได้กลายเป็นที่สังเกตของชาวภาคใต้ทั่วไปว่า
สวนยางแปลงใด เป็นระเบียบโล่งเตียน ต้องเป็นส่วนยางของชาวจีน แม้แต่หลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ์
ก็เขียนรายงานถึงพระยารัษฎา ในทำนองเดียวกันนี้ว่า " . . . สวนหรือไรไหนที่แลเห็น
รายรื่นอยู่สักหน่อย ไม่มักต้องถามก็ทราบได้ว่าเป็นของพวกจีน . . . " ¹

สวนยางของชาวจีนมิได้มีเฉพาะในมณฑลภูเก็ตเท่านั้น แต่มีกระจายอยู่แทบทุกหัว เมือง
ทั้งสี่มณฑลของภาคใต้ และแทบทุกหัวเมืองชาวจีนมักจะเริ่มปลูกก่อนคนไทย การทำสวนยางใน
ภาคใต้จึงเป็นอาชีพที่ชาวจีนเป็นผู้บุกเบิก โดยเริ่มตั้งแต่การนำเมล็ดพันธุ์ยางเข้ามา การลงมือ
ปลูก ตลอดจนการเผยแพร่พันธุ์ยางไปสู่คนกลุ่มอื่น จึงถือได้ว่าชาวจีนเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด
ในการทำสวนยางพาราในภาคใต้ของไทย² สวนยางขนาดใหญ่ของชาวจีน เช่น สวนยางของ
จีนชุนหงวน ที่ตำบลท่าจิว อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ 2,000 ไร่ ขออนุญาตจับจอง
ที่ดินปลูกยางเมื่อ พ.ศ. 2453³ อีกรายหนึ่ง ได้แก่สวนยางของ นายซันบักจิ้น จีนแคะในบังคับ
สยาม อยู่ที่ตำบลท่าช้าง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่ 3,000 ไร่⁴

¹ กจช., กส. 5/34 "เรื่องพระยารัษฎานุประดิษฐ์ส่งรายงานการตรวจเหมืองแร่
และการเพาะปลูกของหลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ์."

² มัลลิกา เรื่องระพี, "บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ . . .," หน้า 65.

³ กจช., ร.6 กษ. 10/3 "เรื่องจีนชุนหงวนขอจับจองที่ดินตำบลท่าจิวท้องที่อำเภอ
เมืองนครศรีธรรมราช," ร.ศ. 130.

⁴ กจช., ร.6 กษ. 10/6 "นายซันบักจิ้น" (จีนแคะ) ขอจับจองที่ดินจังหวัดสงขลา."

นอกจากชาวจีนแล้ว ฝรั่งเศสตะวันตกก็ได้เข้ามาขอจับจองที่ดินปลูกยางพาราในภาคใต้ด้วย เช่นเดียวกัน ที่ปรากฏหลักฐานมีอยู่ 3 ราย คือ รายแรก ได้แก่ ฝรั่งเศสเดนมาร์ก เข้ามาขออนุญาตทำสวนยางพาราที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ในระหว่างปี พ.ศ. 2445-2446¹ รายที่สอง ได้แก่ มิสเตอร์เกรแฮม ที่ปรึกษาราชการเมืองกลันตัน² ขอจับจองพื้นที่เพื่อปลูกยางในมณฑลปัตตานี 800 ไร่ เมื่อปี พ.ศ. 2449 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จับจองได้เป็นพิเศษที่ตำบลบางนรา แขวงเมืองระแงะ³

¹ รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 24.

สวนยางแห่งนี้ตั้งอยู่บนเขาภูวัวและเขาภูเหลื่อม ในท้องที่ตำบลละหาร อำเภอเมือง และตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง นราธิวาส มีเนื้อที่ 2,800 ไร่ ได้เปลี่ยนผู้ดำเนินการและเปลี่ยนเจ้าของหลายครั้งคือ ระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาดำเนินการโดยบริษัทแร่และยางไทย จำกัด (บริษัทของกระทรวงอุตสาหกรรม) ภายหลังสงครามบริษัทนั้นแข่ง จำกัด ได้ซื้อกิจการ ต่อมาขายให้แก่ธนาคารแหลมทอง ปัจจุบันเป็นของบริษัทสวนยางไทย จำกัด : ข้อมูลจาก สัมภาษณ์ นายจิตดิน ชลายนคุปต์ อายุ 72 ปี อดีตผู้ช่วยผู้จัดการบริษัทแร่และยางไทย จำกัด บ้านเลขที่ 11 ถนนประชาสงเคราะห์ อำเภอเมือง นราธิวาส; นายสมพร จอมบดินทร์ อายุ 49 ปี ผู้จัดการบริษัทสวนยางไทย จำกัด บ้านเลขที่ 57-59 ถนนจรัญนรา อำเภอเมือง นราธิวาส, 28 ตุลาคม 2527.

² กช., กส. 9.2/2879 "เรื่องมิสเตอร์เกรแฮม ขอโอนที่ดินตำบลบางนรา แขวงเมืองระแงะ ให้แก่บริษัทยางบางนาราทุน จำกัด" 24 กรกฎาคม ร.ศ. 130.

มิสเตอร์ วอลเตอร์ อาร์มสตรอง เกรแฮม เป็นชาวอังกฤษ เข้ามารับราชการในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เมื่อกระทรวงเกษตรธิการตั้งกรมทะเบียนที่ดินขึ้นใน พ.ศ. 2444 เจ้าพระยาเทเวศรวงษ์วิวัฒน์ เสนาบดีกระทรวงเกษตรธิการ ได้ขอตัวไปเป็นเจ้ากรมทะเบียนที่ดินเป็นคนแรก ดำรงตำแหน่งนี้ได้ 3 ปี กระทรวงมหาดไทยขอตัวไปเป็นที่ปรึกษาและเป็นข้าหลวงเมืองกลันตัน ระหว่าง พ.ศ. 2446-2452 ต่อมากลับมาดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงเกษตรธิการ จนถึง 1 ตุลาคม 2469 จึงได้ลาออกจากราชการ: ข้อมูลจาก ชมพูนท นาศิริรักษ์, "บทบาทของที่ปรึกษาชาวต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2411-2453" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 49-50.

³ กช., กส. 9.2/2879 "เรื่องมิสเตอร์เกรแฮมขอโอนที่ดินตำบลบางนารา . . ."

เพราะมิสเตอร์เกรแฮมรับราชการสนองพระเดชพระคุณมาช้านานมีความชอบ ที่ดินอีกแห่งหนึ่ง
 ที่มิสเตอร์เกรแฮมได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จับจองได้คือ ที่อำเภอเมือง แขวง
 เมืองสายบุรี¹ ทั้งสองแห่งนี้มีเนื้อที่รวมประมาณ 1,500 ไร่ ซึ่งต่อมาได้จัดตั้งเป็นบริษัท
 ยางบางนาราทุน จำกัด² หลังจากจับจองที่ดินแล้วได้ลงมือปลูกยางพาราและปลูกเพิ่มมากขึ้น
 ทุกปี จนถึง พ.ศ. 2453 มีเนื้อที่ปลูกยางรวม 307½ เอเคอร์³ นอกจากปลูกยางพาราแล้ว
 บริษัทนี้ยังดำเนินกิจการทางด้านอื่น ๆ อีก เช่น ปลูกมะพร้าว ทำนา ค้ายางพารา ส่งสินค้าเข้า
 และส่งสินค้าออก⁴ เป็นต้น อีกรายหนึ่ง ได้แก่ มิสเตอร์ เฮนรี จี. สก๊อต ได้แสดงความ
 ประสงค์ขอลงทุนทำสวนยางที่ภูเก็ตเป็นเงิน 10,000 ปอนด์⁵ รัฐบาลอนุญาตให้ดำเนินการที่
 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง ภูเก็ต⁶

¹ เรื่องเดียวกัน.

² กจช., ร.6 กษ. 1/9 "เรื่องบริษัทยางบางนาราทุนจำกัด" 24 มิถุนายน 2454.

³ พื้นที่ 1 เอเคอร์ เท่ากับ 2.5 ไร่.

⁴ กจช., ร.6 กษ. 1/9 "เรื่องบริษัทยางบางนาราทุนจำกัด."

⁵ กจช., กส. 13/457 "เรื่องมณฑลภูเก็ตหาหรือในการที่มีผู้หนึ่งลงทุน 10,000 ปอนด์
 ปลูกต้นยางในประเทศสยาม " 2 พฤษภาคม ร.ศ. 129.

⁶ กจช., กส. 13/611 "เรื่องข้าหลวงเกษตรมณฑลภูเก็ตส่งรายงานตรวจการ
 เพาะปลูกของนายมัน ซึ่งได้ไปตรวจเมืองกระบี่ พังงา เมืองตรัง " 21 มีนาคม - 24
 เมษายน ร.ศ. 131.

กลุ่มที่สอง

ได้แก่ คนไทยซึ่งเป็นคนท้องถิ่นของภาคใต้ ซึ่งประกอบอาชีพในลักษณะผลิตเพื่อการยังชีพโดยอาศัยพื้นที่แปลงเล็ก ๆ ตลอดมา การปลูกยางของกลุ่มนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะย่อย ๆ ดังนี้

ก. ปลูกแบบดั้งเดิม คือ เอาเมล็ดพันธุ์ยางปลูกในสวนข้างบ้าน ปะปนกับพืชยืนต้นชนิดอื่น ๆ มีที่ว่างตรงไหนก็ปลูกลงไปจนเต็มพื้นที่

ข. จับจองพื้นที่ป่า ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านออกไป เมื่อหักร้างถางพงแล้วมักจะปลูกข้าวไร่ก่อนราว 1-3 ปี ทั้งนี้เพราะป่าที่เปิดใหม่หน้าดินอุดมสมบูรณ์ปลูกข้าวไร่ออกงามดี ต่อจากนั้น จึงจะลงมือปลูกยางพารา¹ ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกเฉพาะยางเพียงอย่างเดียว การที่ไม่ปลูกพืชผลชนิดอื่นปะปนนั้น เข้าใจว่า คงจะเห็นแบบอย่างจากสวนของชาวจีน แต่อย่างไรก็ตาม คนไทยก็ไม่ได้ถือปฏิบัติตามชาวจีนทั้งหมด ยังคงปลูกไม่เป็นระเบียบ เพราะเข้าใจว่า ยิ่งปลูกแน่นเท่าไรก็ยิ่งได้รับผลมากเท่านั้น สวนยางของชาวภาคใต้จึงมีลักษณะเหมือนป่า คนทั้งหลายจึงนิยมเรียกกันว่า "ป่ายาง" ดังรายงานของหลวงอภิรักษ์ราชฤทธิถึงพระยารัชฎาว่า " . . . ที่ดินสักกะเบาะมือหนึ่งก็ปลูกหรือวางหรือโยนพรรณไม้ลงไว้ให้มากที่สุด . . . ความโง่บิดาคคนพวกนี้มีให้มองเห็นว่าการที่ปลูกพรรณไม้ชิดจนเกินไปนั้น ต้นไม้ไม่งาม . . ."²

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้สวนยางมีลักษณะเป็น ป่ายาง ก็คือ ชาวภาคใต้ใช้วิธีจับจองที่ดินและปลูกยางพาราในเวลาเดียวกัน โดยเอาเมล็ดยางพาราเป็นกระสุนแล้ว

¹ สัมภาษณ์ นางแดง ชุมพล, นายเอี่ยม บุญชู, คุณครูอ้น พูนภักดี อายุ 82 ปี อดีตครูใหญ่โรงเรียนบ้านยะทา บ้านเลขที่ 91 หมู่ที่ 2 ตำบลยะทา อำเภอยะทา จังหวัดยะลา, 27 ตุลาคม 2527.

² กจช., กส. 5/34 "เรื่องพระยารัชฎานุประดิษฐ์ส่งรายงานการตรวจเหมืองแร่และการเพาะปลูกของหลวงอภิรักษ์ราชฤทธิ."

ยิ่งด้วยธนู เมล็ดยางตกที่โหนดกิ่งอกที่นั่น ซึ่งเป็นการจับจองที่ดิน และทำประโยชน์ในที่ดิน นั้นในเวลาเดียวกัน¹ ต้นยางจึงขึ้นเกาะกะทั่วไป เมื่อดันยางโตพอสมควรแล้วจึงลงมือถางป่า ตัดต้นไม้อื่นออก เพื่อเตรียมกรีดยางต่อไป²

สวนยางของคนไทยทั้งสองลักษณะนี้ส่วนใหญ่มีเนื้อที่ราวเจ้าละ 2-5 ไร่เท่านั้น การที่คนไทยไม่สามารถสร้างสวนยางขนาดใหญ่อย่างคนจีนได้ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ คือ ประการแรก คนไทยส่วนใหญ่ไม่เคยปลูกพืชเพื่อการค้ามาก่อน เคยทำแต่ไร่ขนาดเล็ก ปลูกพืชหลายชนิดปะปนกันและ เป็นพืชที่ใช้เพื่อการบริโภคแทบทั้งสิ้น ประกอบกับยางพาราเป็น พืชชนิดใหม่ที่ยังไม่ค่อยมีความรู้ในการปลูกและการผลิต จึงไม่มั่นใจว่ายางพาราจะให้ผลได้มาก น้อยเพียงใด ประการที่สอง คนไทยไม่มีทุนรอนอย่างคนจีน การปลูกสร้างสวนยางพาราของคนไทยจึงลงแต่แรงในการหักร้างถางพง เป็นส่วนใหญ่ เมล็ดพันธุ์ยางก็ไปขอจากสวนของผู้ที่คุ้นเคยกัน³ แล้วนำมาปลูกเอง ไม่ได้จ้างผู้ชำนาญในการปลูกอย่างสวนของคนจีน

---

¹ สัมภาษณ์ นายทองพูน ศรีวรรณถ หัวหน้างานทะเบียน กองการยาง กรม วิชาการเกษตร, 3 พฤศจิกายน 2525

การจองที่ดินในลักษณะนี้ นายเอี่ยม บุญชู ได้เล่าถึงคำบอกเล่าของบิดาว่า ขุนป๋อง กำนันตำบลป่าไร่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้เอาเมล็ดยางใส่สะพายแล้วยิง ด้วยธนูเป็นการจองที่ดินถึง 3 ควนเขา.

² สัมภาษณ์ นายคีน กาหาญจน์ นักวิชาการเกษตร ศูนย์วิจัยการยาง อำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 26 ตุลาคม 2527.

³ สัมภาษณ์ พระครูิ่ง ถาวโร อายุ 83 ปี 13 พรรษา วัดปะ หมู่ 2 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, 16 ตุลาคม 2526.

จากคำบอกเล่าของนางแดง ชุมพล ว่า ก่อนจะปลูกสร้างสวนยางพารา นายทอง สามีของนางได้ไปที่จังหวัดตรัง เข้าใจว่าจะได้เมล็ดพันธุ์ยางมาโดยไม่ต้องซื้อ และนายทอง ชอบชักชวนแนะนำให้คนอื่นปลูกโดยแจกเมล็ดพันธุ์ยางให้ด้วย.

จากเหตุผลดังที่กล่าวมานี้ ทำให้สวนยางในภาคใต้มากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ เป็นสวนยางขนาดเล็ก¹ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการปลูกลายพาราก็ได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ ปรากฏว่าระหว่างปี พ.ศ. 2447-2460 ประเทศไทยมีเนื้อที่ปลูกลายประมาณ 109,000 ไร่² ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ปลูกลายในหัวเมืองชายทะเลตะวันออกประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์

วิธีการผลิตยางพารา

เมื่อต้นยางที่ชาวสวนยางปลูกร่วมกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2444 มีขนาดโตพอที่จะทำการกรีดยางได้แล้ว³ เจ้าของสวนก็อาจทางเดินระหว่างต้นยาง เพื่อทำการกรีดยางได้แล้ว แต่คนไทยยังไม่คุ้นเคยกับกรรมวิธีในการผลิตยาง จึงต้องดูตัวอย่างจากสวนของชาวจีน สำหรับชาวจีนที่เป็นเจ้าของสวนขนาดใหญ่โดยมากมักจะไม่นกรีดยางเอง แต่จะจ้างกุลิเงินจากมลายูเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการผลิต ทั้งนี้เนื่องจากการกรีดยางเป็นงานที่ต้องอาศัยความชำนาญ มิฉะนั้น

---

¹Ministry of Agriculture, Agriculture in Thailand (Bangkok: Udom Press, 1957), p. 57.

การจำแนกขนาดของสวนยางรัฐบาลได้กำหนดไว้ดังนี้

เนื้อที่ตั้งแต่ 2 ไร่ แต่ไม่เกิน 50 ไร่ เป็นสวนขนาดเล็ก

เนื้อที่ตั้งแต่ 50 ไร่ แต่ไม่เกิน 250 ไร่ เป็นสวนขนาดกลาง

เนื้อที่ตั้งแต่ 250 ไร่ ขึ้นไปจัดเป็นสวนขนาดใหญ่

: ข้อมูลจาก "พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. 2503," ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย), 77(6 กันยายน 2503): 688-704.

²ศูนย์วิจัยการยาง, การส่งเสริมและการพัฒนาสวนยาง (สงขลา: ศูนย์วิจัยการยาง, 2525) (อัดสำเนา), หน้า 1.

³ต้นยางที่มีขนาดโตพอที่จะกรีดยางได้ต้องมีอายุประมาณ 7-8 ปี แต่เจ้าของสวนยางที่กรีดยางก่อนขนาดที่สมควรก็มีไม่น้อย: ข้อมูลจาก บุญชู ดิมยวณิช, "การพัฒนาการทำสวนยางในประเทศไทย," หน้า 80; สัมภาษณ์ นางแดง ชุมพล และพระศรี้ง ถาวโร.

ขนาดต้นยางที่ให้ให้น้ำยางได้ดีคือ เมื่อวัดโดยรอบลำต้นที่ส่วนที่สูงจากพื้นดิน 1.25 เมตร ต้องมีขนาดไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร.

นอกจากจะทำให้ได้น้ำอย่างน้อยแล้วยัง เป็นการทำลายต้นยางลงด้วย ดังนั้น เจ้าของสวนยาง จึงมักจะฝึกกรีดยางกัน เป็นแรม เดือน¹

วิธีการผลิตยางนี้ทั้งชาวจีนและชาวไทยไม่มีการหวงวิชากัน ทั้งนี้เพราะเป็นการ เอื้ออำนวยประโยชน์ซึ่งกันและกัน คือ เมื่อเจ้าของสวนยางขนาดเล็กผลิตยางได้ก็นำไปขายให้ แก่คนจีน เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ ซึ่งมักจะ เป็นผู้ค้ายางในเวลาเดียวกันด้วย

เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตยางพารา ส่วนใหญ่ต้องสั่งซื้อเข้ามาจากมลายู เช่น มีดกรีดยาง และน้ำกรดผสมยาง เป็นต้น ส่วนเครื่องมือเครื่องใช้บางอย่างเจ้าของสวนสามารถ ทำได้เอง เช่น ข้อนรองรับน้ำยาง² ตะกง³ ถ้วยรองรับน้ำยาง⁴ และกรอง⁵ เป็นต้น มีดสำหรับกรีดยางมีลักษณะแตกต่างไปจากมีดธรรมดาทั่วไป ได้มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นออกมาหลายแบบ ที่น่าเข้ามาใช้ในภาคใต้มี 3 รุ่น คือ รุ่นแรก มีลักษณะคล้ายสิ่วแซะร่อง รุ่นที่ 2 มีลักษณะ เป็นมีดโค้งงอ ส่วนที่งอเป็นคมสำหรับกรีดยาง รุ่นที่ 3 คือแบบที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน⁶ เรียกว่า

¹ สัมภาษณ์ นายเรียง พิศทอง อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 138 หมู่ 3 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช, 17 ตุลาคม 2526.

² ข้อนรองรับน้ำยางหรือล้นรองรับน้ำยาง ใช้ดอกติดกับต้นยางเป็นทางให้น้ำยางไหล ลงถ้วยรองรับน้ำยาง ทำด้วยสังกะสี ขนาดกว้าง 1 นิ้ว ยาว 3 นิ้ว ตัดให้เป็นรางตามความยาว ลักษณะคล้ายส่วนหางของข้อนเคลื่อน.

³ ตะกง คือ ภาชนะใส่น้ำยาง ทำจากปืบน้ำมันก๊าด โดยผ่าออกเป็น 2 ซีก ตามแนวฮีน ปืบนึงใบได้ตะกง 2 ใบ ปัจจุบันทำด้วยอลูมิเนียม.

⁴ ถ้วยรองรับน้ำยาง ใช้กะลามะพร้าว ปัจจุบันใช้ถ้วยเคลื่อนหรือถ้วยแก้ว.

⁵ กรอง ใช้สำหรับกรองน้ำยางให้สะอาด ใช้ฟางข้าวใส่ลงในกะลามะพร้าวซีกที่มีรู อัดฟางจนแน่น ปัจจุบันใช้ลวดตะแกรง.

⁶ สัมภาษณ์ นายอุทัย จันทร์ม่อง อายุ 79 ปี ทางดินที่ ผู้ขายอุปกรณ์การผลิตยาง รุ่นแรกของจังหวัดตรัง เลขที่ 113-115 ถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดตรัง, 24 ตุลาคม 2527.

มีด เจมง (Jebong Knife) ประดิษฐ์โดยเจ้าของสวนยาง เจมงในมลายู¹ หลังจากสั่งซื้อเข้ามาใช้ไม่นานช่างตีเหล็กในภาคใต้ก็สามารถผลิตออกมาจำหน่ายได้²

การกรีดยางในระยะแรก เจ้าของสวนยางพยายามกรีดยางให้น้ำยางให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ บางพวกก็กรีดยางบ่อยครั้ง³ ทำให้ต้นยางตายและเสียหายไปไม่ใช่น้อย แต่ประสบการณ์เหล่านี้ก็ช่วยให้ชาวภาคใต้มีความรู้และความชำนาญในการผลิตยางมากขึ้นตามลำดับ

ก. ปริมาณน้ำยางที่ได้จากต้นยาง

พระยาธิบดีฯ ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับจำนวนต้นยางที่ปลูกในแต่ละไร่ว่า " . . . ไร่หนึ่งปลูกได้ 25 ต้น . . . "⁴ จากลักษณะการปลูกอย่างหนาแน่นของชาวภาคใต้ เป็นการยากที่จะบอกได้ว่าแต่ละไร่มียางกี่ต้น แต่ประมาณว่ามีราว 80 ต้น⁵ การกรีดยางในแต่ละวันต้นยางจะให้น้ำยางมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ คือ

¹ บุญชู ดิษยวณิช, "การพัฒนากการทำสวนยางในประเทศไทย," หน้า 81.

² นายอุทิศ สากุล เล่าให้ฟังว่า นายฉ้วน ต้นเส้ง บิดาของตน เป็นช่างตีเหล็ก ได้ตีมีดกรีดยางแบบมีด เจมงขึ้นใช้เอง: ข้อมูลจาก สัมภาษณ์ นายอุทิศ (ต้นเส้ง) สากุล อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 19 หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง, 24 ตุลาคม 2527.

³ อรณา ดันสนะกุล, "การวิเคราะห์ผลตอบแทนของการลงทุนจากการปลูกทดแทนด้วยยางพันธุ์ดีในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 26.

⁴ กช., ร.5 กษ. 10.2/5 "รายละเอียดการปลูกต้นยางรับเบอร์เมืองตรัง."

⁵ สัมภาษณ์ นายนำ ใบเรือ อายุ 58 ปี บ้านเลขที่ 86 หมู่ 1 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช, 16 ตุลาคม 2526.

1) สวนยางที่ปลูกอย่างเป็นระเบียบและได้รับการบำรุงรักษาอย่างดียิ่งเช่น สวนยางของชาวจีน ต้นยางย่อมสมบูรณ์และให้น้ำยางมากกว่าต้นยางในป่ายาง

2) ขนาดและอายุของต้นยาง ยางที่มีขนาดเล็กและอายุยังน้อยจะให้น้ำยางน้อย แต่ต้นยางที่มีอายุมากก็ให้น้ำยางลดลงเช่นเดียวกัน จากการวิจัยพบว่า ต้นยางอายุระหว่าง 11-20 ปี ให้น้ำยางราวไร่ละ 60 กิโลกรัมต่อปี ต้นยางอายุ 21-40 ปี ให้น้ำยางเพียงไร่ละ 40 กิโลกรัมต่อปีเท่านั้น¹ ถ้าคิดโดยเฉลี่ยสวนยางโดยทั่วไปผลิตรายได้ราวไร่ละ 70-90 กิโลกรัมต่อปี²

3) ช่วงเวลาในการกรีดยาง ในหน้าฝนหรือกรีดยางหลังที่ฝนตกติดต่อกันหลายวัน จะได้น้ำยางน้อยเพราะต้นยางเย็นยางจึงไม่ค่อยไหล หรือวันที่ลมพัดแรงน้ำยางก็ออกน้อยเช่นเดียวกัน เพราะลมทำให้น้ำยางแห้งเร็ว³

ปัจจัยทั้ง 3 ประการนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของต้นยางโดยเฉพาะ ยังมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้น้ำยางของต้นยางอีก 2 ประการ คือ ประการแรก เกิดจากวิธีการกรีดยาง ชาวสวนที่ชำนาญจะกรีดยางได้น้ำยางมาก ประการที่สอง เกิดจากลักษณะภูมิอากาศ คือ ในหน้าฝน วันที่ฝนตกหนักจะกรีดยางไม่ได้ ท้องที่ใดที่ฝนตกชุกไม่สามารถกรีดยางได้ปีละหลาย ๆ เดือน โดยเฉลี่ยในภาคใต้กรีดยางได้เพียงปีละ 120-220 วัน⁴ อีกระยะหนึ่งที่กรีดยางไม่ได้ คือ

¹ อรณา ต้นสนะกุล, "การวิเคราะห์ผลตอบแทนของการลงทุนจากการปลูกทดแทนด้วยยางพันธุ์ดีในประเทศไทย," หน้า 26.

² สุวรรณ ทิพยกุล และคนอื่น ๆ, การศึกษาเบื้องต้นเรื่องสถานการณ์อย่างธรรมชาติของประเทศไทยในปัจจุบัน (พระนคร: กองเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตร, 2512), หน้า 4.

³ สัมภาษณ์ นายเรียง พิณฑอง.

⁴ ประเจือ สติรกุล และคนอื่น ๆ, รายงานการสำรวจภาวะการผลิตและการค้ายางในภาคใต้ของประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2510) (อัดสำเนา), หน้า 21.

ระยะที่ยางโกนใบ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม บางท้องถิ่นจะโกนใบระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายน¹ กว่าต้นยางจะผลิใบใหม่ ต้องใช้เวลาประมาณหนึ่งเดือนครึ่ง พอใบยางแก่ก็กรี๊ดได้ต่อไป

หนึ่งในการกรี๊ดยางของชาวภาคใต้ในระยะเริ่มแรกไม่ได้จำกัดว่าจะกรี๊ดเวลาไหน ใครพอใจจะกรี๊ดตอนเช้า ตอนเพล ตอนบ่าย หรือตอนเย็นก็ได้ เจ้าของสวนยางบางพวกก็กรี๊ดวันละหลาย ๆ เวลาจนต้นยางตายไปก็มาก ต่อมาในภายหลังชาวสวนนิยมกรี๊ดยางกันในตอนเช้า เพราะต้นยางให้น้ำยางได้มากกว่าช่วงเวลาอื่น แต่ทั้งนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับจำนวนยางว่ามีมากน้อยแค่ไหน เจ้าของสวนยางที่มียางมากอาจต้องออกกรี๊ดตั้งแต่เที่ยงคืนก็มี กว่าจะกรี๊ดเสร็จก็เกือบสว่าง ต่อจากนั้นจึงเป็นเวลาเก็บน้ำยางเพื่อนำไปทำเป็นยางแห้งต่อไป

ข. การทำน้ำยางให้เป็นยางแห้ง

การนำน้ำยางมาทำให้เป็นยางแห้ง เจ้าของสวนยางนิยมทำกันอยู่ 2 วิธี คือ

วิธีแรก ทำเป็นยางก้อน วิธีทำก็คือ เอาน้ำยางใส่ลงในตะกุง แล้วเอาน้ำกรดผสมลงไปเพื่อให้ น้ำยางจับตัวกัน ต่อจากนั้นก็ปั้นเป็นก้อนกลม ๆ เรียกกันว่า "ยางก้อน" หรือ "ยางปึก" แล้วนำออกผึ่งแดด การทำโดยวิธีนี้ยางมีความหนามาก ก้อนยางจึงแห้งไม่สนิท ทำให้มีกลิ่นเหม็นมาก ยิ่งเก็บไว้นาน ยิ่งเหม็นเพิ่มขึ้น จึงเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า "ยางเน่า"

วิธีที่สอง เทน้ำยางลงในตะกุง เติมน้ำสะอาดลงไปประมาณหนึ่งเท่าตัว แล้วผสมน้ำกรด ใช้แผ่นไม้หรือแผ่นสังกะสีคนให้เข้ากัน ตั้งทิ้งไว้ราวครึ่งชั่วโมง น้ำยางก็จะแข็งตัว จากนั้นก็นำเข้าจักรกรี๊ดยาง กรี๊ดให้เป็นแผ่นบาง ๆ เรียกว่า ยางแผ่น การทำตามวิธีนี้ชาวสวนยางต้องลงทุนสูง เพราะต้องซื้อจักรกรี๊ดยางด้วย วิธีนี้จึงทำได้เฉพาะเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่เท่านั้น เจ้าของสวนยางขนาดเล็กไม่สามารถจะทำได้ เพราะไม่มีทุน จึงได้คิดหาวิธีกรี๊ดยาง

---

¹ Andrew J. Speirs, Towards An Understanding of Rubber Smallholders A Socio-Economic Survey of Some Rubber Villages in Thailand (Hat Yai: Rubber Research Centre, 1975), 21:6.

ของคนขึ้นมา นั่นคือเอาน้ำยางที่จับตัวกันแล้วออกจากตะกอน วางลงบนโต๊ะ แล้วเอาขวดกลม กลิ้งทับให้เป็นแผ่นบาง ๆ เรียกกันว่า "ยางขวด" จากนั้นจึงนำไปฝั่งแดดให้แห้ง ถึงแม้ยางขวดจะมีคุณภาพไม่ดีเท่ายางที่รีดด้วยจักร แต่ก็ถือได้ว่าเป็นยางแผ่นดิบเหมือนกัน และยังขายได้ราคาดีกว่ายางก้อน

ความคิดริเริ่มในการใช้วัสดุที่พอหาได้ในท้องถิ่นแทนสิ่งที่จะต้องซื้อหามาด้วยราคาแพง ในอาชีพทำสวนยางพารา ยังมีอีกประการหนึ่งคือ การทำน้ำกรดหรือน้ำส้มผสมยาง น้ำกรดผสมยางมีหลายชนิด เช่น กรดฟอร์มิค กรดอะเซติก(กรดน้ำส้ม) กรดซัลเฟอร์ริก(กรดกำมะถัน) และกรดไฮโดรคลอริก¹ น้ำกรดเหล่านี้ยังผลิตไม่ได้ในประเทศไทย ต้องสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ ราคาก็ค่อนข้างแพง ชาวสวนยางที่อยู่ในชนบทห่างไกลหาซื้อได้ยากหรือต้องเดินทางไปซื้อในเมือง ทำให้เสียเวลา สิ่งที่ชาวสวนยางคิดค้นและทดลองนำมาใช้แทนน้ำกรด เช่น น้ำสารส้ม น้ำส้มที่ได้จากการหมักสิ่งต่าง ๆ คือ น้ำตาลโดนดสด น้ำตาลมะพร้าวสด น้ำส้มประรด น้ำมะพร้าว² น้ำส้มม่วง ใบส้มม่วงหมัก³ น้ำมะนาว⁴ น้ำขี้เถ้า⁵ เป็นต้น

---

¹ ทวน คมกฤส, "น้ำกรดสำหรับใช้ในการทำแผ่นยาง," กสิกร 15, 2 (มีนาคม 2485): 124, 128 ; บุญชู ดิษยวณิช, "การพัฒนากการทำสวนยางในประเทศไทย," หน้า 104.

² วิธีหมักน้ำมะพร้าวให้เป็นน้ำส้มคือ เอาน้ำมะพร้าวใส่ภาชนะปิดฝาทิ้งไว้ 5-6 วัน ก็จะกลายเป็นน้ำส้ม นำมากรองให้สะอาดก็ใช้ผสมน้ำยางได้: ข้อมูลจาก ทวน คมกฤส, "น้ำกรดสำหรับใช้ในการทำแผ่นยาง," หน้า 127, 129.

³ สัมภาษณ์ นายนำ ใบ เรือง.

⁴ สัมภาษณ์ พระครูิ่ง ถาวโร.

⁵ วิธีทำน้ำขี้เถ้า คือ เอาขี้เถ้าจากการเผาไม้ มาใส่ภาชนะแล้วแช่น้ำไว้ 2-3 วัน แล้วเอาน้ำใส ๆ มาผสมน้ำยาง: ข้อมูลจาก สัมภาษณ์ นางแดง ชุมพล.

ขั้นตอนในการผลิตยางพาราสรุปได้ว่ามีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ¹

1. ชั้นกรีดยาง
2. ชั้น เก็บและรวบรวมน้ำยางจากต้นยาง
3. ชั้นผสมน้ำยาง
4. ชั้นรีด เพื่อทำเป็นยางแผ่น หรือปั้นเป็นก้อน
5. ชั้นตากยาง

ผลที่ได้จากกรรมวิธีในการผลิตตามแบบชาวบ้านดังที่กล่าวมานี้ ย่อมได้ยางที่มีคุณภาพไม่ดี แต่อย่างไรก็ตาม ยางจะมีคุณภาพดีหรือเลวอย่างไรก็สามารถจำหน่ายได้หมด เพราะกำลังเป็นที่ต้องการของประเทศอุตสาหกรรมทั้งในยุโรปและอเมริกา

การค้ายางพาราในปี พ.ศ. 2449-2460

ยางพาราเป็นผลิตผลการเกษตรชนิดเดียวที่มีได้มีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศ แต่ผลิตขึ้นมาเพื่อส่งไปขายเป็นสินค้าออกเท่านั้น ประเทศไทยได้ส่งผลผลิตยางออกไปจำหน่ายในตลาดโลกเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2449²

การค้ายางในระยะแรก เป็นไปในลักษณะเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ซึ่งโดยมากเป็นชาวจีน เป็นนายทุนรับซื้อยางจากเจ้าของสวนยางขนาดเล็กที่อยู่ในท้องถิ่น³ แล้วนำไปขายต่อให้แก่พ่อค้าในเมืองอีกต่อหนึ่ง เจ้าของสวนยางบางรายเป็นทั้งพ่อค้าคนกลางและพ่อค้าส่งออก เช่น ที่เมืองตรัง บริษัทปั้นเซ่งหิ้น ของหลวงโสภณผลารักษ์ รับซื้อยางและส่งยางออกไปจำหน่ายที่ปีนังมาตั้งแต่ระยะแรกที่ชาวสวนยางเริ่มผลิตยางออกมาขาย⁴

¹ ไกรสิทธิ์ แก้วศรีนวล, "ความเป็นจริงของปัญหาความยากจนของชาวสวนยางพาราในภาคใต้," สยามรัฐ (2 กันยายน 2526): 8.

² Statistical Year Book of the Kingdom of Siam B.E. 2471 (1928-29) No.14, p. 432.

³ สัมภาษณ์ นางแดง ชุมพล, นายโฮย สากุล.

⁴ สัมภาษณ์ นายโฮย สากุล, นายอุทิศ สากุล.

ในมณฑลอื่น ๆ ก็มีเจ้าของสวนยาง เป็นพ่อค้าคนกลางไปด้วย เช่นเดียวกับที่เมืองตรัง แต่สำหรับผู้ส่งออก ได้มีบริษัทใหญ่ ๆ เป็นผู้ดำเนินการ เช่น บริษัทอีสเอเซียติก เป็นต้น ส่วนที่มณฑลปัตตานี มีบริษัทยางบางนาราทุน จำกัด เป็นผู้ส่งออกอีกบริษัทหนึ่ง¹ ในระยะต่อมาผู้ที่ทำการค้ายาง เป็นชาวจีนเกือบทั้งหมด

ตลาดค้ายางพาราในประเทศไทย

ศูนย์กลางการค้ายางในระยะเริ่มต้นนี้ได้แก่ เมืองตรัง เพราะเหตุว่าเป็นแหล่งผลิตยางแห่งแรกในประเทศไทย และในระยะเวลานั้นยังไม่มีเมืองใดปลูกยางพารามากเท่าเมืองตรัง ประกอบกับพระยารัชฎาฯ ต้องการสร้างเมืองตรังให้เป็นศูนย์กลางการค้าทางด้านฝั่งทะเลด้านตะวันตกโดยมียางพาราเป็นสินค้าหลัก เพื่อให้เมืองตรังมีฐานะทัดเทียมกับเมืองสงขลา ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญทางด้านชายทะเลตะวันออก

โครงสร้างของตลาดค้ายางในประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นจนมีลักษณะที่พอจะแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ก. ระดับหมู่บ้าน มีอยู่ 2 พวก คือ

1. พ่อค้าเร่ ได้แก่ พ่อค้าที่ตระเวนไปซื้อยางตามบ้านตามสวนของชาวสวนยาง พ่อค้าเร่บางคนเป็นตัวแทนของพ่อค้าย่อยตามหมู่บ้าน หรือพ่อค้าในเมือง โดยรับเงินทุนจากพ่อค้าเหล่านั้น แต่บางคนก็ดำเนินการค้าโดยอิสระ วิธีดำเนินการของพ่อค้าเร่คือ ตระเวนไปซื้อยางตามสวนและตามบ้านของชาวสวนยางโดยวิธีเดินด้วยเท้า หรือใช้เรือใช้แพ ซื้อยางได้แล้วก็หาหรือบรรทุกเรือไปส่งที่ร้านค้าย่อยในหมู่บ้านหรือร้านค้าในเมือง สำหรับราคาซื้อขายนั้น พ่อค้าเป็นผู้กำหนด ซึ่งชาวสวนมักจะเสียเปรียบเพราะไม่รู้ราคาแท้จริง

2. พ่อค้าย่อยประจำหมู่บ้าน พ่อค้าเหล่านี้ตั้งร้านรับซื้อยางในหมู่บ้าน ซื้อทั้งจากชาวสวนและจากพ่อค้าเร่แล้วนำไปขายให้แก่พ่อค้าในเมืองหรือพ่อค้าส่งออก

¹ กช., ร.6 กษ. 1/9 บริษัทยางบางนาราทุนจำกัด.

ข. ระดับพ่อค้าคนกลางในเมือง

เป็นกิจการค้าขนาดใหญ่ มีทุนรอนดำเนินการมาก รับซื้ออย่างทุกประเภททั้งยางแผ่นดิบ ยี้อย่าง และเศษยาง แล้วนำไปขายให้แก่พ่อค้าส่งออก

พ่อค้าระดับหมู่บ้านและพ่อค้าระดับคนกลางในเมือง จัดว่าเป็นพ่อค้ายางมือสองหรือ ยี่บัว

ค. ระดับพ่อค้าผู้ส่งออก

การดำเนินการค้าของพ่อค้าผู้ส่งออกมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. ตั้ง เป็นบริษัทรับซื้ออย่างทุกประเภทจากเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ จากพ่อค้าย่อยและพ่อค้าคนกลางในเมือง

2. ดำเนินการค้าอย่างกับต่างประเทศ โดยปกติจากประเทศไทยจะส่งไปจำหน่ายในตลาดยางที่สิงคโปร์ แต่บางทีก็ส่งตรงจากท่าเรือกรุงเทพฯ ไปสู่ประเทศผู้ใช้อย่าง¹ โดยไม่ผ่านตลาดสิงคโปร์ก็มี พ่อค้ายางส่งออกนี้ถือว่าเป็นพ่อค้ายางมือหนึ่ง

การกำหนดราคาซื้อขายยางพาราของบรรดาพ่อค้าจะคล้อยตามราคาซื้อขายยางในตลาดโลกสองแห่งคือ ที่ลอนดอน และนิวยอร์ก ตลาดทั้งสองแห่งนี้จัดว่าเป็นตลาดของผู้ซื้อ หมายความว่า การซื้อขายยางเพิ่งเล็งเฉพาะผลประโยชน์ของผู้ใช้อย่างเป็นสำคัญ ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. 2454 ได้มีการจัดตั้งตลาดค้ายางในสิงคโปร์² ขึ้นมา ซึ่งเป็นตลาดกลางในการค้ายางพาราที่สำคัญที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แหล่งผลิตยางที่สำคัญที่ป้อนยางเข้าสู่ตลาดสิงคโปร์ ได้แก่ มลายู หมู่เกาะอินเดียนตะวันออกเฉียงของเนเธอร์แลนด์ และประเทศไทย ตลาดยางแห่งนี้อีกกันว่าเป็นตลาดของผู้ผลิต

¹ ธงชัย ลาวรรณ, "การตลาดสินค้ายางธรรมชาติของประเทศไทย: ศึกษากรณีเฉพาะในจังหวัดสงขลาและยะลา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 51-53; สุวรรณ ทิพย์กุล และคนอื่น ๆ, การศึกษาเบื้องต้นเรื่องสถานการณ์ยางธรรมชาติของประเทศไทยในปัจจุบัน, หน้า 36-37.

² เสริมลาภ วสุวัต, "การกำหนดราคาซื้อ-ขายยาง," ข่าวกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 14, 2 (เมษายน 2519): 10.

ถ้าพิจารณาถึงบทบาทของบรรดาพ่อค้าทั้งหลายในประเทศไทยจะเห็นได้ว่า พ่อค้าเร่เข้าถึงเจ้าของสวนยางขนาดเล็กมากกว่าพ่อค้ากลุ่มอื่น จึงถือได้ว่าพ่อค้าเร่มีบทบาทและมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการผลิตและการค้ายางของชาวสวนยางขนาดเล็ก ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการค้ายาง ชาวสวนยางขนาดเล็กมักได้รับจากพ่อค้าเร่ ซึ่งพ่อค้าเร่จะให้ข้อมูลในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง เช่น บอกให้เจ้าของสวนยางผลิตแต่ยางปึกหรือยางเนา ชาวสวนยางทั้งหลายก็เชื่อโดยเข้าใจว่าตลาดยางต้องการอย่างนั้น การที่พ่อค้าเร่บอกให้ชาวสวนผลิตเฉพาะยางเนา ก็เพราะยางเนามีความชื้นสูงและมีกลิ่นเหม็น พ่อค้าสามารถกดราคาชาวสวนได้มาก เมื่อนำไปขายต่อจึงได้กำไรมากกว่ายางประเภทอื่นที่กดราคาได้ไม่มากนัก

พ่อค้ายางทุกระดับในภาคใต้เป็นคนจีนแทบทั้งสิ้น¹ ยกเว้นพ่อค้าเร่ซึ่งมีคนไทยอยู่บ้างเหมือนกัน แต่พ่อค้าเร่ที่เป็นคนไทยมักจะเป็นตัวแทนของพ่อค้ารายย่อยหรือพ่อค้าคนกลางในเมือง

การขายยางพาราของชาวสวนยางมีความสะดวกกว่าการขายพืชผลชนิดอื่น เพราะพืชผลชนิดอื่นต้องหาหรือบรรทุกเรือไปขายตามตลาดนัด ส่วนยางพารามีพ่อค้ามารับซื้อถึงบ้านหรือถ้ามียางมาก ๆ จะนำไปขายเองในอำเภอหรือจังหวัดก็สามารถขายได้ทันทีโดยไม่ต้องเดินเร่ขาย

อย่างไรก็ตามเจ้าของสวนยางเสียเปรียบพ่อค้าคนกลางอยู่มาก ทั้งนี้เพราะเจ้าของสวนยางไม่เคยรู้ราคายางเลย ราคาซื้อขายยางที่พ่อค้าส่งออกกำหนดคล้ายตามตลาดนิวยอร์ก ลอนดอน และสิงคโปร์ เจ้าของสวนยางขนาดเล็กในชนบทไม่มีทางได้ทราบ ถ้าราคายางตก พ่อค้าจะรีบแจ้งให้ทราบทันที แต่ถ้าราคายางสูงขึ้นพ่อค้ามักปกปิด และมีใช้เฉพาะเจ้าของสวนยางเท่านั้นที่ไม่ทราบการเคลื่อนไหวของราคายาง แม้แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองในท้องถิ่นก็ไม่ทราบ เช่นเดียวกัน ผู้ที่รู้เรื่องราคายางมีแต่พวกพ่อค้ายางและเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ที่สนใจติดตามภาวะการค้าอย่างจริงจังเท่านั้น ดังนั้นพ่อค้าจึงสามารถตั้งราคาซื้อขายได้ตามใจชอบ²

¹James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850-1970, p. 104.

²ประเจือ สติรกุล และคนอื่น ๆ, รายงานการสำรวจภาวะการผลิตและการค้ายางในภาคใต้ของประเทศไทย, หน้า 4.

ราคารับซื้อยางของตลาดค้ายางทุกแห่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตาม
ภาวะการณ์ของยางพาราและสถานการณ์ของโลก ในตารางต่อไปนี้ เป็นราคาขายแผ่นรมควัน
ซึ่งเป็นอัตราเฉลี่ยแต่ละปี ระหว่างปี 2444-2460

ตารางที่ 1

ราคายางธรรมชาติในตลาดโลกและตลาดภาคใต้ พ.ศ. 2449-2460

ปี พ.ศ.	ตลาดลอนดอน (ปอนด์ละ)		ตลาดนิวยอร์ก (ปอนด์ละ)	ตลาดภาคใต้* (กก.ละ)
	s.	d.	U.S.Cents	บาท
	2449	5	10 $\frac{1}{2}$	78.62
2450	4	7 $\frac{1}{2}$	72.56	
2451	4	4 $\frac{3}{4}$	58.59	
2452	7	1	84.32	
2453	8	9	102.84	8.00
2454	5	5 $\frac{1}{2}$	82.95	5.00
2455	4	9	80.27	4.35
2456	3	1 $\frac{1}{4}$	65.38	2.76
2457	2	3 $\frac{1}{2}$	49.03	2.09
2458	2	6	49.67	2.28
2459	2	10 $\frac{1}{4}$	58.85	2.61
2460	2	9 $\frac{3}{4}$	57.18	2.57

ที่มา: International Rubber Study Group, Rubber Statistical Bulletin
อ้างถึงใน รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 491.

*Laurence D. Stifel, The Growth of the Rubber Economy of
Southern Thailand, Appendix B.

จากตารางราคาขายพาราข้างต้นนี้ จะเห็นว่าเมื่อประเทศไทยเริ่มส่งอย่างเป็นสินค้าออกนั้น ราคาขายในตลาดโลกสูงอย่างน่าพอใจ แต่ขณะเดียวกันราคาขายก็เคลื่อนไหวขึ้นลงอยู่เสมอ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ เช่น ปริมาณการผลิต ปริมาณการใช้ การแข่งขันกันขายของของประเทศผู้ผลิต การแก่งแย่งกันซื้อขายของกลุ่มพ่อค้าหรือของประเทศผู้ใช้อย่าง ตลอดจนสถานการณ์ของโลกที่ทำให้เกิดการชะงักงันในการขนส่ง เป็นต้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ในปี พ.ศ. 2452-2453 ราคาขายได้พุ่งขึ้นสูงมาก ซึ่งเป็นระยะที่เฟื่องฟูมากที่สุดของการผลิตและการค้าพาราในช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 บางระยะราคาขายขึ้นสูงถึงปอนด์ละ 12 ชิลลิง หรือ 3 ดอลลาร์สหรัฐ¹ ทั้งนี้เพราะประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายอันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี และอิตาลี มีโรงงานอุตสาหกรรมยาง ประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เครื่องมือแพทย์ อุปกรณ์ประกอบยานพาหนะและเครื่องยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น จึงต้องการยางเป็นจำนวนมาก ประกอบกับในระยะนั้นแต่ละประเทศต่างก็หวาดหวั่นในสถานการณ์ระหว่างประเทศ เกรงจะเกิดสงครามขึ้นจะเป็นอุปสรรคในการขนส่งยางจากแหล่งผลิตไปสู่ผู้ใช้ซึ่งอยู่คนละทวีป ได้มีการเร่งนำเข้าเป็นการใหญ่ ราคาขายจึงได้สูงขึ้น จากกรณีดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พื้นที่ปลูกยางพาราในประเทศผู้ผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง² ยุคเฟื่องฟูของกิจการสวนยางพาราดำเนินมาจนถึงปี พ.ศ. 2453³ หลังจากนั้นเพียงปีเดียวโลกก็ตกอยู่ในภาวะสงคราม การรบได้ยืดเยื้อติดต่อกันมาตลอด 4 ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2457-2460

---

¹Victor William Purcell, Malaysia (London: Thames and Hudson Ltd., 1965), p. 83.

²N.J. Ryan, A History of Malaysia And Singapore (Singapore: Oxford University Press, 1976), p. 223.

³Ibid.

ตารางที่ 2

ปริมาณการผลิตและการใช้ยางธรรมชาติของโลกและปริมาณส่งออกของไทย

พ.ศ. 2449-2460

ปี พ.ศ.	ปริมาณการผลิตยาง ของโลก (ตัน)	ปริมาณการใช้ยาง ของโลก (ตัน)	ปริมาณส่งออกของ ไทย* (ทาบ)
2449	63,000	74,000	744
2450	74,000	77,000	328
2451	70,000	74,000	154
2452	78,000	86,000	59
2453	94,000	99,000	219
2454	94,000	99,000	1,067
2455	114,000	121,000	1,719
2456	120,000	130,000	1,553
2457	123,000	121,000	943
2458	171,000	160,000	1,410
2459	214,000	188,000	697
2460	278,000	250,000	720

ที่มา : Andrew McFadyean, The History of Rubber Regulation 1934-1943, pp. 20-21.

*"Principal exports of the Kingdom (Refer to Port of Bangkok) Period B.E.2438 - 2471," Statistical Year Book of the Kingdom of Siam B.E. 2471 (1928-29), No.14, pp. 432-433.

ในระยะระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ผู้ประเทศผู้ใช้อย่างโดยเฉพาะประเทศผู้สงครามต่างก็ต้องการยาง เป็นวัตถุดิบในการผลิตยุทธปัจจัยเป็นจำนวนมาก¹ จากความจำเป็นดังกล่าวนี้ทำให้ยาง เปลี่ยนสภาพจากชีวปัจจัยมาเป็นยุทธปัจจัย ยิ่งทำให้ยางพารามีความสำคัญมากขึ้นไปอีก แต่ในช่วงสงครามโลกระหว่างปี พ.ศ. 2457-2460 แทนที่ราคาขายจะสูงขึ้นกลับตกต่ำลงมาอย่างชวบชาบ โดยลดลงมาจากปี พ.ศ. 2453 เหลือเพียง 1 ใน 3 เท่านั้น การที่ราคาขายตกต่ำน่าจะสืบเนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการแรก ระยะก่อนเกิดสงครามประเทศผู้ผลิตยางทั้งหลายต่างก็เพิ่มเนื้อที่ปลูกยางขึ้นอีกเป็นอันมาก ซึ่งเป็นการเพิ่มผลผลิตโดยไม่มีขีดจำกัด ถ้าพิจารณาตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ระยะก่อนสงครามคือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2449-2456 ปริมาณการผลิตน้อยกว่าปริมาณการใช้ตลอดมา แต่ในระหว่างสงคราม ปริมาณการผลิตกลับมากกว่าปริมาณการใช้ ประเทศผู้ผลิตยางส่วนใหญ่ไม่ใช่ประเทศอุตสาหกรรม ไม่จำเป็นต้องเก็บไว้บริโภคภายในประเทศ ดังนั้นจึงต้องแข่งขันขาย ทำให้ถูกกดราคา ประการที่สอง ประเทศเยอรมนี ผู้ใช้อย่างธรรมชาติรายใหญ่ ได้ถูกปิดล้อมโดยฝ่ายสัมพันธมิตร ไม่สามารถนำยางจากภายนอกเข้าไปได้จึงได้ประดิษฐ์คิดค้นยางสังเคราะห์ขึ้นมาใช้แทน² ทำให้ยางสังเคราะห์กลายเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวของยางธรรมชาติ ประการสุดท้าย การขนส่งระหว่างประเทศทำได้ด้วยความยากลำบากเพราะภัยจากสงคราม ทำให้การส่งยางออกต้องหยุดชะงักลงไป ยางจึงตกค้างอยู่ในมือพ่อค้า พ่อค้าส่วนใหญ่ไม่กล้าซื้อสะสมไว้มาก พ่อค้าที่กล้าเสี่ยงลงทุนซื้อ แต่ก็ซื้อในราคาที่ต่ำมาก

จากสาเหตุดังกล่าวนี้ การค้ายางของไทยระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 นอกจากราคาขายจะตกต่ำแล้ว ปริมาณการส่งออกก็ลดน้อยลงไปด้วย

¹Ibid., p. 222.

²วิทย์ ยอแสงรัตน์, "อาชีพการทำสวนยาง," ข่าวกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2,4 (ตุลาคม 2507): 5 ; ถนอม วิทยานนทการ, "การบริหารงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง," หน้า 8.

การที่ราคายางขึ้นลงไม่แน่นอนอยู่เสมอนี้ ทำให้มีผู้เปรียบเทียบการลงทุนทำสวนยางพาราโดยเฉพาะสวนขนาดใหญ่ว่า เหมือนกับการพนัน¹ หมายความว่าต้องเสี่ยงอยู่ตลอดเวลา

สำหรับปริมาณการผลิตยางพาราของไทย ในช่วงก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ไทยผลิตยางเพื่อส่งเป็นสินค้าออกเท่านั้น ยังไม่มีการใช้ภายในประเทศ ดังนั้น ปริมาณการผลิตยางของไทยในช่วง 12 ปีแรกนี้ คงไม่แตกต่างไปจากปริมาณการส่งออก ดังตัวเลขในตารางที่ 3 มากนัก

---

¹N.J. Ryan, A History of Malaysia And Singapore, p. 223.

ตารางที่ 3

ปริมาณและมูลค่าของสินค้าที่ส่งเป็นสินค้าออก ปี พ.ศ. 2449-2460

ปี พ.ศ.	ปริมาณส่งออก (ทอน)	มูลค่า (บาท)
2449	744	171,050
2450	328	86,679
2451	154	19,768
2452	59	4,595
2453	219	23,318
2454	1,067	50,090
2455	1,719	87,968
2456	1,553	90,355
2457	943	41,981
2458	1,410	29,879
2459	697	34,247
2460	720	35,751

ที่มา : "Principal exports of the Kingdom (Refer to Port of Bangkok)
Period B.E. 2438-2471," Statistical Year Book of the
Kingdom of Siam B.E. 2471 (1928-29), No.14, pp. 432-433.

หมายเหตุ ปริมาณและมูลค่าของสินค้าที่ส่งออกในตารางที่ 3 นี้เฉพาะส่งออกทางท่าเรือกรุงเทพฯ เท่านั้น.

ปริมาณและมูลค่ายางที่ส่ง เป็นสินค้าออกตามตารางข้างต้นนี้ เฉพาะที่ส่งผ่านท่าเรือ
กรุงเทพฯ เท่านั้น ส่วนที่ส่งออกจากเมืองท่าในมณฑลปักษ์ใต้ยังมีอีกเป็นจำนวนไม่น้อย ทั้งนี้
ยกเว้นมณฑลสุราษฎร์ เพราะในช่วงสองทศวรรษแรก หัวเมืองในมณฑลนี้ ได้แก่ เมืองสุราษฎร์ธานี
ชุมพร และหลังสวน ยังมีการเพาะปลูกยางพาราไม่มากนัก

ปริมาณและมูลค่ายางที่ส่งออกจากท่าเรือในมณฑลปักษ์ใต้ที่พบหลักฐาน เป็นบางปี
ดังเช่นตัวเลขในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4

ปริมาณและมูลค่ายางที่ส่งออกจากท่าเรือในมณฑลบักขี้ใต้

พ.ศ. 2453-2456

มณฑล	2453		2454		2455		2456	
	ปริมาณ (ทาบ คาที้)	มูลค่า (ปอนด์)	ปริมาณ (ทาบ)	มูลค่า (ปอนด์)	ปริมาณ (ทาบ)	มูลค่า (ปอนด์)	ปริมาณ (ทาบ)	มูลค่า (ปอนด์)
ภูเก็ต	192 93	3,187 ¹	-	7,077 ²	-	50 ²	-	54 ²
ปัตตานี ³	138 -	1,786	109	1,295	58	824		
นครศรีธรรมราช ⁴	13 ตัน	3,418	2 $\frac{1}{2}$ ตัน	419				

- ที่มา : 1. B.P.P. 3/18 Report on the Trade and Commerce of the Consular District of Senggora, for the Year 1910 and part of 1911, p.13.
2. B.P.P. 3/25 Report on the Trade and Commerce of the Consular District of Senggora, for the Year 1913-1914, p. 13.
3. B.P.P. 3/24 Report on the Trade and Commerce of the Consular District of Senggora, for the Year 1912-1913, p. 10.
4. Ibid., p. 9.

- หมายเหตุ
1. 100 คาที้ (catties) เท่ากับ 1 ทาบ.
  2. พ.ศ. 2453-2456 อัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์สเตอร์ลิง เท่ากับ 13 บาท
: ข้อมูลจาก James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850-1970, p. 337.
  3. ในช่วงเวลานี้มณฑลสุราษฎร์ยังไม่มียางเป็นสินค้าออก.

ปริมาณและมูลค่าภายในตารางที่ 4 นี้ส่งออกทางท่าเรือสงขลาเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ยังมีท่าเรือที่สำคัญอื่น ๆ อีก คือ ท่าเรือกันตัง ภูเก็ต และนราธิวาส มีการส่งออกเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะที่ท่าเรือกันตัง บริษัทนั้นแข่งขัน ของหลวงโสภณผลารักษ์ ส่งออกไปจำหน่ายที่ปีนังตลอดมา¹

ตลาดยางของไทยใน พ.ศ. 2449-2460 ได้แก่ประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ และประเทศเดนมาร์ก² ในปีต่อ ๆ มานอกจากสองประเทศนี้ยังคงเป็นตลาดสำคัญแล้ว ไทยยังส่งไปจำหน่ายที่สิงคโปร์อีกด้วย³ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สิงคโปร์เป็นแหล่งค้ายางที่สำคัญมาก่อนที่จะเปิดเป็นตลาดค้ายางใน พ.ศ. 2454 เสียอีก

การผลิตและการค้ายางระหว่าง พ.ศ. 2461-2476

การตกต่ำของราคายางในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 แทนที่จะทำให้ชาวสวนยางในภาคใต้ท้อถอยและล้มเลิกอาชีพทำสวนยาง กลับมีการขยายพื้นที่ปลูกยางกว้างขวางออกไปมากกว่าเดิม ทั้งนี้คงเนื่องมาจากเหตุผลสองประการ คือ ประการแรก จากการพิจารณาราคายางในภาคใต้ในระหว่างสงครามโลก คือตั้งแต่ พ.ศ. 2457-2460 ถึงแม้ราคายางจะลดลงจากช่วงก่อนสงครามมากกว่าเท่าตัว⁴ แต่เฉลี่ยแล้วชาวสวนยางยังขายยางได้สูงกว่ากิโลกรัมละ 2 บาท เมื่อเปรียบเทียบค่าของเงินจำนวนนี้กับค่าครองชีพในระยะเวลาดังกล่าวแล้ว จัดได้ว่าราคายางยังสูงมาก จึงเป็นเครื่องจูงใจให้ชาวภาคใต้ปลูกยางเพิ่มขึ้น ประการที่สอง การคลังของไทยในขณะนั้นประสบกับภาวะวิกฤตอย่างหนัก ซึ่งมีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการ

¹ สัมภาษณ์ นายไชย สากุล, นายอุทิศ สากุล.

² B.P.P. 3/12 Report on the Trade and Commerce of the Monthons of Saiburi and Puket, for the Year 1907, p. 26.

³ B.P.P. 3/14 Diplomatic and Consular Reports 1909, p. 26.

⁴ ไปรอดู ราคายางในภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2449-2460 ในตารางที่ 1.

ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยของราชสำนัก¹ ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเนื่องจากภัยสงคราม ทำให้รัฐบาลมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายติดต่อกันหลายปี² รัฐบาลจำเป็นต้องใช้นโยบายส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชที่ส่งเป็นสินค้าออก ได้แก่ ข้าว ฝ้าย และยางพารา เป็นต้น โดยให้เหตุผลว่า ราคาขายต่ำก็จริงแต่ถ้ามีปริมาณการส่งออกมาก ก็มีรายได้มากตามขึ้นมา เป็นการเอาปริมาณไปชดเชยกับราคานั้นเอง

จากการประเมินเนื้อที่ปลูกยางพาราระหว่างปี พ.ศ. 2465-2471 ปรากฏว่าประเทศไทยมีเนื้อที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นถึง 778,000 ไร่³ รวมกับพื้นที่ปลูกยางตั้งแต่ พ.ศ. 2447-2460 ซึ่งมีอยู่ 109,000 ไร่ เป็นเนื้อที่สวนยางทั้งสิ้น 886,000 ไร่⁴

---

¹พรเพ็ญ อ้นตระกูล, "การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453-68)," หน้า 188.

²พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย, กฎหมายการคลัง คำบรรยายของพระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2485, คณะกรรมการพิมพ์ขึ้นทูลเกล้าถวายโดยเสด็จฯ งานพระราชกุศล ในการพระราชทานเพลิงศพพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส, 1 เมษายน 2504 (พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิwap, 2504), หน้า 9.

³ไชยา พัฒนกุล และคนอื่น ๆ, "ประวัติการปรับปรุงพันธุ์ยางในประเทศไทย," วารสารยางพารา 1, 2 (สิงหาคม 2523): 77; ประพงค์ บุตรเทพ และเสริมลาภ วสุวัต, ประวัติกิจการยาง (กรุงเทพฯ: กองการยาง กรมวิชาการเกษตร, 2525) (อ็ดสำเนา), หน้า 1.

⁴เสริมลาภ วสุวัต, "ความสำคัญในการเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตและการพัฒนายางของประเทศไทย," ใน ยางพารา 2517, หน้า 11.

สำหรับสถานการณ์ภายในตลาดโลกในระยะหลังสงคราม ปรากฏว่าประเทศไทยใช้ยางรายใหญ่ต้องการยางธรรมชาติเพิ่มขึ้นไม่มากนัก เพราะมีการใช้ยางสังเคราะห์แทนยางธรรมชาติเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันนั้นประเทศไทยผู้ผลิตยางธรรมชาติทั้งหลายได้เพิ่มผลผลิตเป็นการใหญ่ ในระหว่าง พ.ศ. 2461-2476 มีปริมาณการใช้ยางต่ำกว่าปริมาณการผลิตตลอดเวลา 10 ปี¹ ทำให้ยางล้นตลาด ภาวะการณ์เช่นนี้จัดว่าเป็นความเสื่อมทรมของกิจการสวนยางพารา. และบรรดาประเทศไทยผู้ผลิตทั้งหลายขาดความร่วมมือกัน ต่างก็แข่งขันกันจำหน่าย จึงขาดอำนาจในการต่อรองราคา และถ้าประเทศไทยใช้ซื้อยางเข้าสต็อกไว้มากก็ยิ่งเป็นอันตรายต่อประเทศไทยผู้ผลิต เพราะประเทศไทยผู้ผลิตสามารถใช้ยางในสต็อกเป็นเครื่องมือในการต่อรองราคาได้ จึงเห็นได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2461-2467 ราคายางตกต่ำตลอดมา² แต่กลับกระเดื่องขึ้นใน พ.ศ. 2468 เพราะปีนี้มีปริมาณการผลิตยางของโลกต่ำกว่าปริมาณการใช้ถึง 24,000 ตัน³ ทำให้ราคายางเพิ่มขึ้นมากกว่าหนึ่งเท่าตัว⁴

การค้ายางของไทยใน พ.ศ. 2468 นี้อยู่ในภาวะที่ดียิ่งคือ สามารถส่งออกได้ถึง 83,257 ทาย ซึ่งเป็นจำนวนที่มากที่สุดตั้งแต่ไทยส่งยางเป็นสินค้าออกเมื่อ พ.ศ. 2449 เป็นต้นมา⁵ และการที่ราคายางเพิ่มจาก กิโลกรัมละ 1.29 บาท ในปี พ.ศ. 2467 เป็น กิโลกรัมละ 2.26 บาท ในปี พ.ศ. 2468 นั้น⁶ ทำให้การส่งยางออกของไทยมีมูลค่าถึง 10,182,459 บาท ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงที่สุดในการส่งยางเป็นสินค้าออก ระหว่าง พ.ศ. 2461-2476⁷

¹โปรดดู ปริมาณการผลิตและปริมาณการใช้ยางของโลก ในตารางที่ 6.

²โปรดดู ราคายางในตลาดโลกและตลาดภาคใต้ ในตารางที่ 5.

³โปรดดู ตารางที่ 6.

⁴โปรดดู ตารางที่ 5.

⁵โปรดดู ปริมาณและมูลค่าการส่งยางออกของไทย ในตารางที่ 7.

⁶โปรดดู ตารางที่ 5.

⁷โปรดดู ตารางที่ 7.

ในช่วงหลัง พ.ศ. 2468 การค้ายางของไทยกลับตกต่ำลงไปอีกครั้งหนึ่ง ตลาดค้ายางในภาคใต้โดยเฉพาะที่หาดใหญ่ราคายางเคลื่อนไหวขึ้นลงมาก ดังจะเห็นได้ในปี พ.ศ. 2469 ราคายางเฉลี่ยก็โลกรัมละ 1.54 บาท¹ แต่ในบางเดือนลดลงเหลือเพียงก็โลกรัมละ 25 สตางค์เท่านั้น² ชาวสวนยางและพ่อค้าปรับตัวตามแทบไม่ทัน แต่ก็มีบางปีที่ราคายางคงตัวไม่เปลี่ยนแปลงเป็นเวลาหลายเดือน เช่น ปี พ.ศ. 2472 ตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน จนถึงวันที่ 31 สิงหาคม ราคายางที่ตลาดสงขลาหาละ 58.75 บาท³ เป็นราคาที่คงตัวอยู่ถึง 3 เดือน แต่ครั้งถึงวันที่ 1 กันยายน 2472 กลับตกลงมาเหลือเพียงหาละ 38.00 บาท ราคานี้คงตัวอยู่ถึงวันที่ 20 ตุลาคม ของปีเดียวกัน⁴

---

¹โปรดดู ตารางที่ 5.

² ศูนย์วิจัยการยาง, การส่งเสริมและการพัฒนาสวนยาง, หน้า 1.

³"ราคาสินค้าในจังหวัดสงขลา," ไทยใต้ 2, 1 (มิถุนายน 2472): 10; 2, 11 (สิงหาคม 2472): 3 (ไมโครฟิล์ม).

⁴เรื่องเดียวกัน, 2, 14 (กันยายน 2472): 5 ; 2, 20 (ตุลาคม 2472): 4 (ไมโครฟิล์ม).

ราคายางธรรมชาติในตลาดโลกและตลาดภาคใต้ พ.ศ. 2461-2476

ปี พ.ศ.	ราคาเฉลี่ยที่ ตลาดลอนดอน (ปอนด์ละ) S. D.		ราคาเฉลี่ยที่ ตลาดนิวยอร์ก (ปอนด์ละ) U.S.Cents	ราคาในตลาด ภาคใต้* (กก. ละ) บาท
	2461	2	$2\frac{3}{4}$	44.84
2462	2	$\frac{3}{4}$	40.17	1.45
2463	1	$10\frac{1}{2}$	42.75	1.26
2464	0	$9\frac{9}{16}$	16.35	0.52
2465	0	$9\frac{5}{16}$	17.34	0.60
2466	1	$3\frac{5}{16}$	29.55	0.99
2467	1	$1\frac{7}{8}$	26.07	1.29
2468	2	$11\frac{1}{16}$	72.46	2.26
2469	1	$11\frac{3}{4}$	49.36	1.54
2470	1	$6\frac{7}{16}$	37.81	1.22
2471	0	$10\frac{3}{4}$	22.33	0.70
2472	0	$10\frac{1}{4}$	20.48	0.66
2473	0	$5\frac{15}{16}$	10.24	0.39
2474	0	$3\frac{1}{2}$	6.12	0.20
2475	0	$2\frac{5}{16}$	3.43	0.13
2476	0	$3\frac{1}{4}$	5.90	0.21

ที่มา: รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 491-492.

* Laurence D. Stifel, "The Growth of the Rubber Economy of Southern Thailand, Appendix B.

ตารางที่ 6

ปริมาณการผลิตและการใช้ยางธรรมชาติของโลกและปริมาณส่งออกของไทย

พ.ศ. 2461-2476

พ.ศ.	ปริมาณการผลิต ยางของโลก (ตัน)	ปริมาณการใช้ ยางของโลก (ตัน)	สต็อกส์ (ตัน)	ปริมาณส่งออก ของไทย* (ทาบ)
2461	220,000	216,000	-	495
2462	400,000	344,000	-	911
2463	342,000	373,000	-	5,354
2464	302,000	278,000	-	7,534
2465	403,000	403,000	-	18,670
2466	405,000	446,000	233,000	35,107
2467	423,000	464,000	165,000	59,416
2468	529,000	553,000	148,000	83,257
2469	624,000	543,000	234,000	59,804
2470	610,000	595,000	264,000	92,458
2471	656,000	684,000	247,000	86,024
2472	869,000	804,000	332,000	94,513
2473	825,000	709,000	453,000	73,839
2474	801,000	680,000	589,000	58,539
2475	710,000	689,000	589,000	57,692
2476	851,000	821,000	616,000	192,509

ที่มา : Andrew McFadyean, The History of Rubber Regulation 1934-1943, pp. 21-23.

* Statistical Year Book of the Kingdom of Siam B.E. 2471 (1928-29), No. 14, pp. 432-433.

ตารางที่ 7

ปริมาณและมูลค่าการส่งยางออกของไทย

พ.ศ. 2461-2476

ปี พ.ศ.	ปริมาณการส่งออก (ทอน)	มูลค่า (บาท)
2461	495	30,212
2462	911	67,684
2463	5,354	428,229
2464	7,534	204,446
2465	18,670	697,451
2466	35,107	1,879,222
2467	59,416	3,419,619
2468	83,257	10,182,459
2469	59,804	5,907,415
2470	92,458	6,959,356
2471	86,024	3,183,121
2472	94,513	3,140,985
2473	73,839	1,319,394
2474	58,539	538,167
2475	57,692	396,692
2476	192,509	2,359,923

ที่มา : Statistical Year Book of the Kingdom of SiamB.E. 2471 (1928-29), No. 14, pp. 432-433.

ในปี พ.ศ. 2472-2476 ภาวะเศรษฐกิจได้ตกต่ำทั่วโลก เพราะมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ตลาดยางประสบกับภาวะวิกฤตอย่างหนัก พ.ศ. 2474 ราคายางในตลาดสิงคโปร์ลดลงเหลือกิโลกรัมละ 15 เซ็นต์ หรือเท่ากับ 1.01 บาท¹ และในปี พ.ศ. 2475 ราคาได้ลดต่ำลงไปอีก ราคาที่ซื้อขายกันในภาคใต้ในปีนี้ตกต่ำที่สุดตั้งแต่มีการประกอบอาชีพทำสวนยางพาราในประเทศไทย คือ เหลือเพียงกิโลกรัมละ 13 สตางค์เท่านั้น ถ้าเปรียบเทียบปริมาณการส่งออกระหว่าง พ.ศ. 2467, พ.ศ. 2474 และ พ.ศ. 2475 จะเห็นว่ามียปริมาณใกล้เคียงกัน แต่มูลค่าการส่งออกใน พ.ศ. 2467 สูงกว่า พ.ศ. 2474 ประมาณ 6 เท่า และสูงกว่า พ.ศ. 2475 ประมาณ 9 เท่า ทั้งนี้เพราะประชากรแทบทุกประเทศในโลก ประสบกับความขาดแคลนและฝืดเคือง ไม่มีอำนาจในการซื้อ สินค้าอุตสาหกรรมมีปริมาณการจำหน่ายลดลง โรงงานประติษฐกรรมยางในประเทศต่าง ๆ ต้องล้มเลิกกิจการไปมากมาย² การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมในหลายประเทศจึงหยุดชะงักลงด้วย ทำให้ประเทศผู้ขายยางรายใหญ่ มียางค้างอยู่ในสต็อกเป็นจำนวนมาก กิจการสวนยางพาราได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนัก เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ในภาคใต้ตลอดจนถึงลูกจ้างในสวนเหล่านี้ตกอยู่ในภาวะเดือดร้อน มีเจ้าของสวนยางบางรายถึงกับโค่นต้นยางทิ้งเพื่อปลูกพืชชนิดอื่น สำหรับเจ้าของสวนยางขนาดเล็กก็ได้รับความกระทบกระเทือนด้วยเช่นเดียวกัน แต่ยังมีพืชผลชนิดอื่นค้ำจุนอยู่ ทำให้พอประทังอยู่ได้ การผลิตและการขยายเนื้อที่ปลูกยางในระยะนี้ได้ซบเซาลงไปแต่ไม่ถึงกับยุติอย่างสิ้นเชิง

ความตกต่ำของราคายางในระยะหลังสงครามโลกนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการสวนยางพาราทุกฝ่าย ตลอดจนถึงรัฐบาลด้วย เพราะรัฐก็มีรายได้จากกิจการสวนยางพาราด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นรายได้ในรูปของภาษีอากร ทั้งภาษีที่ดิน ภาษีการค้า และภาษีศุลกากร แต่เมื่อยางราคาตกต่ำมาก รายได้ของรัฐก็พลอยลดต่ำตามลงไปด้วย

---

¹ ธีรเดช วจนวาริรัตน์, "การปลูกแทนกับการพัฒนาสวนยางของประเทศไทย," หน้า 15.

² ประชิต รัชมิหัต, "กฎหมายยาง," ใน ยางพารา 2517, หน้า 130.

นโยบายการจัดเก็บภาษียางพารา

ภาษีที่รัฐเก็บจากกิจการสวนยางพารามีหลายประการ เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีการค้า และภาษีศุลกากร เป็นต้น สำหรับภาษีที่ดิน รัฐได้ยกเว้นเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพการทำสวนยางพาราในระยะแรก ประกอบกับราคายางมักจะขึ้นลงไม่แน่นอนอยู่เสมอ การเก็บภาษีซ้ำซ้อนกันหลายอย่างจะทำให้ประชาชนเดือดร้อน จึงเก็บเฉพาะภาษีการค้า และภาษีศุลกากร¹ แต่ระยะเวลาใดที่ราคายางตกต่ำมาก ภาษีทั้งสองประเภทนี้รัฐก็ยกเว้นให้ด้วยเช่นเดียวกัน การดำเนินการจัดเก็บภาษีการค้าและภาษีศุลกากร มีความเป็นมาและรายละเอียดดังนี้

1. ภาษีภายใน

ก่อนที่จะมีการปลูกยางพาราในหัวเมืองปักษ์ใต้ ประชาชนในภูมิภาคนี้ได้ผลิตยางไม้บางชนิด เป็นสินค้าออกมาก่อนแล้ว เช่น น้ำมันยาง ยางสน ย่นจากต้นตะเคียน ยางระมิง ยางโหรไบทนา เป็นต้น ซึ่งส่งไปจำหน่ายต่างประเทศปีละไม่ต่ำกว่า 500 ทาบ² บริเวณที่ผลิตมากได้แก่ หัวเมืองทั้งเจ็ดในมณฑลนครศรีธรรมราช³ ต่อมารัฐบาลได้ออกประกาศเก็บภาษียางไม้ในเขตหัวเมืองทั้งเจ็ดนี้เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม ร.ศ. 121 ในอัตรา 100 ชัก 10⁴

¹ กจช., ร.6 ค. 2/27 "ประกาศกำหนดเก็บภาษียางรับเบอร์" 30 เมษายน - 5 พฤษภาคม 2463; กจช., ร.6 ค. 18/16 "ภาษียางรับเบอร์" 30 เมษายน - 13 มกราคม 2463.

² กจช., ร.5 ม. 2. 11/9 "รายงานการประชุมเทศาภิบาล ประชุมครั้งที่ 5" ร.ศ. 119.

³ กจช., ร.6 กษ. 2/18 "กฎข้อบังคับว่าด้วยการเจาะเผาทำน้ำมันยาง เจาะต้นตะเคียนทำชัน" 5 พฤษภาคม - 10 มิถุนายน 2465.

หัวเมืองทั้ง 7 มี บัตตานิ หนองจิก ยะหริ่ง ยะลา รามันท์ ระแงะ และสายบุรี ต่อมาได้รับการยกขึ้นเป็นมณฑลปัตตานี ในปี พ.ศ. 2449: ข้อมูลจาก สมโชติ อ่องสกุล, "การปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล: มณฑลปัตตานี," ใน มณฑลเทศาภิบาล: วิเคราะห์เปรียบเทียบ, หน้า 376.

⁴ กจช., ร.6 ค. 2/27 "ประกาศกำหนดเก็บภาษียางรับเบอร์" 30 เมษายน - 5 พฤษภาคม 2463; กจช., ร.6 ค. 18/16 "ภาษียางรับเบอร์" 30 เมษายน - 13 มกราคม 2463.

ครั้ง เมื่ออาชีพการทำสวนยางพาราเกิดขึ้น รัฐบาลก็อาศัยประกาศฉบับนี้ เก็บภาษีภายในแก่งยางพาราในอัตราเดียวกันกับยางไม้ด้วย โดยเริ่มเก็บในเขตหัวเมืองทั้งเจ็ดก่อน เพราะประกาศดังกล่าว ออกมาเพื่อใช้บังคับสำหรับหัวเมืองทั้งเจ็ดนี้โดยเฉพาะมาก่อน

การที่รัฐบาลเก็บภาษีภายในแก่งยางพาราในอัตราเดียวกันกับยางไม้นั้น ทำให้ราษฎรผู้ทำสวนยางพารา รู้สึกว่าไม่เป็นธรรมสำหรับตน เพราะยางไม้เป็นของป่าที่เกิดขึ้นเอง ผู้ทำไม่ต้องปลูก ไม่ต้องบำรุงรักษา ในขณะที่การทำสวนยางต้องลงทุนลงแรงมาก ราษฎรเจ้าของสวนยางจึงพากันร้องทุกข์ว่าอาจจะขาดทุนจนต้องเลิกทำสวนยาง ซึ่งกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ก็เห็นจริงตามคำร้องทุกข์ของเจ้าของสวนยาง ดังนั้นจึงได้ยกเว้นภาษีภายในแก่งสวนยางพารา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้อาชีพนี้ดำรงอยู่ได้ และเพื่อให้เป็นสินค้าออกที่สำคัญของไทยอีกชนิดหนึ่ง¹ ระยะเวลาในการยกเว้นการเก็บภาษีภายในยางพารานี้ได้สิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2462² ต่อจากนั้น กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจึงพิจารณาหาหน่ววิธีการเก็บภาษียางพาราต่อไป ซึ่งพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเรื่องนี้ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2463 ว่า

. . . การที่มีผู้ทำสวนยางรับ เบอร์แพร์หลายชั้นในบ้าน เมือง เช่นนี้ย่อมเป็นทางดี สมควรที่จะคิดบำรุงการทำสวนตามควรแต่จะจัดได้ เพื่อให้มียางรับ เบอร์แพร์เป็นสินค้า เกิดขึ้นอีกประเภทหนึ่ง จึงได้ให้ตั้งการเก็บภาษีภายในแก่งยางรับ เบอร์แพร์ที่เกิดจากสวนเหล่านี้ไว้เป็นทางบำรุงการทำสวนยางมีกำหนดต่างกัน คิดแต่เวลาแรกลงมือสับยางในสวนตลอดมาจนสิ้น พระพุทธศักราช 2462 แลในเวลานี้ก็สิ้นกำหนดเขตที่ได้ผ่อนผันให้ตั้งการเก็บ เงินภาษีแก่งยางรับ เบอร์แพร์แล้ว . . . จึงจัดให้เจ้าพนักงานกรมสรรพากรออกไปสอบสวนในเรื่องการทำสวนยางรับ เบอร์แพร์ แลให้พิจารณาดูว่าจะควรกำหนดให้สวนยางเหล่านี้เสียภาษีที่ดินหรือจะให้เสีย เป็นภาษีภายในประการใดจึงจะเป็นทางดี . . .³

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

กรมสรรพากรพิจารณาแล้วจึงเสนอวิธีการเก็บภาษีอย่างพาราต่อกระทรวงพระคลัง-
มหาสมบัติ โดยกำหนดทางเลือกไว้ 2 ประการ คือ ประการแรก ให้เจ้าของสวนยางเสียภาษี
ที่ดิน อีกประการหนึ่งคือ เสียภาษีภายในตามเดิม¹ ทั้งนี้เพราะจากการสำรวจข้อเท็จจริง
ปรากฏว่า ราคาอย่างมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เสมอแทบทุกวัน อีกประการหนึ่ง ยางในภาคใต้
ส่วนใหญ่ส่งไปขายในตลาดสิงคโปร์² เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่มักจะได้รับชำระค่าขายเป็นเงิน
" เหรียญสเตอร์ด เซต เกล เมนต์ " เมื่อแลกเปลี่ยน เป็นเงินบาทก็ต้องเสียค่าแลกทำให้เงินลดน้อย
ลงไป สำหรับเจ้าของสวนยางขนาดเล็กที่ขายยางครั้งละไม่มากนักถึงจะได้รับค่าขายเป็นเงิน
บาทก็ตาม แต่ถูกพ่อค้ากดราคาเพื่อเป็นการชดเชยค่าใช้จ่ายดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น
ถ้าเก็บภาษีที่ดิน เจ้าของสวนยางต้องเสียในอัตราที่กำหนดตายตัว ย่อมไม่เป็นธรรมแก่เจ้าของ
สวนยาง กรมสรรพากรจึงเห็นว่า ควรเลือกใช้วิธีเสียภาษีภายใน แต่ถ้าต้องเสียในอัตรา
100 ชัก 10 ชาวสวนยางก็คงสู้ไม่ไหว จึงเสนอให้เปลี่ยนแปลงอัตราภาษีใหม่ ซึ่งกรมสรรพากร
ได้เสนอให้เก็บภาษีอย่างพาราในอัตราเดียวกันในทุกมณฑลที่มีราษฎรทำสวนยาง คือ มณฑล-
นครศรีธรรมราช มณฑลปัตตานี มณฑลภูเก็ต มณฑลสุราษฎร์ และมณฑลจันทบุรี³ รัฐบาล
เห็นด้วยตามข้อเสนอนี้ ดังนั้นในวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2463 จึงได้มีการประกาศอัตรา
ภาษีภายในของยางใหม่ว่า " . . . ให้กำหนดอัตราภาษีภายในแก่ยางรับเบอร์ไม่เกินกว่า
100 ชัก 10 และให้เสนอบติกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีอำนาจที่จะกำหนดอัตราเก็บภาษี
ภายในแก่ยางรับเบอร์ได้ ภายในกำหนดนี้ . . . " ⁴

¹ เรื่องเดียวกัน .

² เรื่องเดียวกัน .

³ เรื่องเดียวกัน .

⁴ เรื่องเดียวกัน .

"ไม่เกินกว่า 100 ชัก 10" หมายความว่า ขายได้ 100 ชักภาษีได้ไม่เกิน 10 .

เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ จะกำหนดอัตราภาษีภายในตามราคาภายในตลาดสิงคโปร์ที่กงสุลสยามประจำสิงคโปร์ส่งข่าวมาทุก ๆ สัปดาห์ จากนั้นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติก็ออก "ประกาศเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กำหนดอัตราราคาภาษีภายในแก่ยางรับเบอร์สำหรับใช้ในพุทธศักราช 2463" เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2463 ว่า " . . . บัดนี้เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้กำหนดอัตราภาษีภายในแก่ยางรับเบอร์เป็นอัตรา 100 ชัก 4 . . . " ¹

หลังจากออกประกาศฉบับนี้ไม่นาน บริษัทบางนาราทุนจำกัด ผู้ผลิตและผู้ค้ายางรายใหญ่ในมณฑลปัตตานี ได้ร้องเรียนว่า " . . . เวลานี้ยางรับเบอร์ซึ่งส่งไปจำหน่ายในตลาดเมืองสิงคโปร์ราคาตกต่ำลงผิดปกติ ราคาที่ขายได้ไม่คุ้มค่าใช้จ่ายในการทำยางรับเบอร์แลค่าภาษีภายใน ขอให้จัดการจัดเก็บค่าภาษีไว้ชั่วคราว . . . " ²

ทั้งนี้เนื่องมาจากตั้งแต่ระยะปลายปี พ.ศ. 2463 จนถึง พ.ศ. 2465 ราคาขยาลดลงต่ำมาก ดังในตารางต่อไปนี้

---

¹ เรื่องเดียวกัน.

² กช., ร.6 ค. 18/16 "ภาษียางรับเบอร์" 30 เมษายน - 13 มกราคม 2463.

ตารางที่ 8

ราคาขายต่ำที่สุดในรอบปีในตลาดค้ายางสำคัญของโลกและตลาดภายในประเทศ

พ.ศ. 2463-2465

พ.ศ.	ลอนดอน*		นิวยอร์ก*	สิงคโปร์**	ไทย***
	(ปอนด์ละ)		(ปอนด์ละ)	(ปอนด์ละ)	(ปอนด์ละ)
	s.	d.	cents u.s.	เหรียญ	บาท
2463	0	9	16	0.81	0.57
2464	0	7	11 $\frac{1}{2}$	0.34	0.24
2465	0	6 $\frac{3}{4}$	13 $\frac{5}{8}$	0.31	0.28

ที่มา : * Andrew McFadyean, The History of Rubber Regulation 1934-1943, p. 239.

** John H. Drabble, Rubber in Malaya 1876-1922, p. 214.

***คำนวณราคาจากน้ำหนักทอกลีโลกกรัม เป็นทอปอนด์จาก Laurence D. Stifel, The Growth of The Rubber Economy of Southern Thailand, Appendix B.

วิกฤตการณ์เกี่ยวกับราคาขายพาราตกต่ำในครั้งนี ทำให้เจ้าของสวนยางพากันงดกรีดยางไปเป็นจำนวนมากไม่น้อย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ "ประกาศงดการจัดเก็บภาษียางรับเบอร์ ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน พระพุทธศักราช 2463 ในมณฑลนครศรีธรรมราช, มณฑลปัตตานี, มณฑลภูเก็ต, มณฑลสุราษฎร์, มณฑลจันทบุรี. . . ไร่ชั่วคราว . . . " ¹

การที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติดำเนินการลดอัตราภาษี ตลอดจนยกเว้นการเก็บภาษีตามคำร้องขอเจ้าของสวนยางอย่างทันท่วงที ไม่ปล่อยปลະละเลยให้ราษฎรต้องประสบเคราะห์กรรมเป็นซ้ำสองนั้น นับได้ว่าเป็นการเอาใจใส่ต่อภาวะเศรษฐกิจของบ้านเมือง ตลอดจนการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ของราษฎรอย่างยิ่ง เป็นการช่วยประคับประคองอาชีพการทำสวนยางพารา ในขณะที่ภาวะการค้าภายในตลาดโลกกำลังเสื่อมทรามให้ดำรงอยู่ได้

2. ภาษีขาออก

สำหรับภาษีขาออกของสินค้ายางพารา ได้มีการจัดเก็บในอัตราร้อยละ 3 มาตั้งแต่เริ่มส่งยางพาราเป็นสินค้าออก ดังสำเนาหนังสือซึ่งไม่ปรากฏ วัน เดือน ปี ที่พระยารัชฎาภิบาลมณฑลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการกะประมาณรายได้จากการทำสวนยางพาราที่เมืองตรังว่า

. . . เจ้าของสวนจะได้	จะต้องเสียภาษีขาออก
ปีที่ 1 ไร่ละ 32 บาท 50 สตางค์	97 สตางค์
ปีที่ 2 " 65 " 00 "	1 บาท 95 "
ปีที่ 3 " 97 " 50 "	2 " 82 "
ปีที่ 4 " 162 " 50 "	4 " 87 "
ปีที่ 5 " 227 " 50 "	6 " 82 "
ปีที่ 6 " 292 " 50 "	8 " 77 "
ปีที่ 7 " 357 " 50 "	10 " 72 "
ปีที่ 8 " 650 " 25 "	19 " 50 " . . . ²

¹ เรื่องเดียวกัน.

² กช., ร.5 กษ. 10.2/5 "รายกะประมาณการปลูกต้นยางรับเบอร์เมืองตรัง."

ภาษียางขาออกในหนังสือกราบบังคมทูลฉบับนี้ เก็บในอัตราร้อยละ 3 ตามสนธิสัญญาบาวริงที่ไทยยังต้องถือปฏิบัติอยู่นั้นเอง และได้ใช้อัตรานี้เก็บภาษียางขาออกตลอดมาจนกระทั่งเกิดวิกฤตการณ์เกี่ยวกับราคายางที่เริ่มตกต่ำมากมาตั้งแต่ พ.ศ. 2463 รัฐบาลจึงได้ประกาศยกเว้นการเก็บภาษีอากรยางขากออกและภาษีการค้าทางพาราระหว่าง พ.ศ. 2463-2468 โดยประกาศยกเว้นเป็นระยะๆ¹ ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวสวนยางให้ดำรงอยู่ได้

ใน พ.ศ. 2468 สถานการณ์ค้ายางได้คลี่คลายไปในทางที่ดี ราคาขาค่อยเชยขึ้นสูงขึ้น ดังนั้นในปีต่อมา คือ พ.ศ. 2469 รัฐบาลก็เริ่มเก็บภาษียางขาออกอีกโดยเก็บในอัตราเดิม แต่เพื่อไม่ให้ชาวสวนยางเดือดร้อนมากนักจึงยกเว้นภาษีการค้าให้ การเก็บภาษีขาออกและการยกเว้นภาษีการค้าในลักษณะนี้ดำเนินมาจนถึง พ.ศ. 2473² และในปี พ.ศ. 2473 นี้ กรมศุลกากรได้ประกาศเปลี่ยนแปลงแก้ไขพิกัดอัตราภาษีขาออกทางพาราใหม่ ดังนี้³

ยางแผ่นดิบ	กิโลกรัมละ	2	สตางค์
เศษยาง ยางก้อน ยางเนา	กิโลกรัมละ	1	สตางค์
น้ำยาง	ลิตรละ	0.5	สตางค์

¹ ยกเว้นภาษีขาออกและภาษีการค้า พ.ศ. 2463-2465 โปรดดู Statistical Year Book of the Kingdom of Siam 1923, No. 8, p. 140-141.

ยกเว้นภาษีขาออกและภาษีการค้า พ.ศ. 2466-2467 โปรดดู The Foreign Trade and Navigation of the Kingdom of Siam Year 2466 and 2467, p. 94.

ยกเว้นภาษีขาออกและภาษีการค้า พ.ศ. 2467-2468 โปรดดู The Foreign Trade and Navigation of the Kingdom of Siam Year 2467 and 2468, p. 94.

² ยกเว้นภาษีการค้า พ.ศ. 2469-2473 โปรดดู Statistical Year Book of the Kingdom of Siam B.E. 2473, p. 108-109.

³ กจช., กค. 0301.1.37/88 เรื่อง "Rubber Restriction Scheme" พ.ศ. 2477-2478.

จากหลักฐานการเก็บภาษีขาออกยางพาราดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาคำกล่าวของ Ingram เกี่ยวกับเรื่องนี้ที่ว่า " . . . การผลิตยางในประเทศไทยในระยะแรกไม่ต้องเสียภาษี และรัฐบาลมิได้เข้ามาเกี่ยวข้องแต่อย่างใด รัฐบาลเพิ่งมาเก็บภาษียางขาออกเมื่อกลางทศวรรษ 2473 . . ."¹ นั้น เป็นการกล่าวที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

การจัดตั้งสถานีทดลองกสิกรรมภาคใต้

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพการทำสวนยางพารา ระหว่างกระทรวงพระคลังมหาสมบัติกับกระทรวงเกษตรธิการผู้ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงแล้ว จะเห็นว่ากระทรวงเกษตรยังก้าวไปได้ช้ามาก การประกอบอาชีพทำสวนยางพาราของประชาชนในภาคใต้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2444 และผลิตยางส่งเป็นสินค้าออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2449 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2475 กระทรวงเกษตรก็ยังไม่ได้ตั้งหน่วยงานให้ขึ้นมารับผิดชอบในกิจการสวนยางพาราโดยตรง คงปล่อยให้ประชาชนดำเนินการผลิตกันไปตามยถากรรม จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ดำเนินนโยบายตามหลัก 6 ประการของคณะราษฎร ข้อ 3 ที่ว่า "จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก" โดยเริ่มต้นโครงการพัฒนาอาชีพการกสิกรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้ราษฎรมีความรู้ในการเพาะปลูกแบบใหม่จะได้เพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น โดยการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมประจำภาคขึ้น เพื่อผลิตครูวิชาการเกษตรออกไปสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา และได้จัดตั้งสถานีทดลองกสิกรรมขึ้นทุกภาคด้วย

สำหรับในภาคใต้รัฐบาลได้มอบหมายให้หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจ เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ ไปดำเนินการซื้อที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนดังกล่าว หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจได้เจรจายืมซื้อที่ดินจากชาวจีนซึ่งมีบรรดาศักดิ์เป็น หลวงศุภศิษย์สมเฒ่า ที่ตำบลคองหงส์ อำเภอ

---

¹James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850-1970, p. 109.

หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีเนื้อที่ 2,000 ไร่ ราคาไร่ละ 20 บาท¹ ที่ดินแปลงนี้
 เจ้าของได้ปลูกยางไว้แล้วประมาณ 1,000 ไร่ แต่ขณะนั้นยางราคาคงมาก ระหว่าง
 พ.ศ. 2475-2476 ขายได้ประมาณทหาละ 4 บาท หรือกิโลกรัมละ 7 สตางค์เท่านั้น ยิ่งทำ
 ต่อไปก็ยิ่งขาดทุน และที่ยอมขายในราคาถูกก็เพราะเป็นการช่วยเหลือรัฐบาล เป็นการสร้าง
 ความดีความชอบอีกทางหนึ่งด้วย ในการซื้อที่ดินผืนนี้ กระทรวงเกษตรธิการได้ร่วมออกเงิน
 ด้วยครึ่งหนึ่ง²

ต่อจากนั้นหลวงสุวรรณฯจึงได้ดำเนินการสร้างโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรมประจำ
 ภาคใต้ขึ้น และท่านได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่เป็นคนแรก สำหรับทางด้าน
 กระทรวงเกษตรธิการก็ได้สร้างสถานีทดลองกสิกรรมภาคใต้ขึ้นในบริเวณเดียวกัน³

ในระยะแรกนี้ทั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม และสถานีทดลองกสิกรรม ยังไม่
 สนใจเกี่ยวกับยางพารา เพราะเมื่อปลูกสร้างอาคารปรากฏว่า ได้ตัดต้นไม้ทิ้งเสียเป็นจำนวน
 มาก เพิ่งมาเริ่มให้ความสนใจเรื่องยางพารากันเมื่อ นายทวน คมกฤษ ไปเป็นหัวหน้าสถานี
 ทดลองกสิกรรมตอนปลายปี 2476 นั่นเอง⁴ สำหรับทางด้านโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม

---

¹ สัมภาษณ์ นายชิต ตูลยณิษย์ อายุ 74 ปี อดีตหัวหน้าสถานีการยางคองหงส์
 บ้านเลขที่ 121 หมู่ 3 ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 26 ตุลาคม 2527;
 สัมภาษณ์ อาจารย์เทอด สุวรรณศิริ อายุ 68 ปี อดีตอาจารย์วิชาการเกษตร โรงเรียน
 ฝึกหัดครูประถมประกาศนียบัตรจังหวัด จังหวัดสงขลา และอดีตหัวหน้าสำนักงานส่งเสริม
 เกษตรภาค 9 จังหวัดสงขลา บ้านเลขที่ 145 หมู่ 3 ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่
 จังหวัดสงขลา, 26 ตุลาคม 2527.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ นายทวน คมกฤษ ได้เริ่มบำรุงรักษาต้นยางที่มีอยู่แล้ว และปลูกเพิ่มเติมในเวลา
 ต่อมา สำหรับโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม ในระยะแรกนี้ยังไม่มีหลักสูตรเกี่ยวกับการ
 ปลูกยางพารา: ข้อมูลจาก เรื่องเดียวกัน.

กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งอาจารย์สวัสดิ์ วีระเดช¹ ไปเป็นอาจารย์ใหญ่แทนหลวงสุวรรณฯ ซึ่งรัฐบาลมีคำสั่งให้โอนจากกระทรวงศึกษาธิการไปดำรงตำแหน่งอธิบดีกรม เกษตรและการประมง เพื่อเตรียมการเกี่ยวกับการจำกัดโควตาช่าง และร่างพระราชบัญญัติควบคุมช่างตามนโยบายของ รัฐบาลต่อไป²

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้ค้าช่างพารา

ในการผลิตและการค้าช่างพารา มีบุคคลหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง ในลักษณะประสาน ประโยชน์ซึ่งกันและกัน ซึ่งแยกพิจารณาแต่ละกลุ่ม ได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ผลิต

ประกอบด้วยเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ เจ้าของสวนยางขนาดเล็ก และลูกจ้างใน สวนยาง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้ง 3 ฝ่ายนี้จัดได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างกับเจ้าของสวนยาง³ ลูกจ้างในสวนยางพารา ในระยะแรกส่วนใหญ่มักจะเป็นชาวบ้านในตำบลเดียวกัน หรือมาจากตำบลใกล้เคียง งานสำหรับ

¹ ท่านผู้ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งเล่าว่า เมื่อแรกที่อาจารย์สวัสดิ์ วีระเดช ไปถึงจังหวัด สงขลาใหม่ ๆ ได้เห็นชาวบ้านฝังยางแผ่นไว้ที่ราวหน้าบ้านชาวโพลนไปทุกบ้าน ท่านได้พูดว่า "ชาวสงขลาที่นี่แปลก มีลูกอ่อนทุกบ้านเลย" เพราะท่านเข้าใจว่ายางแผ่นที่ฝังไว้ คือ ผ้าอ้อม.

² สัมภาษณ์ นายชิต ตุลยกนิษก์,

สำหรับสถานที่ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประถมกสิกรรม และสถานีทดลองกสิกรรมดังกล่าว ปัจจุบัน คือ ศูนย์วิจัยการยาง คอหงส์ นั่นเอง

³ เจ้าของสวนขนาดเล็กที่มีเนื้อที่ปลูกยางขนาด 40-50 ไร่ ถ้าไม่มีแรงงานใน ครอบครัวเพียงพอ ก็ต้องจ้างลูกจ้าง เช่นเดียวกับเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่.

ลูกจ้างเริ่มตั้งแต่ ทางป่า เผาปรน ขุดหลุม ปลูกยาง ตลอดจนการบำรุงรักษาต้นยาง เป็นงานที่ลูกจ้างทั่วไปถือว่าไม่หนักไปกว่าที่เคยทำอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ได้ค่าจ้างประมาณวันละ 50 สตางค์¹ ครั้นเมื่อต้นยางมีอายุประมาณ 6-7 ปี มีขนาดโตพอที่สามารถกรีดเอาน้ำยางได้ ลูกจ้างดังกล่าวก็อาจเปลี่ยนมาทำหน้าที่กรีดยางต่อไป แต่ลูกจ้างกรีดยางมักจะไม่ได้อ่างเป็นอัตราตายตัว เจ้าของสวนจะจ่ายเป็นผลผลิตยางแห้ง ในอัตราส่วน 60:40 คือ ถ้าได้ยาง 100 กิโลกรัม เจ้าของสวนจะได้ 60 กิโลกรัมและแบ่งให้ลูกจ้าง 40 กิโลกรัม ซึ่งเป็นอัตราค่าจ้างที่ใช้กันทั่วไปในภาคใต้ เว้นแต่บางท้องที่ ใช้อัตรา 50:50 และในท้องที่ที่ทุรกันดารหาลูกจ้างได้ยาก อาจจะต้องให้ลูกจ้างถึง 70 ส่วน เจ้าของได้เพียง 30 ส่วนเท่านั้น

การจ้างในลักษณะนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการทำทว่านั่นเอง

ผลประโยชน์อีกอย่างหนึ่งที่จะต้องตกลงกันว่าเจ้าของสวนยางหรือลูกจ้าง เป็นผู้ได้รับ คือ ชี้อย่างหรือเศษยาง² แต่ชี้อย่างมีราคาสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับราคาขายแผ่นดิบ

ในการรับจ้างกรีดยาง สิ่งที่ลูกจ้างต้องมีเป็นของตนเองก็คือ มีตกรีดยางและได้ลูกจ้างคนหนึ่งกรีดยางได้ประมาณ 10 ไร่³ ซึ่งต้องออกไปกรีดตั้งแต่หัวรุ่งจึงจำเป็นต้องใช้ได้

¹อัตรานี้เป็นค่าจ้างในเขตอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2460-2461: ข้อมูลจาก สัมภาษณ์ นางแดง ชุมพล.

²ชี้อย่างหรือเศษยาง ได้จากการกรีดยาง ซึ่งมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. เมื่อน้ำยางที่รอยมีตกรีดหยุดไหล ยางส่วนที่เหลืออยู่ก็จะแห้งอยู่ในรอยกรีดก่อนจะกรีดในวันถัดไปต้องลอกยางนี้ออกมา เก็บสะสมไว้ขายเป็นชี้อย่าง

2. เวลาเก็บน้ำยาง ภาชนะที่รองรับน้ำยาง คือ กะลามะพร้าวไม่ได้ล้างให้สะอาด น้ำยางเกาะติดทุกวันจนจับตัวกันหนาอยู่ที่ก้นกะลา ครั้นหลาย ๆ วัน เขาก็แกะออกมาเป็นชี้อย่างเสียคราวหนึ่ง

³ บางครั้งไปเก็บน้ำยางในขณะที่น้ำยางยังไม่หยุดไหล น้ำยางก็หยดลงบนดินและซึมลงไปจับตัวกัน เป็นก้อนอยู่ในดิน ยิ่งนานวันก็ยิ่งกลายเป็นก้อนโต แซะขึ้นมาทาบเอาดินออกก็จะได้เป็นชี้อย่าง.

³ James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850-1970, p. 104.

สิ่งเหล่านี้เจ้าของสวนยางจะซื้อหามาไว้ เมื่อลูกจ้างต้องการก็เบิกไปใช้ก่อนแล้วค่อยหักเงินกันหลังขายยางได้แล้ว สำหรับที่พัก ลูกจ้างพักอยู่ในกองสีที่นายจ้างสร้างไว้ในบริเวณสวนยาง แต่อาหารลูกจ้างต้องหากินเอง ลูกจ้างบางคนมารับจ้างเพื่อฝึกฝนตนเองให้เกิดความชำนาญ แล้วกลับไปสร้างสวนยางของตนเอง

สำหรับลูกจ้างต่างถิ่นในระยะแรกนี้ส่วนใหญ่ได้แก่ ชาวจีนจากมลายูและปีนัง เข้ามารับจ้างในสวนยางของชาวจีนด้วยกัน ลูกจ้างประเภทหลังนี้มักมีความชำนาญในการทำสวนยางมาก่อนแล้ว

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของสวนยางขนาดเล็กกับเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ส่วนมากเป็นชาวจีนที่มีทุนรอนมาก มีความรู้ในกิจการสวนยางทั้งการปลูก การบำรุงรักษา ตลอดจนถึงกรรมวิธีในการผลิตยางเป็นสินค้าเป็นอย่างดี หรือไม่ก็จ้างลูกจ้างซึ่งเป็นชาวจีนจากมลายูและปีนังที่มีความชำนาญในกิจการสวนยาง เข้ามาดำเนินการให้ สำหรับเจ้าของสวนยางขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่มีฐานะยากจน และไม่เคยมีความรู้ในกิจการสวนยางพารามาก่อน ดังนั้น เจ้าของสวนยางขนาดเล็กเป็นจำนวนไม่น้อยที่ต้องพึ่งพาอาศัยเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน เริ่มตั้งแต่ได้เมล็ดพันธุ์ยางไปปลูก เมื่อต้นยางโตเวลาจะกรีดยางก็นำยางก็ดูแบบอย่างจากสวนยางขนาดใหญ่¹ ต่อมา เมื่อสวนยาง

---

¹ นายโฮย สากุล เล่าว่านายฉ้วน ดันเส้ง บิดาของท่านดูวิธีผลิตยางจากลูกจ้างชาวจีน ที่สวนของหลวงโสภณผลารักษ์

เจ้าของสวนยางขนาดเล็กที่อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เล่าตรงกันว่าได้ไปดูวิธีกรีดยางและวิธีการทำยางแห้งจากสวนยางของ นายทอง ชุมพล : ข้อมูลจากสัมภาษณ์ พระครูิ่ง ถาวโร, นางแดงนุ้ย สุจริต, นายนำ ไบเรือ.

ขนาดใหญ่ นำจักรรีดยางเข้ามาสำหรับทำยางแผ่น¹ เจ้าของสวนยางขนาดเล็กที่เคยทำแต่ยางแท่น หรือยางปึก หรือยางขวดมาก่อน ก็นำยางไปรีดทำเป็นยางแผ่นที่สวนยางขนาดใหญ่ ในลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะขณะนั้นจักรรีดยางราคาสูงมาก เจ้าของสวนยางขนาดเล็กจึงไม่ซื้อใช้²

---

¹ จักรรีดยาง มีลักษณะคล้ายเครื่องบดปลาหมึกย่าง จักรรีดยางชุดหนึ่งประกอบด้วยจักรเส้น และจักรดอก วัตถุประสงค์ในการรีดก็คือ ทำให้แผ่นยางบางลง ความชื้นในแผ่นยางก็เหลือน้อยลงด้วย ได้ยางที่มีคุณภาพสูงขึ้น และขายได้ราคาสูงขึ้นด้วย

การนำจักรรีดยางเข้ามาใช้ในสมัยแรก เท่าที่สืบประวัติได้ ผู้นำเข้ามาคือ นายจิ่งโก้ว แซ่จิ่ง เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ที่ย่านตาขาว จังหวัดตรัง นำเข้ามาประมาณ พ.ศ. 2469-2471 ปรากฏว่าใช้ได้ผลดี จึงมีผู้ต้องการมาก ทางดินที่ ในตลาดจังหวัดตรังจึงสั่งเข้ามาจากยี่นัง จำหน่ายในราคาคู่ละ 12.50 บาท: ข้อมูลจาก สัมภาษณ์ นายอุทัย จันทร่ม่อง, นายโฮยสากุล.

จักรรีดยางรุ่นแรก ๆ มีลักษณะต่างไปจากในปัจจุบันอยู่บ้าง ผู้เขียนได้พบเห็นซากที่เหลืออยู่ คือ ยี่ห้อ PLUTO ของบริษัท LEONG CHUAN & CO. จากสิงคโปร์ ที่บ้านนางแดง ชุมพล ยี่ห้อ SIANG LONG HENG (ตรามงกุฏ) และยี่ห้อ SHAW'S Manchester ซึ่งได้เห็นที่บ้านพักของฝรั่ง ผู้จัดการสวนยางในอดีตที่ตำบลละหาร อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส.

² นายอุทัย จันทร่ม่อง เล่าว่า เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ยังต้องขอซื้อแบบเงินผ่อน โดยผ่อนชำระ 3 เดือน.

เจ้าของสวนยางขนาดเล็กโดยทั่วไปเมื่อปลูกยางใหม่ ๆ ต้นยางยังเล็ก ก็ดำรงชีพ โดยการเก็บพืชผลในสวน เช่น ทมาท พลู พืชผักผลไม้ต่าง ๆ ไปแลกหรือขายให้แก่พ่อค้าตาม ตลาดนัด แต่ก็มิได้นำไปรับจ้างกรีดยางในสวนยางขนาดใหญ่¹ จนกว่ายางของคนโตพอ จะกรีดยางได้ เมื่อกรีดยางของตนเองได้แล้วมักจะนำไปขายให้แก่เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่

2. ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของสวนยางกับผู้ค้ายาง

เจ้าของสวนยางขนาดเล็กถ้าไม่ขายยางให้แก่เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ ก็อาจจะ ขายให้แก่พ่อค้าเร่ หรือนำไปขายให้พ่อค้าคนกลางซึ่งตั้งรับซื้ออยู่ในเมือง โดยเมื่อรวบรวมยาง ได้พอสมควรก็บรรทุก เรือหรือบรรทุก เกรียนไปขายเสียคราวหนึ่ง

พ่อค้าคนกลางนอกจากจะรับซื้อยางแล้ว ยังจำหน่ายอุปกรณ์การผลิตยางด้วย เช่น มีดกรีดยาง น้ำกรด ลื่นรองน้ำยาง และจักรกรีดยาง² เป็นต้น เวลาซื้ออุปกรณ์เหล่านี้ ถ้าเจ้าของสวนยางยังไม่มีเงินชำระก็เอาไปใช้ก่อน แล้วค่อยคิดหักเงินกันเมื่อเวลานำยางมาขาย

การซื้อยางจากเจ้าของสวนยางพ่อค้าคนกลางในเมืองและพ่อค้าส่งออกสามารถ ทำกำไรได้ถึงสองต่อ คือ นอกจากกำไรจากกลไกการกำหนดราคาในการซื้อขายยางแล้ว ยัง ได้กำไรจากการตั้งโรงรมรมควันยางแผ่นดิบให้เป็นยางแผ่นรมควันอีกด้วย เพราะยางแผ่นรมควัน

---

¹James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850-1970, p. 103.

²สัมภาษณ์ นางแดง ชุมพล; นางกัมพร้อม แซ่ลิ้ม อายุ 71 ปี ร้านค้ายาง เลขที่ 1175 ข. ถนนกะโรม ตำบลคลัง อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, 17 ตุลาคม 2526.

จำหน่ายได้ราคาสูงกว่ายางแผ่นดิบเกือบเท่าตัว¹ และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องมีการรมควันยาง ก็คือ ในตลาดโลกจะรับซื้อเฉพาะยางแผ่นรมควันและยางเครพเท่านั้น² เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่มักจะมีโรงรมด้วย

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้ผลิต ซึ่งประกอบด้วยลูกจ้าง เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่ และเจ้าของสวนยางขนาดเล็กแล้ว จะเห็นได้ว่ายังคงเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสังคมแบบดั้งเดิมของชาวภาคใต้ที่มีการประสานประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่มีทุนกับผู้ใช้แรงงานในลักษณะของการทำหว่า ซึ่งแบ่งผลผลิตกันเป็นที่พอใจทั้งสองฝ่าย แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตยางกับพ่อค้ายาง เริ่มมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม คือ มิใช่เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าที่กำหนดคุณค่าหรือราคาเสมอกันอย่างแต่ก่อน แต่เป็นการซื้อขายที่กลุ่มพ่อค้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีน ได้มุ่งเอากำไรเป็นหลัก จึงมักกำหนดราคาซื้อขายจากชาวสวนยาง โดยเฉพาะเจ้าของสวนยางขนาดเล็กต่ำกว่าความเป็นจริงตลอดมา ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ขาดความเสมอภาคระหว่างกันคล้ายสังคมในระบบไพร่ โดยมีพ่อค้าชาวจีน เข้ามา เป็นนายทาง เศรษฐกิจ

---

¹ การรมควันยาง คือ การนำยางแผ่นดิบที่แห้งแล้วเข้ารมควันในโรงรม เพื่อเป็นการขจัดความชื้นให้หมดไป ยางที่รมแล้วจะใสสามารถตรวจแยกคุณภาพได้ สะดวกในการกำหนดราคา ยางแผ่นดิบที่ไม่ได้รมควันไม่สามารถตรวจแยกคุณภาพได้ เวลาซื้อขายพ่อค้าจึงกำหนดราคาเป็นยางคุณภาพต่ำไว้ก่อนเสมอ ยางแผ่นดิบจึงขายได้ราคาต่ำกว่ายางแผ่นรมควัน การที่เจ้าของสวนยางขนาดเล็กไม่สร้างโรงรม เพราะต้องลงทุนมากและต้องมีความชำนาญในการรมด้วย ดังนั้นเจ้าของสวนยางที่ทำยางแผ่นดิบได้ต่ำกว่าวันละ 50 กิโลกรัมย่อมไม่คุ้มค่าในการลงทุน: ข้อมูลจากรัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา, หน้า 269.

² ยางเครพ คือ ยางแผ่นที่ได้จากการนำเศษยาง ยางแผ่นดิบ ที่มีคุณภาพต่ำมาเข้าเครื่องบดและชะล้างสิ่งสกปรกที่เจือปน เช่น เศษหิน เศษดิน ใบหญ้า ใบไม้ เปลือกยาง และสิ่งอื่น ๆ ให้หมดสิ้นไป ยางเครพมีลักษณะย่นและขรุขระคล้ายปลาหมึกย่างที่ผ่านเครื่องบดมาแล้ว: ข้อมูลจากลิขิต นวลศรี และคนอื่น ๆ, อุตสาหกรรมยางพารา (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยยางกรมวิชาการเกษตร, 2525) (อัดสำเนา), หน้า 13.

ระหว่าง พ.ศ. 2449-2476 ไม่พบหลักฐานว่ามีการผลิตยางเครพในประเทศไทย.

"ยางเครพ" เขียนแตกต่างกันเป็น 3 แบบคือ ยางเครพ, ยางเครป และยางเครัมย์ ทั้งนี้เพื่อให้เหมือนต้นฉบับเดิม.

ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการผลิตและการค้ายาง

ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการผลิตและการค้ายางที่สำคัญ ได้แก่ ที่ดิน ผู้ประกอบการ แรงงาน ผู้ค้า การตลาดค้ายางภายในประเทศ และการตลาดค้ายางระหว่างประเทศ ซึ่งจะขอแยกกล่าวดังนี้ คือ

1. ที่ดิน

ที่ดินในภาคใต้ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกยางรกร้างว่างเปล่าอยู่มาก ทั้งนี้เพราะผลเมืองในภาคใต้อยู่มีอยู่น้อย¹ ประกอบกับชาวภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจในการประกอบอาชีพคือ ทำแต่พอกินพอยู่ ไม่สนใจที่จะทำให้เหลือเก็บสะสมแต่อย่างใด การทำประโยชน์จากที่ดินจึงไม่กว้างขวางเท่าที่ควร ต่อมาเมื่อมีการนำยางพาราเข้ามาปลูกปรากฏว่าพืชชนิดนี้เหมาะสมกับลักษณะภูมิอากาศของภาคใต้เป็นอย่างยิ่ง ขณะนั้นยางพาราเป็นสินค้าซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของประเทศอุตสาหกรรม รัฐบาลจึงเห็นสมควรสนับสนุนให้ราษฎรในภาคใต้ปลูกยางพารา เพราะนอกจากจะเป็นการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์แล้ว ยังทำให้มีสินค้าออกส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่ง เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรและในขณะเดียวกันรัฐก็มีรายได้จากภาษีอากรเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในภาคใต้ขึ้น

¹จำนวนพลเมืองในภาคใต้ พ.ศ. 2452 มี 1,106,186 คน กระจายอยู่ในสี่มณฑล ดังต่อไปนี้

มณฑลนครศรีธรรมราช	460,686	คน ¹
มณฑลปัตตานี	263,448	คน ²
มณฑลชุมพร	159,704	คน ³
มณฑลภูเก็ต	222,348	คน ⁴

- ข้อมูลจาก: 1. B.P.P. 3/14 Report on the Trade of the Monthons of Nakonsritamarat and Patani, for the Year 1909, p. 4.
 2. Ibid., p. 12.
 3. B.P.P. 3/16 Report on the Trade of the Monthon of Chumpawn, for the Year 1909 and part of 1910, p. Contents.
 4. B.P.P. 3/19 Report on the Trade of the Monthon of Puket, for the Year 1909 and part of 1910, p. Contents.

สำหรับการกำหนดพื้นที่ให้ราษฎรปลูกยางนั้น พระยารัษฎา ได้มีหนังสือกราบทูล สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2444 ว่า

. . . ถ้าผู้ใดจะขออนุญาตถางป่าทำไร่จะต้องขออนุญาตต่อรัฐบาล ๗ จะกะให้ถางป่า ตามส่วนกว้างยาวติดต่อกันไป เมื่อทำไร่เก็บเกี่ยวเข้าเสร็จแล้วถ้าเป็นผู้ขอปลูกต้นยาง อินเตียรรับเบอร์ก็ให้ปลูกเป็นของ ๗ คน ถ้าเจ้าของไร่ไม่ปลูกรัฐบาลจะจัดการปลูกเป็น ของรัฐบาล เมื่อต้นยางอินเตียรรับเบอร์งอกงามดีแล้ว รัฐบาลจะได้กะเป็นระหว่าง ๗ ขยายเลหลังให้ราษฎรไป . . .¹

เหตุผลที่กำหนดให้ราษฎรทำไร่ติดต่อกันไปนั้นก็เพื่อใช้พื้นที่ดังกล่าวปลูกยางพาราภายหลังจาก เลิกทำไร่² แล้ว พื้นที่บริเวณนั้นก็จะกลายเป็นสวนยางขนาดใหญ่เช่นเดียวกับในชวาและมลายู แต่การทำไร่ในลักษณะนี้ ราษฎรในชนบทมักจะบุกรุกที่ดินทำกินโดยพลการ ไม่ได้ขออนุญาต ทางราชการก็ได้เข้มงวดกวัดขันจริงจัง การถางป่าทำไร่ปลูกข้าว ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ ราษฎร ทำแต่พอ เลี้ยงชีพใน เนื้อที่แปลง เล็ก ๆ ขนาดไม่เกิน 5 ไร่ ดังนั้นเมื่อปลูกยางในพื้นที่ดังกล่าว แทนที่จะ เป็นสวนยางที่มี เนื้อที่ติดต่อกันกว้างขวางครอบคลุมหมู่บ้านหรือตำบลในลักษณะนิคมชาวสวน ยางตามนโยบายของพระยารัษฎา กลับ เป็นสวนยางขนาดเล็ก เป็นหย่อม ๆ กระจายอยู่ทั่วไป

เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินปลูกยางพาราของราษฎรในภาคใต้ในลักษณะนี้ย่อม เป็นการ ยากที่จะพัฒนาให้ เป็นนิคมหรือหมู่บ้านของชาวสวนยางได้ จึงมีผล เสียตามมาหลายประการ เช่น

---

¹ กจช., ร.5 กษ. 10.2/1 "รายงานมิสเตอร์กูเปร์ำตรวจการเพาะปลูกต้นยาง อินเตียร พระราชหัตถ์ เลขาถึงกรมพระยาดำรงราชานุภาพ."

² ราษฎรจะทำไร่ในพื้นที่แต่ละแห่งประมาณ 3 ปี จากนั้นก็จะทิ้งไปทำในที่ใหม่ต่อไป ตามลักษณะของการทำไร่เลื่อนลอย.

ไม่สามารถจะรวมกลุ่มผู้ผลิตยาง เพื่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองราคาซื้อขายกับพ่อค้ายางได้ หรือเมื่อรัฐบาลจะเข้าไปช่วยพัฒนาท้องถิ่น เช่น ทำถนนหนทางเพื่อความสะดวกในการขนส่งยางออกสู่ตลาดก็ทำได้ยาก หรือเมื่อรัฐบาลจะส่งเจ้าหน้าที่ออกไปช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่ชาวสวนยางก็ทำได้ยาก เช่น เดียวกัน การใช้พื้นที่ปลูกสร้างสวนยางในลักษณะดังกล่าว เป็นการผลิตเพื่อยังชีพมากกว่าผลิตเพื่อการค้า

2. ผู้ประกอบการ

ได้แก่ ชาวสวนยางทั้งหลาย ก่อนที่จะมีการนำพันธุ์ยางพาราเข้ามาปลูก ชาวภาคใต้ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพเพียงปีละไม่กี่เดือน เช่น ชาวนาทำนาประมาณปีละ 4-5 เดือนเท่านั้น เวลาที่เหลือก็ไม่ได้ทำอะไรให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพมากนัก ชาวสวนก็ใช้เวลาในการประกอบอาชีพไม่แตกต่างไปจากชาวนาแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่าเกษตรกรในภาคใต้มีเวลาว่างมาก รัฐบาลจึงพิจารณาเห็นว่า ถ้าส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนยางพาราเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของราษฎรและต่อ เศรษฐกิจของชุมชนในสังคมภาคใต้ และเป็นประโยชน์ต่อ เศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมด้วย ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมราษฎรในภาคใต้ให้ปลูกยางพารากันทุกมณฑล แต่่นโยบายดังกล่าวนี้ เข้าถึงราษฎรน้อยมาก ทั้งนี้เพราะรัฐบาลมิได้เตรียมเจ้าหน้าที่ที่จะออกไปชี้แจงแนะนำราษฎรให้ทั่วถึง จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร เว้นแต่ในมณฑลภูเก็ต ซึ่งข้าหลวงเทศาภิบาล คือ พระยารัษฎาฯ เอาใจใส่กวัดขันอย่างจริงจัง ราษฎรมีความเกรงกลัวจึงปลูกกันมากกว่ามณฑลนครศรีธรรมราชและมณฑลสุราษฎร์ การที่พระยารัษฎาฯ ใช้วิธีการของระบบไพร่บังคับราษฎรเช่นนี้ ทำให้ท่านถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติการค้าฝืนกฎหมาย¹ เพราะระบบไพร่ได้ถูกประกาศยกเลิกไปแล้ว² แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงผลที่ได้รับแล้ว แม้แต่รัฐบาลในขณะนั้นก็เห็นด้วยกับวิธีการของท่าน³

¹ กจช., ร.5 ม. 11/11 "หนังสือกราบบังคมทูลของพระยาวงษานุประพัทธ์ รong เสนาบดีกระทรวงเกษตรราธิการ ที่ 70/11265" 28 ตุลาคม ร.ศ. 128 อ้างถึงใน สุรีย์ เสียงแสงทอง, "การศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจเมืองภูเก็ตระหว่าง พ.ศ. 2396-2475," หน้า 105.

² ระบบไพร่ได้ยกเลิกแล้ว แต่ใช้ระบบเกณฑ์จ้างแทน.

³ สุรีย์ เสียงแสงทอง, "การศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจเมืองภูเก็ตระหว่าง พ.ศ. 2396-2475," หน้า 105.

สำหรับผู้ประกอบการอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีน รัฐบาล มีนโยบายส่งเสริมให้เข้ามาปลูกสร้างสวนยางขนาดใหญ่ เพราะมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ ประการแรก ทำให้ที่ดินเกิดประโยชน์ไม่ทอดทิ้งให้กร้างว่างเปล่า ประการที่สอง ชาวจีน ชำนาญในการทำสวนยางจากมลายู บีนัง และสิงคโปร์ มาก่อนแล้ว การเข้ามาทำสวนยาง พาราในภาคใต้จะได้เป็นตัวช่วยให้แก่คนไทยด้วย ซึ่งวัตถุประสงค์ทั้งสองประการนี้ ประสบความสำเร็จด้วยดี

3. แรงงาน

ได้แก่ ลูกจ้างในสวนยางพารา คนไทยเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีที่ดินไม่เหมาะที่จะปลูกยางพารา เช่น ที่ดินของชาวนาทางด้านฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งดินเป็นดินเหนียว ตลอดทั้งผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง กลุ่มคนเหล่านี้มีเวลาว่างจากงานในอาชีพอื่นหลาย ๆ เดือน ถ้ามีความขยันก็สามารถใช้เวลาว่างดังกล่าวไปรับจ้างทำงานในสวนยาง ย่อมทำให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น การกำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในภาคใต้ รัฐบาลได้คำนึงถึงแรงงานเหล่านี้ โดยตั้งความหวังไว้ว่าอาชีพการปลูกยางพาราในภาคใต้คงจะไม่ทำให้เกิดขาดแคลนแรงงานดัง เช่นมลายูเคยประสบมาแล้ว¹ แต่เนื่องจากแรงงานคนไทยดังกล่าว เป็นแรงงานที่ขาดความชำนาญเพราะไม่เคยทำสวนยางมาก่อน รัฐบาลจึงต้องยินยอมให้มีการจ้างชาวจีนจากนอกประเทศมาเป็นแรงงานในการปลูกและการผลิตยางโดยเฉพาะในสวนยางขนาดใหญ่ของชาวจีนด้วยกัน สำหรับแรงงานคนไทย ชาวจีนมักจะจ้างให้ไค่นางป่าเพื่อเตรียมพื้นที่ปลูกยาง²

¹พิพัญชล ดาบสุวรรณ และศิวพร ยัยประสิทธิ์กุล, ประวัติคำล่อร์เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523), หน้า 155.

²Laurence D. Stifel, Case Studies of Rubber Production : A Village and An Estate (Hat Yai: Rubber Research Centre, 1974), 32:17.

4. ผู้ค้าขาย.

การค้าในหัวเมืองภาคใต้ภายหลังการยกเลิกระบบเจ้าเมือง-เจ้าภาษี และระบบเจ้าภาษีนายอากรแล้ว ส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของพ่อค้าชาวจีน ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ และถึงแม้ผู้ทำการค้าจะเป็นกลุ่มชาวจีนก็ตาม แต่ผู้ประกอบการท้องถิ่นบางท่านก็เข้าไปมีอิทธิพลอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน ดังเช่น พระยารัชฎา ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต เป็นต้น คือ นอกจากท่านจะส่งเสริมให้ราษฎรผลิตสินค้า โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรแล้ว ท่านยังได้จัดหาตลาดในต่างประเทศเพื่อจำหน่ายสินค้าเหล่านี้ด้วย¹ ครั้นเมื่อท่านส่งเสริมให้ราษฎรในภาคใต้ปลูกยางพารา การค้าขายในระยะแรกก็อยู่ในอิทธิพลของท่าน ดังที่กล่าวมานี้ ต่อมาผู้ค้าขายชาวจีน ได้รับซื้อขายจากชาวสวนยางแล้วส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศโดยส่งออกทั้งทางท่าเรือในหัวเมืองภาคใต้ และท่าเรือกรุงเทพฯ ซึ่งรัฐบาลปล่อยให้การค้าขายดำเนินไปโดยเสรีตามข้อตกลงในสัญญาบาวริง ที่กำหนดมิให้มีการผูกขาดการค้าระหว่างประเทศ² ตลอดระยะเวลาเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2449-2476 รัฐบาลมิได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือควบคุมแต่อย่างใด เว้นแต่การเก็บภาษีอากรเท่านั้น³ และถึงแม้รัฐบาลจะปล่อยให้การค้าขายดำเนินไปอย่างเสรี แต่การที่ผู้ค้าขายทั้งภายในประเทศและพ่อค้าส่งออกล้วนเป็น

---

¹ วชิราวรรณ ตัณฑะหงษ์, "นโยบายเศรษฐกิจที่มีต่อหัวเมืองไทย . . ." หน้า 152.

² เสถียร ลายลักษณ์ และคนอื่น ๆ, "หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี ประเทศอังกฤษแลประเทศไทยสยาม," ใน ประชุมกฎหมายประจำศก (พระนคร: โรงพิมพ์เดลิแมล์, 2478), เล่มเพิ่มเติม: 15.

³ James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850-1970, p. 109.

ชาวจีนทั้งสิ้นนั้น ในที่สุดการค้ายางพาราในภาคใต้ก็อยู่ในลักษณะผูกขาดโดยกลุ่มพ่อค้าชาวจีน ซึ่งสามารถกำหนดราคาซื้อขายได้ตามความต้องการและราคาขายที่พ่อค้าชาวจีน เป็นผู้กำหนดนี้ รัฐบาลได้นำมา เป็น เกณฑ์ในการประกาศเก็บภาษียางขาออกด้วย แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลเห็น ด้วยและยอมรับการดำเนินการค้ายางในลักษณะดังกล่าวของกลุ่มพ่อค้าชาวจีน ชาวจีนจึง ครอบครองผลประโยชน์ในการค้ายางพาราดลอดมา

5. การตลาดค้ายาง

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปได้ส่งผลให้ประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายต้องการ วัตถุดิบ เพื่อป้อนโรงงานของตน เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ผลิตภัณฑ์ที่ต้องอาศัยยางพารา เป็นวัตถุดิบ มีทั้งทางชีวปัจจัยและยุทธปัจจัย ยางพาราจึง เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญต่อความเป็นอยู่ของ มนุษย์ แต่เนื่องจากในระยะแรก โลกยังมียางพาราไม่มาก ปริมาณการผลิตจึงไม่เพียงพอต่อ ความต้องการ เมื่อยางพาราเผยแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2444 นั้น ปริมาณ การผลิตยางจากประเทศผู้ผลิตทั่วโลกมีเพียง 45,000 ตันเท่านั้น ในขณะที่ประเทศอุตสาหกรรม ต้องการใช้อย่างถึง 52,000 ตัน¹ รัฐบาลจึงส่งเสริมให้ราษฎรในภาคใต้ปลูกยาง เพื่อส่งเป็น สินค้าออกสนองความต้องการของประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถผลิตยางส่งเป็นสินค้าออก เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2449 ปริมาณยางที่ผลิตได้ถูกส่งเป็นสินค้าออกทั้งหมด ตลอดระยะเวลา ตั้งแต่ พ.ศ. 2449-2476 ไม่ปรากฏว่ามีการใช้ยางพาราเป็นวัตถุดิบภายในประเทศเลย ซึ่ง แสดงให้เห็นว่าไทยผลิตยาง เพื่อส่ง เป็นสินค้าออก เท่านั้น

สำหรับการตลาดค้ายางของไทยมีอยู่สองลักษณะ คือ ตลาดค้ายางภายในประเทศ และ ตลาดค้ายางระหว่างประเทศ

---

¹ Andrew McFadyean, The History of Rubber Regulation 1934-1943, p. 20.

5.1 ตลาดค้าภายในประเทศ

พ่อค้าภายในแต่ละท้องถิ่นรับซื้อจากชาวสวนแล้วรวบรวมส่ง เป็นสินค้าออกทั้งทางท่าเรือในภาคใต้และท่าเรือกรุงเทพฯ ในระยะแรก ๆ พ่อค้าภายในรับซื้อแล้วส่งออกเอง คือ เป็นทั้งพ่อค้าคนกลางในเมืองและพ่อค้าผู้ส่งออกไปพร้อมกัน เช่น หลวงโสภณผลารักษ์ รับซื้อที่อำเภอกันตัง แล้วรวบรวมส่งไปจำหน่ายในตลาดปีนัง ต่อมาเมื่อพื้นที่ปลูกยางพารา ได้ขยายกว้างขวางขึ้น กลุ่มพ่อค้าภายในจึงพัฒนาขึ้นเป็น 3 ระดับ คือ ระดับหมู่บ้าน ระดับพ่อค้าคนกลางในเมือง และระดับพ่อค้าส่งออก พ่อค้าภายในประเทศทุกระดับมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด พ่อค้าส่งออกและพ่อค้าในเมืองอาจจะให้เงินทุนแก่พ่อค้าระดับหมู่บ้าน คือ พ่อค้าเร่ และร้านค้าย่อยตามหมู่บ้าน เพื่อจะได้ซื้อยางมาให้แก่ตน นอกจากนี้การกำหนดราคายาง ซึ่งพ่อค้าผู้ส่งออกเป็นผู้กำหนดให้พ่อค้าทุกระดับซื้อจากชาวสวนยางอีกด้วย

เมืองศูนย์กลางค้าภายในภาคใต้ ในทศวรรษแรกของการผลิตยางได้แก่ เมืองตรัง ต่อมาเมื่อหัวเมืองต่าง ๆ ปลูกยางกันทั่วไปแล้ว ศูนย์กลางการค้าภายในจึงเปลี่ยนมาเป็นเมืองสงขลา ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกมาตั้งแต่อดีตแล้ว ทั้งนี้ เพราะการติดต่อคมนาคมสะดวกกว่าเมืองตรัง

5.2 ตลาดค้าระหว่างประเทศ

ตลาดต่างประเทศที่รับซื้อของไทยในระยะแรก คือ ปีนัง สิงคโปร์ และมลายู แต่ก็มีบางส่วนที่ส่งไปจำหน่ายให้แก่ประเทศในยุโรปโดยตรง เช่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2449-2451 ยางที่ส่งออกทางท่าเรือกรุงเทพฯ ส่งไปจำหน่ายที่สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร และเดนมาร์ก¹

¹ B.P.P. 3/14 Report on the Trade of the Monthons of Nakhon-sritamarat and Patani, for the Year 1909, p. 26.

ในระหว่างปี พ.ศ. 2449-2476 ไทยทำการค้าอย่างกับประเทศในเครือจักรภพของอังกฤษมากที่สุดโดยเฉพาะ สิงคโปร์ บีนัง และมลายู¹ ตลาดค้าอย่างระหว่างประเทศที่สำคัญมี 3 แห่ง คือ ตลาดสิงคโปร์ ตลาดลอนดอน และตลาดนิวยอร์ก การกำหนดราคาซื้อขายยางของพ่อค้าในประเทศไทยอาศัยราคายางในแต่ละวันจากตลาดทั้ง 3 แห่งนี้เป็นหลักในการพิจารณา

การค้าอย่างของไทยทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รัฐบาลปล่อยให้พ่อค้าอย่างดำเนินการโดยมิได้เข้าไปแทรกแซงแต่อย่างใด แต่ถ้าคราวใดที่ราคายางตกต่ำมาก รัฐบาลก็จะให้การช่วยเหลือทั้งพ่อค้าและชาวสวนยางโดยการยกเว้นภาษีอากรให้

ปัญหาในการผลิตและการค้าอย่างพาราระหว่าง พ.ศ. 2444-2476

การทำสวนยางพาราเป็นอาชีพที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในภาคใต้ การดำเนินการผลิตและการค้าอย่างในระยะแรก ชาวสวนยางมักจะประสบกับปัญหาต่าง ๆ หลายประการ ซึ่งจะยกขึ้นมาพิจารณาเฉพาะปัญหาที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

ประการแรก คนไทยไม่มีความรู้ในการผลิตยาง คือ เมื่อเริ่มมีการนำยางพาราเข้ามาปลูกนั้น คนไทยโดยทั่วไปยังไม่มีความรู้ในการปลูก การบำรุงรักษาและการผลิตยางมาก่อน² และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรธิการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่รู้เรื่องเกี่ยวกับยางพาราก็มีน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อรัฐบาลกำหนดนโยบายให้ส่งเสริมราษฎรในภาคใต้ให้ปลูกยางพาราจึงไม่สามารถส่งเจ้าหน้าที่ออกไปชี้แจงแนะนำช่วยเหลือราษฎรได้ ทั้งนี้เพราะกระทรวงเกษตรธิการ

¹โปรดดูรายละเอียดใน The Foreign Trade and Navigation of the Kingdom of Siam และ Statistical Year Book of the Kingdom of Siam ฉบับปีต่าง ๆ ที่กองวิชาการและสถิติ กรมศุลกากร.

²B.P.P. 3/12 Report on the Trade and Commerce of the Monthons of Saiburi and Puket, for the Year 1907, p. 26.

มิได้เตรียมบุคลากรไว้เพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่พระยารัชฎา เคยเสนอให้
 จ้างชาวอินเดียนซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่ราษฎรและเคยเสนอในที่ประชุมข้าหลวง
 เทศาภิบาลให้กระทรวง เกษตรธิการตั้งงบประมาณส่งข้าหลวง เทศาภิบาลไปดูวิธีการบำรุง
 การเพาะปลูกที่มลายูและชวา¹ แต่กระทรวง เกษตรธิการก็ได้ดำเนินการในเรื่องนี้แต่
 อย่างใด สำหรับการปลูกและการบำรุงรักษายังไม่เป็นปัญหามากนัก เพราะยางพาราเป็น
 พืชที่เจริญงอกงามได้ดีในภาคใต้ ปัญหาที่ชาวสวนยางต้องประสบ ก็คือ การผลิตยางเป็น
 ลินค้า เนื่องจากไม่มีความรู้และขาดอุปกรณ์ในการผลิต จึงผลิตได้อย่างคุณภาพต่ำที่ขายได้ราคาถูก
 สาเหตุที่ชาวสวนยางต้องประสบกับปัญหา เช่นนี้ก็เพราะรัฐบาลไม่ได้เตรียมการให้พร้อมก่อนที่
 จะส่งเสริมให้ราษฎรปลูกยาง รัฐบาลไม่เคยวางแผนที่จะทำการฝึกอบรมชาวสวนยางให้เกิด
 ความชำนาญก่อนลงมือผลิตยาง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลขาดผู้เชี่ยวชาญในกิจการสวนยางพารานั้นเอง

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับพันธุ์ยางพารา ซึ่งต้องสั่งซื้อมาจากมลายู บีนัง
 และสิงคโปร์ ด้วยราคาแพง และพันธุ์ยางเหล่านี้ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับดินฟ้า
 อากาศของไทย ดังนั้น เมื่อนำเข้ามาปลูกจึงมักจะตายไปเสียมาก ทำให้ต้นทุนการปลูกสูงขึ้น
 ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขยายพื้นที่ปลูกยางมาก

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับแรงงานในการทำสวนยาง จากการที่คนไทยไม่มี
 ความรู้ในการปลูกและการผลิตยางดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สวนยางขนาดใหญ่ของชาวจีนส่วนใหญ่
 จึงจ้างพวกคนจีนด้วยกันมาจากมลายูและบีนัง ซึ่งเป็นแรงงานที่ชำนาญเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการ
 ทั้งในการปลูก การผลิต และการรวมควันยาง เป็นผลให้ลูกจ้างชาวไทยไม่มีโอกาสได้พัฒนา
 เป็นแรงงานที่ชำนาญ

---

¹ "รายงานการประชุมข้าหลวงเทศาภิบาล ที่กระทรวง เกษตรธิการ 24 กันยายน
 ร.ศ. 129," เทศาภิบาล 10 (1 มกราคม ร.ศ. 129): 267.

ประการที่สี่ ปัญหาในการค้ายางพารา เนื่องมาจากรัฐบาลเปิดโอกาสให้การค้าดำเนินไปอย่างเสรีมาตั้งแต่ภายหลังทำสนธิสัญญาบาวริง แต่คนไทยไม่ถนัดในการค้าและไม่มีทุนรอน ดังนั้นกิจการค้าทุกอย่างในภาคใต้ล้วนตกอยู่ในมือของชาวต่างชาติโดยเฉพาะพ่อค้าชาวจีน¹ และรัฐบาลก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับน้อยที่สุด การค้ายางพาราก็ตกอยู่ในลักษณะนี้ ซึ่งพ่อค้าชาวจีนสามารถกำหนดราคาซื้อขายจากชาวสวนยางได้ตามความพอใจ ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการค้ายางอีกอย่างหนึ่งก็คือ ราคาภายในตลาดโลกมักจะขึ้นลงไม่แน่นอนตลอดมา ทำให้ชาวสวนยางขาดความมั่นคงในอาชีพ จึงไม่อาจจะตั้งอาชีพการทำนาและทำสวนไปทำสวนยางเพียงอย่างเดียวได้ อาชีพการทำสวนยางของคนไทยจึงพัฒนาได้ช้ามาก

ประการที่ห้า ปัญหาเกี่ยวกับการขาดเส้นทางคมนาคมที่สะดวก ทำให้การติดต่อขนส่งยางระหว่างชนบทกับเมือง และระหว่างเมืองต่อเมือง เป็นไปด้วยความยากลำบาก เจ้าของสวนยางที่อยู่ในท้องถิ่นกันดาร นอกจากจะหาลูกจ้างได้ยากและต้องจ้างลูกจ้างในอัตราสูงแล้ว มักจะถูกพ่อค้ารับซื้อยางในราคาที่ต่ำกว่าปรกติมาก เพราะพ่อค้าต้องใช้จ่ายเงินในการขนส่งยางเข้าสู่ตัวเมืองมากขึ้น เช่น ต้องจ้างคนทาบ จ้างคนล่องแพ หรือจ้างช้างบรรทุก เป็นต้น

ปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ มีหลายประการที่เป็นปัญหาติดต่อกันเนื่องกันต่อมาด้วย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะแก้โดยลำพังประเทศผู้ผลิตเพียงประเทศเดียวย่อมแก้ไม่ได้ เช่น ปัญหาการขึ้นลงของราคาภายในตลาดโลก เป็นต้น

---

¹ สมใจ ไพโรจน์ธีระรัชต์, "บทบาทของประเทศมหาอำนาจตะวันตกในการสร้างทางรถไฟของประเทศไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), หน้า 331.

ผลกระทบจากนโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในระยะแรก

นโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราทั้งที่กำหนดโดยรัฐบาลจากส่วนกลางและกำหนดโดยผู้ปกครองท้องถิ่นในหัวเมืองภาคใต้ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ พอจะสรุปได้ดังนี้

1. ทางด้าน เศรษฐกิจ

อาชีพการทำสวนยางพาราในภาคใต้ในระยะสองทศวรรษแรก คือ ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 1 ยังไม่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมมากนัก เพราะในช่วงเวลาดังกล่าว มีเนื้อที่ปลูกยางประมาณ 109,000 ไร่ เท่านั้น¹ จึงผลิตยางได้น้อย ปริมาณยางที่ผลิตส่งเป็นสินค้าออกระหว่าง พ.ศ. 2449-2460 มีมูลค่าไม่ถึงครึ่งเปอร์เซ็นต์ของสินค้าออกทั้งหมด และต่ำกว่ามูลค่าการส่งออกของดีบุกอยู่มาก² แต่อย่างไรก็ตาม รายได้ดังกล่าวนี้ มีความสำคัญต่อชาวสวนยางและต่อเศรษฐกิจของภาคใต้เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นประการหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมของชาวภาคใต้ ซึ่งแต่เดิมความจำเป็นในการใช้เงินตราเพื่อการดำรงชีพมีน้อยมาก แต่หลังจากชาวภาคใต้ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราควบคู่กันไปกับการทำนาและปลูกพืชผักผลไม้แล้ว ทำให้มีรายได้เป็นเงิน จึงมีการใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น เช่น เริ่มมีการซื้อเสื้อผ้ามาใช้แทนการทอด้วยตนเองอย่างแต่ก่อน เป็นต้น

¹ เสริมลาภ วสุวัต, "ความสำคัญในการเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตและการพัฒนาของประเทศไทย," ใน ยางพารา 2517, หน้า 11.

² ไพรตดู ดารางที่ 9.

มูลค่าการส่งยางออก พ.ศ. 2449-2460 ในตารางที่ 9 นี้ เฉพาะที่ส่งผ่านทางท่าเรือกรุงเทพฯ เท่านั้น ซึ่งในแต่ละปียังมีการส่งออกทางท่าเรือในบิษัต์ได้อีกเป็นจำนวนหนึ่งดังในตารางที่ 4 และเมื่อรวมมูลค่าส่งยางออกทั้งท่าเรือกรุงเทพฯ และท่าเรือในบิษัต์ได้ของ พ.ศ. 2453 และ 2454 (จากตารางที่ 3 และตารางที่ 4) จะได้ดังนี้

พ.ศ. 2453 รวมเป็นเงิน 132,401 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.12

พ.ศ. 2454 รวมเป็นเงิน 164,373 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.19.

ตารางที่ ๑

เปรียบเทียบมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดกับมูลค่าส่งออกของยางพาราและดีบุก

พ.ศ. 2449-2476

พ.ศ.	มูลค่าสินค้า ¹ ออกทั้งหมด (บาท)	มูลค่าส่งออก ² ของดีบุก (บาท)	คิดเป็น ² ร้อยละ	มูลค่าส่งออก ³ ของยางพารา (บาท)	คิดเป็น ร้อยละ
2449	105,860,000	14,711,928	13.89	171,050	0.16
2450	99,740,000	10,189,129	10.21	86,679	0.09
2451	100,760,000	6,919,670	6.86	19,768	0.02
2452	102,570,000	8,206,687	8.00	4,595	0.004
2453	108,910,000	10,173,284	9.34	23,318	0.02
2454	84,630,000	14,307,761	16.90	50,090	0.06
2455	81,970,000	18,487,812	22.40	87,968	0.11
2456	115,520,000	16,501,719	14.28	90,355	0.08
2457	101,640,000	12,937,810	12.72	41,981	0.04
2458	105,980,000	19,184,107	18.10	29,879	0.03
2459	121,480,000	20,738,484	17.07	34,247	0.03
2460	123,800,000	28,202,080	22.78	35,751	0.03
2461	162,030,000	37,664,328	23.24	30,212	0.02
2462	177,300,000	20,408,894	17.39	67,684	0.04
2463	90,490,000	14,928,754	12.72	428,229	0.47
2464	183,620,000	9,314,475	5.07	204,446	0.11
2465	170,460,000	12,025,651	7.05	697,451	0.41
2466	201,550,000	17,720,436	8.79	1,879,222	0.93
2467	203,080,000	20,925,169	10.30	3,419,619	1.68

พ.ศ.	มูลค่าสินค้าออก ทั้งหมด (บาท)	มูลค่าส่งออก ของดิบบุก (บาท)	คิด เป็น ร้อยละ	มูลค่าส่งออก ของยางพารา (บาท)	คิด เป็น ร้อยละ
2468	244,730,000	22,385,954	9.14	10,182,459	4.16
2469	239,270,000	22,839,806	9.54	5,907,415	2.47
2470	276,270,000	22,423,979	8.11	6,959,356	2.52
2471	252,480,000	20,029,820	7.93	3,183,121	1.26
2472	219,770,000	22,638,282	10.30	3,140,985	1.43
2473	161,520,000	16,852,288	10.43	1,319,394	0.82
2474	134,210,000	13,433,267	9.79	538,167	0.40
2475	152,520,000			396,692	0.26
2476	144,080,000			2,359,923	1.64

- ที่มา : 1. James C. Ingram, Economic Change in Thailand 1850-1970,
p. 334.
2. พรรณี อวนสกุล, "กิจการเหมืองแร่ดิบบุกกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภาคใต้ประเทศไทย," หน้า 238-240.
3. โปรดดู ตารางที่ ๑ และตารางที่ 7.

หมายเหตุ มูลค่าส่งออกของยางพารา พ.ศ. 2449-2460 เฉพาะส่งออกทางท่าเรือกรุงเทพฯ เท่านั้น.

สำหรับการส่งยางพาราเป็นสินค้าออกในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 คือระหว่าง พ.ศ. 2461-2476 มูลค่าการส่งออกได้สูงขึ้นตามลำดับ¹ จนกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่นำเงินตราเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก และยังทำให้การค้ากับต่างประเทศขยายตัวกว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ยกเว้นในระยะเวลาที่ภาวะเศรษฐกิจของโลกตกต่ำที่สุด เช่น ใน พ.ศ. 2474-2475 เป็นต้น

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การที่ราคายางพาราขึ้นลงไม่แน่นอนอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะการซื้อขายยางในประเทศไทยได้ยึดถือราคายางในตลาดโลกคือ ที่ลอนดอน นิวยอร์ก และสิงคโปร์ เป็นหลัก แต่ราคายางในตลาดโลกขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้พิจารณาได้ว่าเนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญดังนี้ คือ

ประการแรก เนื่องจากปริมาณการผลิตและปริมาณการใช้ยางของโลกไม่สมดุลกัน คือ บางปีประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายต้องการยางเป็นจำนวนมาก แต่ปริมาณการผลิตมีน้อย ราคายางก็จะสูงขึ้น เช่น ใน พ.ศ. 2453 ราคายางในตลาดโลกสูงมาก คือ ในตลาดลอนดอน ราคาปอนด์ละ 8 ชิลลิง 9 เฟนนี ตลาดนิวยอร์กปอนด์ละ 102.84 เซนต์สหรัฐ และในตลาดภาคใต้ราคาก็โลกรัมละ 8 บาท² ซึ่งนับว่าเป็นราคาที่สูงมาก การที่ราคายางขึ้นสูงมากอย่างนี้ ประเทศผู้ผลิตยางทั้งหลายต่างก็แข่งกันผลิตเป็นการใหญ่ จนปริมาณยางมีมาก เช่น ในปี พ.ศ. 2456 ก่อนหน้าจะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 เพียงปีเดียว ทั้ง ๆ ที่ประเทศอุตสาหกรรมทั้งในยุโรปและอเมริกาต่างก็ซื้อยางกันเป็นจำนวนมาก แต่ราคายางกลับลดลง เพราะประเทศผู้ผลิตต่างก็แย่งกันขาย ราคายางในตลาดภาคใต้ลดลงเหลือเพียงกิโลกรัมละ 2.76 บาทเท่านั้น³

¹โปรดดู ตารางที่ 7 และตารางที่ 9.

²โปรดดู ตารางที่ 1.

³เรื่องเดียวกัน.

ประการที่สอง ประเทศผู้ผลิตยางส่วนใหญ่เป็นอาณานิคมของประเทศอุตสาหกรรม ได้แก่ อาณานิคมของอังกฤษ ฝรั่งเศส และฮอลันดา เป็นต้น¹ ซึ่งมีความต้องการยางไป บ่อนโรงงาน เป็นจำนวนมาก ดังนั้นประเทศผู้ผลิตผลิตรายออกมาเท่าไรก็ขายได้หมด แต่ การกำหนดราคาซื้อขายขึ้นอยู่กับประเทศเมืองแม่ซึ่งเป็นผู้รับซื้อ เป็นสำคัญ สำหรับประเทศ ผู้ผลิตที่ไม่เป็นอาณานิคม เช่น ประเทศไทย ก็ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาแต่อย่างใด คราวใดที่ราคายางต่ำมากจนเกษตรกรในประเทศผู้ผลิตหยุดทำการผลิต ประเทศผู้ซื้อก็จะ กำหนดราคาซื้อให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการล่อใจให้ทำการผลิตต่อไปในทำนองเดียวกันให้ประเทศผู้ผลิต พอลงได้เท่านั้น กลไกของราคายางในตลาดโลกในลักษณะนี้ พิจารณาได้ว่ามีอิทธิพลของการ เมืองเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วย

คราวใดที่ราคายางตกต่ำ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการสวนยางพาราทุกฝ่าย นับตั้งแต่ เจ้าของสวนยาง ลูกจ้างกรีดยาง ลูกจ้างในโรงรม พ่อค้ายาง กรรมกรขนส่ง ตลอดจน ถึงประชาชนทุกอาชีพในภาคใต้ ต้องเดือดร้อนพ่วงต่อกันเป็นลูกโซ่ ชาวจีนเจ้าของสวนยาง ขนาดใหญ่ที่ส่งขลามายางราย ต้องแบ่งสวนยางขายเพื่อนำเงินมาใช้จ่าย² บางรายก็ตัดต้นยางทิ้ง แล้วปลูกมะพร้าวแทน รัฐบาลก็ได้รับความกระทบกระเทือนด้วย เช่นเดียวกัน คือ นอกจากจะ เก็บภาษีต่าง ๆ ได้น้อยแล้ว ยังทำให้มีเงินตราเข้ามาหมุนเวียนภายในประเทศลดลงด้วย

2. ทางด้านสังคม

นโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในระยะแรก ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในภาคใต้ หลายประการ คือ

¹โปรดดู รายชื่อประเทศผู้ผลิตยางใน ภาคผนวก ง.

² Laurence D. Stifel, Case Studies of Rubber Production : A Village and An Estate, p. 17.

ประการแรก กิจการสวนยางพาราได้ดึงดูดชาวจีนจากมลายู ยี่นัง และสิงคโปร์ เข้ามาสู่สังคมภาคใต้เพิ่มมากขึ้น บังคับที่ส่งเสริมให้ชาวจีนเข้ามาตั้งหลักแหล่งประกอบอาชีพ ทำสวนยางพาราในภาคใต้ที่สำคัญมี 2 ประการ คือ นโยบายการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกในภาคใต้ ซึ่งรัฐบาลยอมให้ชาวต่างชาติเข้ามาขออนุญาตจับจองที่ดินทำการเพาะปลูกได้ตามกำลังความสามารถเช่นเดียวกับคนไทย ทั้งนี้เพราะพื้นที่ในภาคใต้ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกยังว่างอยู่มาก รัฐบาลพิจารณาเห็นว่าการทิ้งให้ที่ดินว่างเปล่า ไม่เกิดประโยชน์อันใดต่อบ้านเมือง ประกอบกับพลเมืองในภาคใต้ยังมีอยู่น้อย จึงได้อนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาจับจองที่ดินทำประโยชน์ดังกล่าว ปรากฏว่าชาวจีนพากันเข้ามาจับจองที่ดินปลูกยางพาราแทบทุกหัวเมือง บังคับอีกประการหนึ่ง คือ จากการที่ชาวจีนเข้ามาจับจองที่ดินปลูกสร้างสวนยางขนาดใหญ่กันทั่วไป รวมทั้งที่ดินสองข้างทางรถไฟด้วย¹ ทำให้มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น สำหรับคนไทยไม่เคยปลูกไม่เคยกรีดยางมาก่อน ชาวจีนจึงจ้างแรงงานคนไทย เฉพาะการโค่นถางป่า² ส่วนการปลูกและการกรีดยาง ต้องจ้างชาวจีนมาจากมลายู ยี่นัง และสิงคโปร์ ซึ่งเป็นแรงงานที่มีความชำนาญในการปลูกยางมาก่อน การเข้ามาของชาวจีนทั้งสองกลุ่มมีผลต่อการขยายพื้นที่ปลูกยางของคนไทยอยู่มาก เพราะแต่เดิมนโยบายการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกในภาคใต้ มีส่วนชักจูงให้ราษฎรไทยทำสวนยางพาราน้อยมาก ในระยะเริ่มต้นคงมีแต่เมล็ดถูกเกิดเท่านั้นที่เริ่มปลูกกันมาก เพราะข้าหลวงเทศาภิบาลใช้วิธีการของระบบไพร่บังคับราษฎร โดยให้ข้าราชการทำเป็นตัวอย่าง แต่สวนยางของข้าราชการก็มีไม่มากนัก ราษฎรจึงได้อาศัยศึกษาวิธีการผลิตยางจากสวนของชาวจีนอีกทางหนึ่งด้วย

---

¹ Laurence D. Stifel, The Growth of the Rubber Economy of Southern Thailand, p. 17.

² Laurence D. Stifel, Case Studies of Rubber Production : A Village and An Estate, p. 17.

สำหรับการปลูกยางพาราในมณฑลอื่น ๆ นั้น ในขณะที่มณฑลภูเก็ตผลิตยางพารา
 ส่งเป็นสินค้าออกเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2449 นั้น หัวเมืองในมณฑลปัตตานีเพิ่งจะลงมือปลูก
 ส่วนมณฑลนครศรีธรรมราช และมณฑลสุราษฎร์ เพิ่งจะตื่นตัวและเริ่มปลูกกันในราว พ.ศ.
 2451 ราษฎรในมณฑลนครศรีธรรมราชขยายพื้นที่ปลูกยางได้เร็วกว่าในมณฑลสุราษฎร์
 ทั้งนี้เพราะหัวเมืองในมณฑลนครศรีธรรมราช มีชาวจีน เข้ามาปลูกสร้างสวนยางให้เห็น เป็น
 ตัวอย่างอยู่มาก ทำให้ราษฎรเข้าใจถึงคุณค่าของยางพารา ประกอบกับมีพื้นที่ติดต่อกับ เมืองตรัง
 สามารถหาพันธุ์ยางพาราได้ง่าย แต่การเติบโตของอาชีพการทำสวนยางพาราในมณฑล
 นครศรีธรรมราชนี้ เกิดจากความต้องการของราษฎรเอง มากกว่าเกิดจากนโยบายของรัฐบาล
 หรือของผู้ปกครองท้องถิ่น คนแต่คนแก่ในมณฑลนี้ต่างก็เล่าตรงกันว่าไม่เคยได้ยินรัฐบาล
 ชักชวนให้ราษฎรปลูกยางพารามาก่อนเลย มีแต่เห็นชาวจีนปลูกและเพื่อนบ้านชักชวนให้ปลูก
 กันเอง¹ แสดงให้เห็นว่านโยบายของกระทรวงเกษตรธิการในการเร่งให้มณฑลต่าง ๆ ใน
 ภาคใต้ส่งเสริมให้ราษฎรทำสวนยางพารานั้น ผู้ปกครองท้องถิ่นบางมณฑลยังไม่ได้ดำ เนินการ
 แต่อย่างใด การเข้ามาของชาวจีนจึงมีส่วนอย่างสำคัญในการสนับสนุนให้คนไทยประกอบอาชีพ
 นี้มากขึ้น คือ นอกจากจะนำวิธีการผลิตเข้ามาเผยแพร่แล้ว ยังเป็นพ่อค้ารับซื้อยางส่งไปสู่ตลาด
 โลกด้วย จึงนับได้ว่าเศรษฐกิจยางพาราในภาคใต้ ชาวจีนได้เข้ามามีบทบาทอยู่ไม่น้อย

ประการที่สอง อาชีพการทำสวนยางพาราทำให้วิถีชีวิตของชาวภาคใต้เปลี่ยนแปลง
 ไปจาก เดิมที่เคยทำนาทำสวนแต่พอ เลี้ยงชีพ ซึ่งเคยใช้เวลาทำเพียงปีละประมาณ 4-5 เดือน
 เท่านั้น เมื่อทำสวนยางเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง ทำให้มีงานทำเกือบตลอดปี เพราะยังคงทำนา
 ทำสวน เพื่อให้มีข้าวและพืชผักผลไม้ไว้รับประทานด้วย ประกอบกับอาชีพทั้งสามอย่างนี้ก็มีความ
 สอดคล้องกันในเรื่องของระยะเวลา คือ ในฤดูฝนต้องหยุดกรีดยางก็ใช้เวลาในการทำนา ครั้น

---

¹ สัมภาษณ์ นางแดง ชุมพล, อาจารย์เทอด สุวรรณศิริ และสัมภาษณ์ นายดุล เลาะ
 อะยี้กะจิ อายุ 90 ปี เรือนจำจังหวัดปัตตานี ภูมิลำเนาเดิม บ้านเจหมง ตำบลลาลอง
 อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา, 29 ตุลาคม 2527.

อย่างเข้าหน้าแล้งชาวนาหยาบต้องเก็บเกี่ยวข้าว ก็เป็นระยะที่ต้นยางผลัดใบพอดี และการทำสวนยางในแต่ละวัน เจ้าของสวนยางขนาดเล็กใช้เวลากรีดยางและทำยางแท่งประมาณครึ่งวัน เวลาที่เหลือก็ปลูกพืชผักผลไม้ต่อไป

การที่วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะนี้ ทำให้ชาวสวนยางมีฐานะความเป็นอยู่ดีกว่าเกษตรกรที่ทำ เฉพาะนาหรือสวนเพียงอย่างเดียว

ประการที่สาม กิจการสวนยางพาราทำให้ชาวภาคใต้ไม่ว่างงาน คนที่ไม่มีสวนยางของตนเองจะไปรับจ้างตางป่าในสวนของชาวจีน¹ ชาวนาที่เสร็จจากการทำนาก็มักจะไปรับจ้างทำงานในสวนยาง² ด้วยเช่นกัน การที่คนไทยไปเป็นลูกจ้างของชาวจีนนี้ เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงอีกลักษณะหนึ่งของสังคมภาคใต้ หลังจากที่คนไทยส่วนหนึ่งได้รับจ้างทำงานในเหมืองแร่ดีบุกของชาวจีนและของชาวยุโรปมาแล้ว และคนไทยส่วนหนึ่งได้รับการชักจูงแนะนำจากชาวจีนให้เป็นพ่อค้าเร่ ออกกวันซื้อขายจากชาวสวนยางไปส่งให้แก่พ่อค้าในเมือง ซึ่งบางคนก็ได้เงินในการลงทุนซื้อขายจากพ่อค้าในเมืองด้วย

ประการที่สี่ ในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 กิจการสวนยางเริ่มเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วไปในประเทศไทย เพราะราคายางค้อย ๆ สูงขึ้น ทำให้เกิดข่าวเล่าลือว่าลูกจ้างในสวนยางพารามีรายได้สูงมาก ทำให้ชาวกรุงเทพฯ อยากไปแสวงโชคบ้าง เป็นโอกาสให้พวกทุจริตล่อลวงชาวกรุงเทพฯ ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจำนวนไม่ต่ำกว่า 500 คน³ ไปเป็น

---

¹ Laurence D. Stifel, Case Studies of Rubber Production : A Village and An Estate, p. 17.

² ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต, หน้า 83.

³ กช., ร.6 ต. 1/30 "เรื่องคนไทยถูกล่อลวงไปทำสวนยางที่ เมืองกลันตัน"

กรรมกรสวนยางที่เมืองกลันตัน ระหว่าง พ.ศ. 2462-2463 และไปดกระกำลำบาก ถูก
 ทารุณกรรมต่าง ๆ ถูกบังคับให้ทำงานเหมือนทาส ถูกเยียนตี ได้รับอาหารพอประทังชีวิต
 เท่านั้น และค่าจ้างก็ไม่ได้ จนบางคนทนไม่ได้หาทางหลบหนีกลับมาและได้ฟ้องร้องผู้ที่
 ล่อลวงพวกตน¹ ส่วนผู้ที่ญาติพี่น้องลูกหลานยังติดอยู่ในกลันตันก็ได้ยื่น เรื่องราวร้องทุกข์ต่อ
 เจ้าพระยามรราช เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ให้ช่วยเหลือนำตัวกลับมา ดังหนังสือร้องเรียน
 ของนางจัน ชาวอำเภอบางรัก จังหวัดพระนคร เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2462 ว่า

. . . นายเย็น นายอู่ เป็นหลานชายมีฝรั่งชาติเดนมาร์คได้ให้คนไทยเป็นนายนำ
 ว่าจ้างคนไปทำสวน จะให้เงินเดือนคนละ 30 บาท หลานชายข้าพเจ้าหลงเชื่อจึงตามไป
 . . . ขอความกรุณาพระเดชพระคุณได้โปรดจัดการตกลงกับกงสุลเดนมาร์คให้บริษัท
 อีสติกซึ่งทำสวนยาง จัดการส่ง นายเย็น, นายอู่ เข้ามากรุงเทพฯ ด้วย . . .²

ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ขอให้กระทรวงการต่างประเทศช่วยดำเนินการในเรื่องนี้³

จะเห็นได้ว่านโยบายส่งเสริมการปลูกยางพาราในระยะแรกนี้ได้ส่งผลกระทบต่อ
 เศรษฐกิจและสังคมภาคใต้และของประเทศโดยส่วนรวมอยู่น้อยทีเดียว

---

¹ เรื่องเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.